

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra rusistiky a lingvodidaktiky

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B NJ-RJ

**PŘEJÍMÁNÍ NĚMECKÝCH SLOV DO RUSKÉHO A ČESKÉHO
JAZYKA**

(Bakalářská práce)

GERMAN LOANWORDS IN RUSSIAN AND CZECH LANGUAGES

(Bachelor thesis)

Vedoucí práce:

PhDr. Hana Žofková, CSc.

Autorka:

Lucie Andrlová

2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma *Přejímání německých slov do ruského a českého jazyka* vypracovala pod vedením PhDr. Hany Žofkové, CSc. samostatně pouze s použitím literárních pramenů uvedených v přehledu citovaných zdrojů. Současně též prohlašuji, že jsem této práce nevyužila k získání stejného, nebo jiného vysokoškolského titulu.

.....

podpis

V Praze, dne 10. dubna 2012.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Haně Žofkové, CSc. za naši spolupráci, díky které tato bakalářská práce vznikla.

Lucie Andrllová

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá přejímáním slov z germánského jazyka, němčiny do dvou slovanských jazyků, češtiny a ruštiny. V první části jsou objasněny základní pojmy a jazykovědné disciplíny, které s tématem souvisí, a dále jsou popsány způsoby obohacování slovní zásoby s důrazem na přejímání slov do ruského a českého jazyka, jejichž slovní zásoba je v závěru porovnána. Druhou částí práce je slovník ruských slov přejatých z německého jazyka. Pokud k danému ruskému výrazu existuje v českém jazyce obdobně znějící ekvivalent a je rovněž přejat z němčiny, slovník obě slova porovnává z hlediska významu a stylistického použití.

Klíčová slova

pojmenování, slovo, germanismus, obohacování slovní zásoby, přejímání slov

---

Annotation

This bachelor thesis is concerned with loanwords from German as a part of Germanic languages into Slavic languages, especially into Czech and Russian. Basic terminology and related linguistic branches are discussed in the first part as well as processes of word formation, particularly borrowing into Russian and Czech languages which vocabularies are compared at the end of this part. The second part consists of a dictionary of German loanwords in Russian language. This dictionary also compares Russian and Czech words from semantic and stylistic point of view in case the Russian words have a phonetically resembling equivalents in Czech which are also borrowed from German.

Keywords

designation, word, germanism, word formation, loanwords

Obsah

1. Úvod	- 7 -
2. Teoretická část	- 8 -
2.1 Základní pojmy	- 8 -
2.1.1 Definice pojmu „slovo“	- 8 -
2.1.2 Disciplíny zkoumající slovní zásobu	- 8 -
2.2 Tvoření pojmenování	- 9 -
2.3 Způsoby obohacování slovní zásoby	- 11 -
2.4 Přejímání slov	- 12 -
2.4.1 Základní pojmy	- 12 -
2.4.2 Germanismus	- 13 -
2.4.3 Přejímání slov do ruského jazyka	- 14 -
2.4.4 Přejímání slov do českého jazyka	- 15 -
2.5 Porovnání ruské a české slovní zásoby	- 16 -
3. Cíl práce a metodologie zpracování	- 18 -
3.1 Hlavní cíl	- 18 -
3.2 Metodologie zpracování	- 18 -
3.2.1 Zdroje informací	- 18 -
3.2.2 Postup řešení	- 19 -
3.2.3 Seznam zkratk	- 20 -
4. Praktická část	- 21 -
Буква «А»	- 21 -
Буква «Б»	- 24 -
Буква «В»	- 28 -
Буква «Г»	- 33 -
Буква «Д»	- 38 -
Буква «Е»	- 39 -

Буква «З».....	- 40 -
Буква «И».....	- 41 -
Буква «К».....	- 42 -
Буква «Л».....	- 51 -
Буква «М».....	- 60 -
Буква «Н».....	- 64 -
Буква «О».....	- 67 -
Буква «П».....	- 69 -
Буква «Р».....	- 89 -
Буква «С».....	- 91 -
Буква «Т».....	- 95 -
Буква «У».....	- 97 -
Буква «Ф».....	- 98 -
Буква «Ц».....	- 100 -
Буква «Ч».....	- 101 -
Буква «Ш».....	- 101 -
Буква «Щ».....	- 118 -
Буква «Э».....	- 118 -
5. Závěr	- 119 -
Resumé.....	- 122 -
Резюме	- 123 -
Summary.....	- 124 -
Rejstřík slov.....	- 125 -
Přehled citovaných zdrojů	- 131 -

1. Úvod

Všechny jazyky obecně můžeme chápat jako živý systém, který se neustále obměňuje a rozšiřuje ve všech svých oblastech. V oblasti jazykovědné disciplíny lexikologie je pak prostředkem pro tento vývoj proces utváření, respektive rozšiřování slovní zásoby, který probíhá prostřednictvím několika základních způsobů, mezi něž patří také přejímání slov. Způsoby přejímání slov do dalších jazyků jsou velice různorodé. Přejímat může pouze jeden jazyk od druhého, anebo přejímá více jazyků z jazyka jednoho, v tomto případě hovoříme o tzv. internacionalismech, tedy o slovech, která se vyskytují v několika jazycích, v nichž ve všech mají stejný význam i podobu. Většina jazyků však s přejatým slovem z jiného jazyka začne pracovat, a tak vznikají nové morfologické tvary slova přizpůsobené přejímajícímu jazyku, nové sémantické významy, nové citové zabarvení a nezřídka se změní také způsob pravopisu a výslovnosti. Všechny tyto změny jsou závislé především na tom, nakolik přejaté slovo v přejímajícím jazyce zdomácnělo, tedy nakolik se přizpůsobilo zákonitostem daného jazyka, nakolik je rodilými mluvčími pocítováno jako cizí.

Germanismy nacházející se v současném českém jazyce jsou výsledkem několika staletí společného života česky a německy hovořících obyvatel v rámci jedné říše. Přestože význam germanismů v českém jazyce a především frekvence jejich používání v hovorové řeči klesá s každou mladší generací, jejich historický vliv na utváření českého jazyka je nepopiratelný. S nadsázkou lze dokonce tvrdit, že každý Čech vlastně umí tak trochu německy stejně jako umí tak trochu rusky, neboť blízká příbuznost ruského a českého jazyka způsobuje, že jsme schopni Rusům přirozeně porozumět, aniž bychom se ruštinu kdykoliv předtím učili. Rusové češtině ovšem přirozeně nerozumí a stejně tak bez předchozí výuky nerozumí ani němčině. Přesto v rámci historických kontaktů obou zemí, zejména za doby vlády cara Petra I. Velikého (přelom 17. a 18. století), došlo i v ruštině k ovlivnění jazykové zásoby germanismy. Ty jsou tak používány v obou těchto slovanských jazycích a právě problematika (ne)existence těchto germanismů v obou jazycích, jejich shodné, nebo rozdílné významy a stylistické použití budou předmětem výzkumu praktické části této bakalářské práce.

2. Teoretická část

2.1 Základní pojmy

Na začátku této práce považuji za nezbytné definovat pojem „slovo“, neboť je základní stavební jednotkou každého jazyka, a dále alespoň krátce představit jazykovědné disciplíny, které se zabývají slovní zásobou jazyka.

2.1.1 Definice pojmu „slovo“

Při pojmenovávání určitého předmětu objektivní skutečnosti vzniká hláskový komplex, sled hlásek, který je jazykovým vyjádřením této skutečnosti. Jde přitom o postup od pojmu k výrazu, k označení, kdy hláskový komplex představuje jazykové vyjádření, pojmenování předmětu přes pojem. Vzniká tak pojmenování jako výsledek pojmenovacího aktu. (...) Je přirozené, že aby bylo pojmenování srozumitelné komunikujícím osobám, musí mít dohodnutý obsah. Má tedy pojmenování dvě stránky: stránku výrazovou a stránku významovou. Zároveň tento hláskový komplex jako zobecněná struktura existuje jako součást, jednotka slovní zásoby, tedy existuje jako slovo. Slovo je lexikální abstrakce. (Man, 1976, s. 4-5)

Slovo je nejmenší významová jednotka jazyka, která se v řeči volně využívá k tvorbě vyjádření. (Leonovičová, 1980, s. 5)

2.1.2 Disciplíny zkoumající slovní zásobu

Lexikologie je jazykovědná disciplína, která studuje slovní zásobu jazyka. (...) Studovat slovní zásobu znamená totiž zabývat se jejími nejrůznějšími stránkami: jednotkami slovní zásoby, jejím obohacováním a rozvojem, sémantickými procesy probíhajícími uvnitř slovní zásoby, rozvrstvením a tříděním slovní zásoby atd.

(Man, 1976, s. 1)

Onomaziologie je nauka, která studuje způsoby, jak se v jazyce tvoří nová pojmenování. Vychází od předmětů vnějšího světa a jejich pojmů a zkoumá, jakými prostředky se tyto předměty (vlastně jejich pojmy) pojmenovávají; tzn. směřuje od obsahu k jeho vyjádření, k výrazu. Je to nauka o pojmenování. (Man, 1976, s. 1-2)

Sémaziologie je nauka, která studuje obsahovou stránku jednotek slovní zásoby. Vychází od slov existujících v jazyce a snaží se dobrat významů těchto slov a jejich změn; tzn. směřuje od výrazu k jeho obsahu. Je to nauka o významové stránce slov.

(Man, 1976, s. 2)

Lexikální onomaziologie a sémaziologie (nauka o významu slov) tvoří základní, jádrové, centrální disciplíny lexikologie (nauky o slovní zásobě). Onomaziologie (teorie označování) je pendantem/pandánem, tj. protějškem sémaziologie a naopak.

(Mališ, Machová a Suk, 1997, s. 17)

2.2 Tvoření pojmenování

Způsoby tvoření pojmenování v ruštině se ve své práci zabývá především doc. Man (1976), z něhož jsem v této kapitole čerpala. Jeho poznatky jsou dále doplněny o poznatky trojice autorů Mališ, Machová a Suk (1997), kteří se zabývají lexikologií českého jazyka.

Podle Mana (1976, s. 6-7) se v odborné literatuře velice často setkáme s názvem tvoření slov namísto názvu tvoření pojmenování. Název tvoření slov je podle jeho názoru nevhodný zejména proto, že se nemůže použít u všech typů obohacování slovní zásoby (např. u přenášení významu slova, kdy se netvoří slovo nové, ale pouze se rozšiřuje význam slova původního), a proto nahrazuje výraz *slovo* výrazem *pojmenování*, který je mnohem širší a zahrnuje v sobě jak čistě slovotvorné pojmenovací struktury, tak i struktury ostatní.

Pojmenování vzniká podle určitých pravidel. Podkladem každého pojmenování je *pojem* (zobecněný odraz objektivní skutečnosti v našem vědomí, tedy kategorie myšlenková). Pojmenovací akt vyžaduje, aby byl nejdříve zobecněný odraz skutečnosti (předmětu, jevu, děje apod.) určitým způsobem v našem vědomí zpracován, tj. aby vznikl pojem, a pak aby byl tento pojem jazykovými prostředky pojmenován.

(Man, 1976, s. 9)

Slovo, které je možné rozložit na základ, který podvědomě jazykově spojujeme se slovem jiným, Man nazývá jako *slovo motivované*.

(Man, 1976, s. 13)

Na základě slovotvorné motivace odvozujeme tedy slovotvorný význam odvozeného slova. (...) Slovotvorný význam (...) však nemusí být totožný s lexikálním významem slova. (...) Za slovotvorně nemotivovaná (značková) pokládáme

- slova, k nimž základové slovo, z něhož by bylo utvořeno, neexistuje (*voda, les*)
  - slova, k nimž základové slovo existuje, ale není součástí slovní zásoby současné češtiny (*kotě* od staročeského maskulina *kot*)
  - slova, k nimž základové slovo existuje, je součástí slovní zásoby současné češtiny, ale významová souvislost (motivace) není dnes již zřejmá (*červený* od *červ*, stč. *črv*, lat. *vermis*; *hájit* od *háj*).
- (Mališ, Machová a Suk, 1997, s. 11)

Motivovanost může být různého druhu. Na základě této různé motivovanosti dostáváme pak různou slovotvornou strukturu, dochází k různým způsobům vzniku nových pojmenování. Mluvíme o těchto druzích motivace:

1. *Motivace zvuková (imitativní)*. Vztah slova k mimojazykové skutečnosti je přímý. Forma bezprostředně odráží, imituje určitý zvuk spjatý s označovaným předmětem nebo jevem. (...)
  2. *Motivace slovotvorná (morfologická)*. Tato motivace je zprostředkovaná, forma slova je průzračná. Motivační cesta jde přes jiné slovo již v jazyce existující, přes více slov nebo dokonce přes celou slovotvornou čeleď. (...)
  3. *Motivace syntagmatická*, někdy se také říká *syntaktická*. Pojmenování po stránce formální i významové poukazuje ke skutečnosti nikoli prostřednictvím jednoho slova, jak tomu bylo u slovotvorné motivace, nýbrž prostřednictvím více slov, spojením slov, celek je motivován jednotlivými složkami do něho vstupujícími a jejich vzájemným vztahem. (...)
  4. *Motivace sémantická (transpoziční)*. Tato motivace je zprostředkovaná. Na rozdíl od předešlé probíhá motivační cesta v rámci jednoho slova nebo přesněji v rámci stejného hláskového komplexu, od jednoho významu k druhému, jeden význam slova, resp. jedno užití slova, je motivován druhým významem téhož slova, motivační poukaz směřuje k známému významu slova.
- (Man, 1976, s. 14-15)

Pojem (termín) paralelní k motivaci je *fundace* (...). Motivace je povahy významové, fundace je jev formální, výrazový projev vztahu mezi slovem fundovaným (odvozeným) a fundujícím (základovým). Fundující slovo je obsaženo ve formě slova

fundovaného. Fundační vztah je podmíněn vztahem motivačním (významovým). Nelze hovořit o fundaci tam, kde dvě slova nejsou spojena motivací.

(Mališ, Machová a Suk, 1997, s. 11)

2.3 Způsoby obohacování slovní zásoby

Nová pojmenování vznikají různými způsoby, přičemž jazyk používá také různých slovo-tvorných prostředků. Základem pojmenování je ovšem většinou dosavadní slovní zásoba.

(Man, 1976, s. 23)

Způsoby obohacování slovní zásoby lze shrnout do následujícího schématu:

Jednoslovná pojmenování	Víceslovná pojmenování
1. tvoření slov	6. tvorba komplexních pojmenování
1.1 odvozování slov = <i>derivace</i>	
1.2 skládání slov = <i>kompozice</i>	
1.3 přechod k jinému slovnímu druhu	
- substantivizace	
- adjektivizace	
- adverbializace	
2. zkracování slov	
3. přenášení významu slov	
4. rozpad slova na homonyma	
5. přejímání slov	

Zdroj: autorka, informace získány z Man, 1976, s. 23-25

Způsoby obohacování slovní zásoby jsou v podstatě ve všech jazycích, tedy i v češtině a ruštině obdobné a liší se pouze tím, jaký způsob v tom kterém konkrétním jazyce převládá nad ostatními.

2.4 Přejímání slov

Tématem této práce je v rámci obohacování slovní zásoby pouze jeden způsob, a to přejímání slov, a proto se tato kapitola podrobně zabývá pouze termíny, které s přejímáním slov souvisejí, a dále způsoby přejímání slov do ruského a českého jazyka. Při zpracování této kapitoly jsem vycházela z různých autorů, jejichž poznatky jsem vzájemně doplňovala, abych tak získala komplexní přehled informací k danému tématu.

2.4.1 Základní pojmy

Formánková (2007, s. 14-15) ve své práci definuje *přejaté slovo* jako slovo převzaté z jiného jazyka, které se doposud svou hláskovou podobou nepřizpůsobilo jazyku, do něhož přešlo. Příkladem takového slova v češtině je např. *diktát*. Naproti tomu *slovo zdomácnělé* se jazyku, do něhož bylo přejato, přizpůsobilo natolik, že jeho cizí původ pozná pouze odborník. K takovým slovům patří v češtině např. *růže*, *škola* či *vzduch*. K těmto typům slov pak Formánková uvádí ještě třetí typ – *slovo hybridní*, které je složeninou cizího slova a slova domácího. V češtině se k těmto slovům řadí např. slovo *elektroléčba*.

Také Tölgyesi (2009, s. 9) rozlišuje ve své práci dva typy slov podle stupně zdomácnění, jsou to:

1. *slova citátová*, což jsou slova používaná jistou skupinou mluvčích (např. profesní), která si zachovávají v jazyce, do kterého byla přenesena, původní pravopis a mnohdy i výslovnost¹;
2. *slova přejatá*, která rodilý mluvčí může pociťovat buď jako *plně zdomácnělá*, tzn. taková, u kterých si jejich cizí původ neuvědomuje, anebo jako *cizí*, tedy taková, u kterých jejich cizí původ cítí.

---

¹ Man (1976, s. 179) pojímá *slova citátová* jako jednu skupinu tzv. *slov neosvojených* a charakterizuje je jako slova, která nepatří do slovní zásoby mateřského jazyka, neobjevují se ve slovníku a na rodilého mluvčího působí v textu zcela cizorodě, proto jsou autory využívána např. při popisu cizí země, neboť působí autenticky. Kromě těchto slov Man definuje ještě jednu skupinu slov neosvojených – *slova exotická*, tzv. *exotismy*. Tato slova rodilý mluvčí opět pociťuje jako cizí, spisovatelé je využívají při popisu cizích skutečností, ovšem na rozdíl od slov citátových mohou být součástí slovníku.

Termíny *slova citátová* a *slova přejatá* se týkají slov, která jsou převzata z jednoho jazyka do jazyka druhého. Existují však i taková slova, která byla z jednoho jazyka převzata do více jazyků. Tato slova se označují jako *internacionalismy*.

Internacionalismus je slovo (výraz) užívané ve více nepříbuzných jazycích určitého kulturního areálu, a to buď nadnárodní (např. *atlet*) nebo charakteristické pro určité místo (např. *tundra*) nebo uměle vytvořené zvláště z řeckých a latinských kořenů (např. *centimetr*). (Lotko, 2003, s. 51)

Man (1976) charakterizuje internacionalismy ještě podrobněji než Lotko, a navíc z nich vyděluje další druh slov, který nazývá jako *evropeismy*.

Mezinárodní slova jsou taková slova, která označují pojmy mezinárodního významu (v oblasti vědy, techniky, kultury, politiky) a jsou rozšířena aspoň ve třech nepříbuzných jazycích (z nichž aspoň jeden je mezinárodní). V evropských jazycích to jsou zpravidla slova původu řeckého a latinského, ale mohou to být i slova jiných jazyků (souhrnně se nazývají *evropeismy*). (Man, 1976, s. 178)

Jak však ve své práci uvádí Formánková (2007, s. 18), s postupující globalizací světa se stává hranice mezi *evropeismy* a *internacionalismy* poněkud neurčitou.

Zvláštností v oblasti přejímání slov jsou pak ještě dva další jevy, a to *kalkování* a *sémantické přejímání*.

Kalkování je doslovné překládání cizích slov po jednotlivých částech (morfémech). Výsledkem jsou tzv. *kalky*. (Man, 1976, s. 180)

Kalky jsou kompozita, deriváty nebo víceslovná pojmenování vytvořená z domácích prvků podle cizího modelu (...). (Tölgyesi, 2009, s. 9)

Pojem *sémantické přejímání* pak definuje Man (1976, s. 181) jako přejímání významů slov a ne slov samotných. Hovoříme tedy o tzv. *sémantickém kalku*, kdy se do mateřského jazyka překládá pouze význam přejímaného slova, ne slovo samotné.

2.4.2 Germanismus

Protože se tato práce zabývá přejímáním německých slov do ruského a českého jazyka, je třeba ještě podrobně vysvětlit jeden pojem, a to *germanismus*.

Autor slovníku cizích slov (Klimeš, 1985, s. 209) definuje germanismus jako „jazykový prvek přejatý do jiného jazyka z němčiny, nebo podle němčiny v něm vytvořený“.

Podle Kloboukové (2006, s. 12) je germanismus slovo, jeho podoba či význam, příp. syntaktická konstrukce, která má svůj původ v němčině. Germanismy lze členit na:

1. přejaté jazykové prvky – ty jsou v současnosti zcela zdomácnělé;
2. jazykové prvky, které pronikají do příslušného jazyka jako nepotřebné výpůjčky;
3. lexikální citáty v literatuře s tématem druhé světové války a
4. odborné termíny (např. z oblasti literatury).

2.4.3 Přejímání slov do ruského jazyka

Vedle toho, že se v jazyce tvoří nová slova, přicházejí do jazyka také již slova hotová, která jsou přejímána z jiných jazyků. Podle toho, jaký je původ slov, jakými cestami přicházejí do jazyka, na jakých základech vznikají, rozlišujeme:

1. slovní zásobu vzniklou na ruské půdě
2. slovní zásobu přejatou. (Man, 1976, s. 167)

Ad 1. Pod toto označení patří všechna slova, která byla vytvořena v ruštině bez ohledu na etymologii jejich částí (morfémů). Jsou to tedy nejen slova slovanského původu nebo slova vytvořená na jejich základě v průběhu dlouhodobého vývoje, ale i slova, která vznikla již v ruštině na základě přejatých kořenů či afixů, ale domácími prostředky. Tvoří 90 % všech slov užívaných v současné ruštině. (...) K slovní zásobě vzniklé na ruské půdě v ruštině patří chronologicky tři základní vrstvy: *a) praslovanská slovní zásoba, b) východoslovanská neboli staroruská slovní zásoba, c) vlastní ruská slovní zásoba.* (Man, 1976, s. 168-169)

Ad 2. Jako nejstarší a nejpočetnější vrstvu přejatých slov uvádí Man (1976, s. 171-177) *staroslověnská slova*, druhou skupinu přejatých slov pak tvoří slova přejatá z cizích jazyků, tedy *cizí slova*. Jejich obsah v ruském lexiku vyčísluje Man na cca 10 % slovní zásoby. Jazyky, ze kterých ruština přejímala nejvíce, jsou *řečtina* (grécismy přešly do ruštiny přes staroslověňštinu) a *latina* (slova byla přejímána prostřednictvím druhých jazyků). Mezi další jazyky pak Man řadí *holandštinu* (především námořní termíny, např. *быхта*), *francouzštinu* (francouzská slova pronikala do ruštiny již za dob

vlády cara Petra I. Velikého – přelom 17. a 18. století, ale hlavně koncem 18. stol., jsou to především slova týkající se životního stylu – např. кафе, фрак, репертуар apod.), *italštinu* (ruština přejala především termíny z oboru umění – např. либретто) a *angličtinu* (tato slova byla přejímána především v 19. a 20. stol. a jedná se převážně o technické a sportovní termíny – např. радар, футбол atp.). Pokud se budeme zabývat slovy přejatými z *němčiny*, ta byla do ruštiny podle Mana přejímána nejintenzivněji od 18. stol.

Také Tichý (1999, s. 1-3) uvádí, že zejména první třetina 18. stol. je pro ruský jazyk typická silným přejímáním slov z německého jazyka, které postupně ustupovalo přejímání slov z francouzštiny. Přejímání slov z němčiny se pak vrátilo opět v 19. stol., ovšem bylo již zaměřeno především na sféru odborného jazyka. Proces přejímání německých slov v první třetině 18. stol. je spojen především s Petrem I. Velikým, který jako první ruský car začal s intenzivní snahou přiblížit do té doby značně zaostalé Rusko evropskému západu. Slova, která byla v tomto období přejímána, se týkala především těch oblastí života, ve kterých neměla ruština dostatečnou vlastní slovní zásobu a vypomáhala si tak ostatními jazyky včetně němčiny.

2.4.4 Přejímání slov do českého jazyka

Formánková (2007, s. 17) ve své práci píše, že do češtiny byla řada výrazů přejata z *latiny* a *řečtiny*². Z dalších jazyků byla čeština ovlivněna *ruštinou* (ruské výrazy přejímala především ve 20. stol.), *italštinou* (výrazy z oboru hudební terminologie – např. duet), *francouzštinou* (slova týkající se módy – např. baret, blůza) a *angličtinou* (zejména sportovní a počítačová terminologie – např. fotbal, hardware). Nejvíce slov však čeština přejímala z územně blízkých jazyků, tedy i z *němčiny*, a to jak čistě německá slova, tak i slova, pro která byla němčina pouze zprostředkovatelským jazykem (např. brýle, knedlík). Přejaté výrazy z němčiny se týkaly řemeslnických slangů, přejata byla i řada sloves, která se používala a dodnes používají především v nespisovné češtině.

---

² Pozn.: Stejně tak tomu bylo podle Mana (1976) i v ruštině. Viz kapitola 2.4.3.

V souvislosti s germanismy v českém jazyce se Klobouková (2006, s. 13-16) zabývá také pojmem *purismus*. Ten lze charakterizovat jako snahu o očištění jazyka od výrazů jazyka cizího. Tím se mělo zabránit postupnému rozrušování systému jednoho jazyka jiným jazykem, který se dostal do dominantního postavení. Purismus v češtině je spojen se vznikem řady nových slov, která byla ovšem především v případě řeckolatinské terminologie postupně opět vytlačena původními internacionálními výrazy. Puristické snahy se nakonec ukázaly pro češtinu jako škodlivé, neboť ji zbavovaly slov označujících abstraktní pojmy, která pak v jazyce chyběla. Navíc přispělo nahrazování již ustálených slov slovy novými ke zbytečnému archaizování češtiny. Vše nakonec vyústilo v principy, které zformuloval Pražský lingvistický kroužek a v nichž byl kladen požadavek na to, aby se správnost slov hodnotila vždy s ohledem na jazykový systém jako celek.

2.5 Porovnání ruské a české slovní zásoby

Následující praktická část této bakalářské práce se bude zabývat porovnáváním týchž germanismů používaných v ruském i českém jazyce, a proto popisuje stručně tato závěrečná kapitola teoretické části obecné porovnání ruské a české slovní zásoby.

Hlavní strukturní rozdíly mezi slovní zásobou ruštiny a češtiny jakožto blízce příbuzných jazyků jsou tyto:

1. Základem slovní zásoby je v obou jazycích indoevropská a obecně slovanská vrstva, která postupně podléhá sémantickým změnám a různé kombinabilitě slov.
2. Slovní zásoba ruského jazyka se nikdy neuzavírala tak jako český jazyk, kterému hrozila germanizace, přílivu výpůjček a obohacovala se slovy jiných jazyků – jazyků slovanských, jazyků národů SSSR a cizích jazyků. (...) V současné době asi 20 % slovní zásoby ruského jazyka jsou výpůjčky. (Vlček, 1986, s. 46)

Česká slovní zásoba se formovala na základě jednoho národního jazyka, její lexikální struktura je monolitní, do určité míry na ni působila němčina. Německé předlohy se kalkovaly, a to i u slovních spojení a frazeologizmů (...). Pokud jde o přejetí z jiných jazyků, např. z němčiny, i v ruštině, ovšem z jiných důvodů než v češtině, je možno pozorovat stále větší tendenci bránit se záplavě zbytečných

výpůjček. (...) K této výměně dochází především tam, kde cizí termíny nejsou dostatečně srozumitelné a zvláště kde jsou zastaralé. (Vlček, 1986, s. 47)

Vlček (1986, s. 97) ve své knize rozlišuje 7 skupin podobností mezi ruštinou a češtinou:

1. Slova podobná tvarem, významem a stylistickou platností.
2. Slova podobná českým významově a stylisticky, ale odlišná tvarem, některými hláskami.
3. Slova s totožným nebo blízkým významem, se stejnou stylistickou platností, tvarově vzdáleně podobná. Tyto tři skupiny tvoří 60 % v porovnání s ruskou slovní zásobou.
4. Slova podobná tvarově i významově, ale lišící se stylisticky.
5. Slova podobná významem a stylisticky, ale lišící se plánem výrazovým (22 %).
6. Nevelká skupina slov (kolem 3 %) bez původního českého ekvivalentu.
7. Skupina, kterou tvoří rusko-česká nebo česko-ruská homonymie.

3. Cíl práce a metodologie zpracování

3.1 Hlavní cíl

Hlavním cílem této práce je vytvoření slovníku ze zdomácnělých slov³ přejatých z němčiny, která se nachází ve slovní zásobě ruského jazyka, a jejich zvukově podobných ekvivalentů v českém jazyce. Pouze v případech, kdy byla obě zvukově podobná slova do ruského i českého jazyka shodně přejata z němčiny, je práce porovnává z hlediska jejich významu a stylu použití v současném jazyce.

3.2 Metodologie zpracování

3.2.1 Zdroje informací

Краткий этимологический словарь русского языка: Пособие для учителя je výchozím bodem celého slovníku této práce. Vybrán byl proto, že je koncipován jako příručka etymologického výkladu nejběžněji používaných ruských slov, se kterými se může učitel ruštiny při výuce ruského jazyka a literatury setkat. Obsahuje přes 6 tis. aktivně nejpoužívanějších původních i zdomácnělých ruských slov z běžného života³. Z tohoto slovníku jsou do práce vybrána všechna slova, která ruština přejala z němčiny.

Rusko-český slovník (Русско-чешский словарь) v počátcích vznikl pod vedením významného českého rusisty prof. Kopeckého a obsahuje přes 98 tis. ruských slov všeobecné slovní zásoby vč. hovorových a slangových výrazů, odborné terminologie a frazeologie. Pro účely práce je použit k překladu ruského slova do současné češtiny.

Etymologický slovník jazyka českého a *Český etymologický slovník* byly vydány v rozmezí 30 let a v práci jsou používány pro objasnění původu českých slov oba, neboť se některá hledaná slova nachází pouze v jednom z nich, případně se občas slovníky liší v objasnění původu hledaných českých slov.

---

³ Ve slovníku se zpravidla nevyskytují přejatá slova, která ruština považuje jako cizí. Ve slovníku také není uvedena etymologie vlastních jmen a geografických názvů.

Толковый словарь русского языка vydaný Ruskou akademií věd obsahuje kolem 82 tis. slov a frazeologizmů. V práci je používán pro výklad významu a stylistického použití těch ruských slov, která mají zvukově podobný ekvivalent v češtině, pokud obě tato zvukově podobná slova přešla do ruštiny i češtiny z němčiny.

Akademický slovník cizích slov sestavený kolektivem autorů Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR je dvousvazkovou a v české odborné literatuře jednou z nejrozsáhlejších lexikografických publikací zpracovávající cca 100 tis. slov. Obsahuje kompletní informace o původu slov, jejich významu, stylistické stránce použití, pravopisu i výslovnosti. V práci je používán pro výklad významu a stylistického použití těch českých slov, která mají zvukově podobný ekvivalent v ruštině, pokud obě tato zvukově podobná slova přešla do češtiny i ruštiny z němčiny, a dále pro objasnění původu těch českých slov, která neuvádí výše popsané etymologické slovníky češtiny.

3.2.2 Postup řešení

Ve slovníku *Краткий этимологический словарь русского языка* byla nalezena všechna slova přejatá do ruštiny z německého jazyka⁴. Každé takové slovo je s pomocí *Rusko-českého slovníku* přeloženo do současné češtiny. Pokud je ruské slovo homonymní, jsou na začátku v překladu uvedena všechna tato homonyma, ale pracováno je pouze s podtrženým slovem, protože jen v tomto významu bylo do ruštiny podle výchozího ruského etymologického slovníku přejato z němčiny. Následně je v obou českých etymologických slovnících, případně v českém slovníku cizích slov zkoumáno, zda je přímo překladové, nebo jiné ruskému slovu zvukově podobné české slovo také německého původu. U těch zvukově podobných slov, která se shodně nachází v ruském i českém jazyce a byla obě přejata z německého jazyka, je s pomocí ruského výkladového slovníku a českého slovníku cizích slov zkoumán rozdíl, nebo shoda v jejich významu a stylu použití v současném jazyce.

---

⁴ Z důvodu omezeného rozsahu této bakalářské práce byla vybrána pouze ta slova či kalky, které přešly do ruského jazyka přímo z němčiny, kde vznikly, nebo je němčina převzala z jiného dalšího jazyka a posloužila pouze jako prostředník při jejich převzetí do ruštiny. Slova, která převzala ruština zprostředkovaně z jiného jazyka než z němčiny, přestože jejich původ je německý, slovník této praktické části neobsahuje.

3.2.3 Seznam zkratek

V seznamu abecedně řazených zkratek, které jsou převzaty z překladového *Rusko-českého slovníku* (s. 10-11), je možné nalézt všechny zkratky, se kterými se čtenář může v textu následující praktické části setkat při překladu ruského slova do češtiny.

<i>anat.</i>	anatomie	<i>nesp.</i>	nespisovný výraz
<i>bot.</i>	botanika	<i>obl.</i>	oblastní výraz
<i>dk</i>	dokonavý vid	<i>odb.</i>	odborný výraz
<i>dř.</i>	dříve	<i>polit.</i>	politika
<i>ekon.</i>	ekonomie	<i>polygr.</i>	polygrafie
<i>elektr.</i>	elektrotechnika	<i>přen.</i>	přenesený význam
<i>filoz.</i>	filozofie	<i>s</i>	střední rod
<i>geol.</i>	geologie	<i>sport.</i>	sportovní výraz
<i>hanl.</i>	hanlivý výraz	<i>stav.</i>	stavebnictví
<i>hist.</i>	historický výraz	<i>tech.</i>	technika
<i>hov.</i>	hovorový výraz	<i>text.</i>	textilnictví
<i>hromad.</i>	hromadné jméno	<i>v.</i>	viz
<i>hud.</i>	hudební věda	<i>voj.</i>	vojenství
<i>chem.</i>	chemie	<i>zast.</i>	zastaralý výraz
<i>j. č.</i>	jednotné číslo	<i>zem.</i>	zemědělství
<i>jaz.</i>	jazykověda	<i>zool.</i>	zoologie
<i>kniž.</i>	knižní výraz	<i>zpr.</i>	zpravidla
<i>lid.</i>	lidový výraz	<i>ž</i>	ženský rod
<i>m</i>	mužský rod	<i>žert.</i>	žertovný výraz
<i>med.</i>	medicína		
<i>mn. č.</i>	množné číslo		
<i>n.</i>	nebo		
<i>námoř.</i>	námořnictví		
<i>ndk</i>	nedokonavý vid		
<i>neskl.</i>	nesklonný		

4. Praktická část

U každého slova je pod tabulkou uveden kompletní seznam zdrojů, ze kterých bylo při jeho zpracování čerpáno. Z důvodu větší přehlednosti a úspory místa nejsou uváděny úplné citace, ale pouze písmeno a číslo strany, které na zdroj odkazují. Přiřazení konkrétních písmen ke zdrojům lze najít na konci této bakalářské práce v přehledu citovaných zdrojů.

Буква «А»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **11 slov** začínajících na písmeno «А», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) абзац *m* odstavec

[F, s. 51]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *абзац* je v českém jazyce ekvivalentní zcela jinak znějící slovo *odstavec*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny k ruskému slovu *абзац* ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 22], [F, s. 51]

(2) абитуриент *m* **1** abiturient **2** nový posluchač vysoké školy

[F, s. 51]

Při porovnání ruského z němčiny přejatého slova *абитуриент* a obdobně znějícího českého, také z němčiny přejatého slova *abiturient*, jehož původ je v latině, panuje významová shoda v označení '*studenta končícího střední školu, případně gymnázium*'. V tomto významu se slovo řadí do aktivní slovní zásoby češtiny, v ruštině je však již zastaralé. V aktivní slovní zásobě ruštiny se nachází slovo *абитуриент* již pouze ve významu '*studenta postupujícího ve studiu na vysokou školu*'. Tento význam slovo v češtině nemá. Ve všech významech jsou slova *абитуриент* i *abiturient* v ruštině i češtině stylisticky neutrální.

Zdroje: [B, s. 43], [C, s. 22], [D, s. 1], [E₁, s. 16], [F, s. 51]

(3) автобус *m* autobus

[F, s. 53]

Etymologie českého slova *autobus* není spojena s němčinou – toto slovo bylo částečně přejato z francouzštiny (část *auto-*) a částečně z angličtiny (část *-bus*). Obdobně znějící ruské slovo *автобус* je přejímkou z němčiny.

Zdroje: [B, s. 62-63], [C, s. 23], [F, s. 53]

(4) агент¹ *m* 1 agent, zástupce (...) 2 přísluhovač, nohsled 3 agent, vyzvědač

агент² *m* *kniž.* agens, činitel

[F, s. 55]

Slovo *агент* je v ruštině homonymní. Obdobně znějícím slovem k hledanému ruskému slovu *агент*¹ je české slovo *agent*. Obě tato slova byla přejata do ruštiny i češtiny z němčiny, původ má slovo v latině. Významy ruského slova *агент*¹ jsou shodné s významy českého slova *agent* – stylisticky neutrální '*obchodní zástupce, jednatel*', '*tajný spolupracovník*' a '*špion*', nebo hanlivě '*ten, kdo vystupuje v něčích zájmech*'. Slova se řadí v obou jazycích do aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 23], [C, s. 23], [D, s. 5], [E₁, s. 27], [F, s. 55]

(5) агитатор *m* agitátor (...)

[F, s. 55]

Slovo *агитатор* je v českém jazyce přejato přímo z latiny, kde je také jeho původ, na rozdíl od ruského obdobně znějícího slova *агитатор*, které přešlo do ruštiny prostřednictvím němčiny.

Zdroje: [B, s. 46], [C, s. 23], [F, s. 55]

(6) акация *ž* akát (...)

[F, s. 57]

Ruské slovo *акация* bylo přejato z němčiny, do které se dostalo přes latinu z řečtiny. České obdobně znějící slovo *akát* přešlo do češtiny přímo přes latinu, která ho přejala z řečtiny. Původ slova je zřejmě egyptský.

Zdroje: [A, s. 34], [B, s. 47], [C, s. 24], [F, s. 57]

(7) амбулатория ž ambulance, ambulatorium

[F, s. 60]

Ruské slovo *амбулатория* bylo přejato z němčiny, české obdobně znějící slovo *ambulance* však bylo přejato z francouzštiny. Původ slova je v latině. Překlad ruského slova *амбулатория* českým slovem *ambulance* je ekvivalentní pouze ve významu '*ordinace pro docházející pacienty*'. Další významy českého slova *ambulance*, tedy '*sanitka*' a slangově také '*vlaková pošta*' ruské slovo *амбулатория* nemá.

Zdroje: [B, s. 52], [C, s. 26], [D, s. 12], [E₁, s. 45], [F, s. 60]

(8) арест m 1 vězení, vazba (...)

[F, s. 65]

Přestože ruskému slovu *арест* jsou v současném jazyce ekvivalentní česká slova *vězení* nebo *vazba*, existuje v češtině také ruskému slovu zvukově podobné slovo *arest*, které sem bylo stejně jako do ruštiny přejato z němčiny a jehož původ je v latině. Význam ruského slova *арест* je širší než u českého slova *arest*. Mimo význam '*vězení*', které má v obecné češtině i slovo *arest*, znamená ruské slovo ještě oficiální termín pro '*zákaz disponování majetkem*', který může udělit soud. Slovo navíc patří v ruštině do aktivní slovní zásoby a je spisovné, kdežto v češtině je slovo jako zastaralé již součástí pasivní slovní zásoby a řadí se jako nespisovné do obecné češtiny.

Zdroje: [A, s. 38], [B, s. 58], [C, s. 28], [D, s. 19], [E₁, s. 68], [F, s. 65]

(9) армия ž armáda (...)

[F, s. 66]

Ruské slovo *армия* bylo přejato z německého jazyka, do kterého přešlo z francouzštiny, jeho český zvukově podobný ekvivalent, slovo *armáda* bylo přejato přes italštinu ze španělštiny. Původ má toto slovo v latině.

Zdroje: [A, s. 38], [B, s. 59], [C, s. 29], [F, s. 66]

(10) атака *ž* útok; zteč; (...)

[F, s. 68]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *ataka* jsou v současném překladu ekvivalentní česká slova *útok* a *zteč*. Dále v češtině existuje i obdobně znějící slovo *ataka* (také ve tvaru *atak*), které sem však bylo přejato z francouzštiny a jehož původ je v italštině.

Zdroje: [B, s. 61], [C, s. 30], [E₁, s. 77], [F, s. 68]

(11) аттестат *m* 1 vysvědčení (...)

[F, s. 68]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *ammecmam* odpovídá v českém překladu zvukově zcela odlišné slovo *vysvědčení*. V češtině však existuje ještě obdobně znějící slovo *atestace* (liší se rodem – v ruštině je slovo *ammecmam* rodu mužského, české slovo *atestace* je rod ženský), které sem ovšem bylo přejato z latiny. Význam tohoto českého slova je 'osvědčení' a jeho použití je možné pouze ve specifických případech, např. v medicíně či meteorologii.

Zdroje: [B, s. 61], [C, s. 30], [E₁, s. 78], [F, s. 68]

Буква «Б»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **12 slov** začínajících na písmeno «Б», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) баллотировать *ndk* *kožó* volit; *čto* hlasovat o čem

[F, s. 73]

Ruskému slovu přejatému z němčiny *баллотировать* odpovídají v překladu dvě česká slova *volit* a *hlasovat*. Dále v češtině existuje obdobně znějící slovo *balotovat*, které sem však bylo na rozdíl od ruštiny přejato nikoliv z němčiny, ale z francouzštiny. Slovo se v češtině používá jen zřídka ve významu 'tajně hlasovat (původně červenými a bílými kuličkami)' a případně tak někoho 'balotáží volit'.

Zdroje: [C, s. 34], [E₁, s. 91], [F, s. 73]

(2) **беловейка** *ž* šička prádla

[F, s. 83]

Ruskému kalku německého slova *беловейка* odpovídá v češtině překlad slovním spojením *šička prádla*. Obdobný kalk německého původu v češtině ale není.

Zdroje: [C, s. 41], [F, s. 83]

(3) **бетон** (-a, -y) *m* beton

[F, s. 88]

Ruské slovo *бетон* má obdobně znějící český překlad slovem *beton*. Slova se však liší tím, že do ruštiny bylo slovo přejato z němčiny a do češtiny z francouzštiny. Původ slova je v latině.

Zdroje: [B, s. 77], [C, s. 45], [F, s. 88]

(4) **бинт** *m* obinadlo, obvaz (...)

[F, s. 90]

Ruskému slovu přejatému z němčiny *бинт* odpovídají v češtině zvukově zcela jiné ekvivalenty *obinadlo* a *obvaz*. Obdobně znějící slovo přejaté z němčiny k ruskému slovu *бинт* však čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 46], [F, s. 90]

(5) **болт** *m* svorník, šroub; čep

[F, s. 98]

Z němčiny přejaté a zvukově podobné české slovo k ruskému slovu *болт* není, ale odpovídají mu tři překlady slovy *svorník*, *šroub* a *čep*.

Zdroje: [C, s. 52], [F, s. 98]

(6) **бор**¹ *m* (Б -ý) borový les, bor (...)

[F, s. 99]

бор² *m* bór

[F, s. 99]

бор³ *m* odb. zubní vrtáček

[F, s. 99]

Ruské slovo *бор* bylo přejato z němčiny a je homonymní. Do češtiny je ho možné přeložit jednak obdobně znějícím slovem *bor* (pro výraz *бор*¹) ve významu 'borový les', což v ruštině ani v češtině není slovo německého původu. Dále lze slovo přeložit opět zvukově podobným slovem *bór* (pro výraz *бор*²), které je do češtiny přejato z německého slova *Bor(ax)*. Třetím překladem je pak zvukově zcela odlišné slovní spojení *zubní vrtáček* (pro hledaný výraz *бор*³). Jedině v tomto významu bylo ruské slovo *бор* přejato z německého slova *Bohr*. Čeština však žádnou přejímku z německého slova *Bohr* nemá.

Zdroje: [A, s. 60-61], [B, s. 86], [C, s. 53], [F, s. 99]

(7) ботаника ž botanika

[F, s. 100]

Ruské slovo *ботаника* i české obdobně znějící slovo *botanika* byla shodně přejata z německého jazyka, jejich původ je v řečtině. Význam obou slov bez rozdílu označuje 'vědu o rostlinách'. Slova jsou v obou jazycích stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 87], [C, s. 55], [D, s. 57], [E₁, s. 111], [F, s. 100]

(8) бригади'р¹ m vedoucí pracovní skupiny / čety, skupinář, předák (...) [F, s. 103]

бригади'р² m hist. brigadýr v ruské armádě hodnost mezi plukovníkem a generálem v 18. stol. (...) [F, s. 103]

Český překlad ruského slova *бригадир*, které bylo přejato z němčiny, existuje ve dvou variantách (jedná se o homonymní slovo), přičemž jednou z nich je i zvukově podobné české slovo *brigadýr* (pro hledaný výraz *бригадир*²). Toto slovo bylo na rozdíl od ruštiny do češtiny přejato nikoliv z němčiny, ale z francouzštiny. Zastaralé významy slova jsou stylisticky neutrální 'velitel vojenské brigády' a slangový 'vedoucí pracovní skupiny' (např. v zemědělském družstvu).

Zdroje: [C, s. 58], [E₁, s. 113], [F, s. 103]

(9) бутерброд *m* obložený chlebiček

[F, s. 108]

Zvukově podobné a z němčiny přejaté české slovo k ruskému slovu *бутерброд* neexistuje. Tomuto slovu odpovídá pouze český překlad slovním spojením *obložený chlebiček*, který je od původního německého slova významově značně posunutý (německy *Butterbrot* – '*chléb s máslem*').

Zdroje: [C, s. 64], [F, s. 108]

(10) бухгалтер *m* účetní

[F, s. 109]

Ruskému slovu přejatému z němčiny *бухгалтер* je v češtině ekvivalentní překlad zvukově zcela odlišným slovem *účetní*. Z němčiny přejaté a zvukově podobné slovo německému slovu *бухгалтер* však čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 65], [F, s. 109]

(11) бушлат *m* námořnická bunda

[F, s. 109]

Ruské slovo *бушлат*, které bylo pravděpodobně přejato z němčiny, v obdobném znění v češtině vůbec neexistuje a odpovídá mu pouze překlad slovním spojením *námořnická bunda*.

Zdroje: [C, s. 65], [F, s. 109]

(12) бюстгальтер *m* podprsenka

[F, s. 111]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *бюстгальтер* odpovídá v českém překladu zvukově odlišné slovo *podprsenka*. Z němčiny přejaté a obdobně znějící slovo k ruskému slovu *бюстгальтер* však český jazyk nemá.

Zdroje: [C, s. 66], [F, s. 111]

Буква «В»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **19 slov** začínajících na písmeno «В», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) вáза *ž váza; (...)*

[F, s. 112]

Ruské slovo *ваза* i české slovo *váza* jsou obě přejata z německého jazyka, do kterého přešla z latiny. Význam obou slov shodně označuje '*ozdobnou nádobu na květiny*', v ruštině navíc ještě '*ozdobnou nádobu na ovoce*' – tento význam čeština pro slovo *váza* nemá. Stylisticky jsou slova v obou jazycích neutrální a řadí se do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [A, s. 679], [B, s. 701], [C, s. 66], [D, s. 71], [E₂, s. 804], [F, s. 112]

(2) вáкса *ž černý krém na boty*

[F, s. 113]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *вакса* odpovídá v češtině překlad slovním spojením *černý krém na boty*. Z němčiny přejaté a obdobně znějící slovo k ruskému slovu *вакса* však v češtině neexistuje.

Zdroje: [C, s. 67], [F, s. 113]

(3) вaл¹ *m (...)* **1** val, násep; (*чезá*) návěj, závěj (...) **2** vysoká vlna **3** *obl. (céna)* rulík, řad

[F, s. 113]

вал² *m (...)* *tech.* hřídel

[F, s. 113]

вал³ *m ekon.* celková produkce

[F, s. 113]

Ruské slovo *вал* je v ruštině homonymní. Obdobně znějící a taktéž z němčiny přejaté české slovo *val* je tedy ekvivalentní pouze hledanému ruskému slovu *вал*¹ a má původ v latině. Významově je ruské slovo *вал*¹ širší než české slovo *val*, neboť mimo významu '*ochranný násep*', který mají obě slova shodný, označuje dále '*vyšokou vlnu*'. Další významy ruského slova *вал* jsou '*hřídél*' (slovo *вал*²) a '*celková produkce*' (slovo *вал*³). Obě slova *val* i *вал*¹ jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 675], [B, s. 697], [C, s. 67], [D, s. 72], [E₂, s. 801], [F, s. 113]

(4) вальдшнеп *m* sluka lesní

[F, s. 113]

Ruské z němčiny přejaté slovo *вальдшнеп* označuje druh ptáka, tedy přeloženo do českého jazyka *sluku lesní*. Obdobně znějící slovo přejaté z němčiny se však v češtině nevyskytuje.

Zdroje: [C, s. 68], [F, s. 113]

(5) вальцевать *ndk tech.* válcovat (...)

[F, s. 113]

Ruské slovo *вальцевать* i jeho český obdobně znějící ekvivalent *válcovat* byly oba přejaty z německého jazyka. Mají shodný význam označují činnost '*upravovat válcem*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 697], [C, s. 68], [D, s. 73], [E₂, s. 801], [F, s. 113]

(6) вампи'р *m* **1** vampýr, upír, též *přen.* **2** *zool.* vampýr velký netopýr

[F, s. 114]

Ruské slovo *вампи'р* bylo přejato z němčiny, české zvukově podobné slovo *vampýr* bylo přejato přímo ze srbštiny, ze které pochází a odkud přešlo i do ostatních jazyků včetně němčiny. Zajímavé je, že slovo se píše v mnoha okolních evropských jazycích s měkkým *-i-* uprostřed, jen v češtině je pod vlivem našeho pravopisu psáno s tvrdým *-ý-*. České slovo *vampýr* a ruské slovo *вампи'р* jsou nyní častěji nahrazována slovy *upír* / *упырь* a patří tak již spíše do pasivní slovní zásoby obou jazyků.

Zdroje: [B, s. 699], [C, s. 69], [F, s. 114]

(7) ват | a ž vata (...)

[F, s. 114]

Ruské slovo *вата* i české slovo *vata* byla shodně přejata z němčiny. Původ tohoto slova není úplně jasný a patrně sahá až do arabštiny. Významově se ruské a české slovo neliší v označení '*druhu materiálu*'. Význam českého slova *vata* je však ještě širší – slovo může dále označovat to, co '*vatu jen připomíná*' (např. cukrová vata) a zpravidla hanlivě také '*náhradní, nouzovou výplň něčeho*'. Stylisticky jsou obě slova v základním významu neutrální a řadí se do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 678], [B, s. 700], [C, s. 70], [D, s. 74], [E₂, s. 803-804], [F, s. 114]

(8) вафля ž oplatka, vafle

[F, s. 115]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *вафля* odpovídá obdobně znějící české slovo *vafle* také přejaté z němčiny. Při porovnání ruského významu s českým významem panuje naprostá shoda v označení '*druhu pečiva*'. Jen v češtině pak slovo *vafle* označuje také '*vazbu tvořící plastické kostičky*'. Slovo je ve všech významech v ruštině i češtině stylisticky neutrální a řadí se do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [A, s. 674], [B, s. 696], [C, s. 70], [D, s. 74], [E₂, s. 800], [F, s. 115]

(9) вегетариан | ец m vegetarián (...)

[F, s. 117]

Ruské slovo přejaté z němčiny *вегетарианец* se do češtiny překládá obdobně znějícím výrazem *vegetarián*. Toto české slovo bylo ovšem převzato nikoliv z němčiny, ale z angličtiny. Původ slova je v latině.

Zdroje: [B, s. 703], [C, s. 72], [F, s. 117]

(10) вёрв m 1 vějíř 2 škála (...)

[F, s. 118]

Ruské z němčiny přejaté slovo *верв* má do češtiny dva překlady, a to jako obdobně znějícím slovem *vějíř*, tak také v přeneseném významu slovem *škála*. České slovo *vějíř* však bylo přejato z ruštiny, která jej převzala z němčiny, ve které je asi i původ slova.

Zdroje: [A, s. 681], [B, s. 703], [C, s. 72], [F, s. 118]

(11) вѣксель *m* směnka (...)

[F, s. 118]

Přestože přesný český překlad ruského slova *вѣксель*, které bylo přejato z němčiny, je *směnka*, existuje v češtině ještě obdobně znějící slovo *veksl*, které bylo také sem přejato z německého slova *Wechsel* jako do ruštiny. Původ tohoto slova je v latině. V ruštině označuje stylisticky neutrální slovo *вѣксель* pouze '*směnku*' a patří stále do aktivní slovní zásoby ruštiny. Význam '*směnka*' má i české slovo *veksl*, ale je již zastaralý, a navíc nespisovný. Mezi další nespisovné a slangové významy českého slova *veksl* patří '*ilegální výměna*', '*stezka používaná zvěří*' či již zastaralé '*výhybka na dráze*'. Vulgárně lze toto slovo použít také při označení '*ženy v přechodu*'.

Zdroje: [B, s. 704], [C, s. 73], [D, s. 78], [E₂, s. 805], [F, s. 118]

(12) вѣрмахт

České slovo *wehrmacht* uvádí pouze Akademický slovník cizích slov [E₂], a to s nezměněným německým pravopisem (pouze s malým písmenem na začátku slova, které je v češtině typické pro obecná podstatná jména) jako německou reálii ze druhé světové války.

Zdroje: [C, s. 75], [E₂, s. 816]

(13) вѣрмут *m* vermut

[F, s. 120]

Ruské slovo *вермут* a české slovo *vermut* byla obě shodně přejata z německého jazyka. Další původ slova již není jistý. Významově se slova v obou jazycích naprosto shodují a označují '*dezertní kořeněné víno*'. Slova jsou stylisticky neutrální a řadí se do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 706], [C, s. 76], [D, s. 81], [E₂, s. 807], [F, s. 120]

(14) верстак *m* hoblice, pracovní stůl, ponk

[F, s. 120]

Ruské z němčiny přejaté slovo *верстак* lze do češtiny přeložit slovy *hoblice*, *pracovní stůl* a *ponk*. Z němčiny přejaté a obdobně znějící české slovo však neexistuje.

Zdroje: [C, s. 76], [F, s. 120]

(15) вольнодумец *m zast.* volnomyšlenkář

[F, s. 147]

Překladem ruského kalku německého slova *вольнодумец* je české složené slovo *volnomyšlenkář*. Zda bylo i ono vytvořeno kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 91], [F, s. 147]

(16) вольфрам *m* wolfram

[F, s. 147]

Ruské slovo přejaté z němčiny *вольфрам* se do češtiny překládá obdobně znějícím slovem *wolfram*, které je taktéž přejato z němčiny. Ve významu se obě slova shodují a označují '*tvrdý, těžce tavitelný kov*'. Slova jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 729], [C, s. 91], [D, s. 108], [E₂, s. 817], [F, s. 147]

(17) волюнтари'зм *m* voluntarismus

[F, s. 147]

Ruské z němčiny přejaté slovo *волюнтаризм* lze do češtiny přeložit obdobně znějícím slovem *voluntarismus*, které sem však bylo na rozdíl od ruštiny přejato nikoliv z němčiny, ale z latiny.

Zdroje: [C, s. 91], [E₂, s. 813], [F, s. 147]

(18) вундерки'нд *m* zázračné dítě

[F, s. 165]

Ruské z němčiny přejaté slovo *вундеркинд* je v češtině přeloženo slovním spojením *zázračné dítě*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo však není.

Zdroje: [C, s. 97], [F, s. 165]

(19) **вы'глядеть**¹ *dk nesp.* **1** vyhledat, najít **2** (...) obhlédnout, prohlédnout (...)

[F, s. 169]

вы'глядеть² *ndk* vypadat (...)

[F, s. 169]

Ruský kalk německého slova *aussehen*, *выглядеть* je v ruštině homonymní. Jeho druhé a zároveň hledané variantě je ekvivalentní překlad zvukově odlišným českým slovem *vypadat*. Zda je také toto slovo kalk a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 98], [F, s. 169]

Буква «Г»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **16 slov** začínajících na písmeno «Г», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) **гак**¹ *m námoř.* (závěsný) hák

[F, s. 196]

гак² *m nesp.:* **с гаком** s přídavkem, a něco, přes; **шесть лет с -ом** dobrých šest let; **хватит с -ом пять пальцев одной руки** stačí bohatě pět prstů jedné ruky

[F, s. 196]

Ruské z němčiny přejaté slovo *гак* je homonymní a do češtiny je v případě hledaného slova *гак*¹ přeloženo zvukově podobným slovem *háκ* taktéž německého původu. Význam ruského slova *гак*¹ je shodný s významem českého slova *háκ* v označení '*silného na konci zahnutého drátu na pověšení, držení*'. Slovo *háκ* v češtině má navíc i přenesený význam '*zahnutá podoba něčeho*' (např. boxerský háκ). Zda lze slovo takto přeneseně použít i v ruštině, nelze určit, neboť ruský výkladový slovník [D] slovo *гак* neuváděl. Další významy českého slova *háκ* jsou '*jednoduché nářadí na orbu*', historicky '*součást palných zbraní*', '*prvek v architektuře*', v nespisovné češtině '*dolní část zad*' a slangově také '*jezdit v peletonu*' (= jezdit v háku). Významy slov *гак*¹ i *háκ* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny kromě jednoho historismu.

Zdroje: [A, s. 156], [B, s. 192], [C, s. 101], [E₁, s. 279], [F, s. 196]

(2) галош | a ž zpr. mn. č. -и galoše

[F, s. 197]

Ruské slovo asi přejaté z němčiny (v úvahu připadá také přejetí slova z francouzštiny) *галоша* má do češtiny překlad obdobně znějícím slovem *galoše*, které je také přejaté z němčiny. Původ tohoto slova je pravděpodobně v řečtině. Význam slova v obou jazycích je shodný, a sice '*nízká gumová přezůvka*'. Stylisticky jsou slova *галоша* i *galoše* v ruštině i češtiny neutrální. V ruštině slovo *галоша* patří do aktivní slovní zásoby, české slovo *galoše* spadá spíše do slovní zásoby pasivní, neboť se téměř nenosí.

Zdroje: [A, s. 149], [B, s. 182], [C, s. 101], [D, s. 144], [E₁, s. 255], [F, s. 197]

(3) галстук m kravata, vázanka (...)

[F, s. 197]

Ruské z němčiny přejaté slovo *галстук* se do češtiny překládá dvěma zvukově odlišnými výrazy *kravata* a *vázanka*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo k ruskému slovu *галстук* se ale v českém jazyce nenachází.

Zdroje: [C, s. 101], [F, s. 197]

(4) гамаше mn. č. ž kamaše

[F, s. 197]

Ruské slovo *гамаше* a české obdobně znějící slovo *kamaše* byla obě přejata z němčiny (v ruštině možná přímo z francouzštiny), do které přešla z francouzštiny. Původ slova je v arabštině. Podle ruského etymologického slovníku [C] existuje slovo *гамаше* pouze jako pluralia tantum (tzn. netvoří jednotné číslo), ovšem ruský výkladový slovník [D] již možnost jednotného čísla připouští. V češtině je toto slovo také buď pouze v množném čísle, nebo je pomnožné, což závisí na jeho významu – mn. č. pro '*chrániče nártu*' a pomn. pro '*pletené teplé kalhoty*'. Význam ruského slova je užší než u českého ekvivalentu, neboť v ruštině je slovo *гамаше* pouze výrazem pro '*chrániče nohy od chodidla po koleno*', v češtině slovo *kamaše* vyjadřuje ještě také '*pletené teplé přiléhavé kalhoty*'. Slova jsou v obou jazycích stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [A, s. 237], [B, s. 259], [C, s. 101], [D, s. 144], [E₁, s. 365], [F, s. 197]

(5) гастроль *ž* v. **гастрóли** [F, s. 198]

гастрóли *mn. č. (j. č. гастрóль ž)* pohostinské vystoupení (...) [F, s. 198]

Ekvivalentním překladem ruského slova přejatého z němčiny *гастроль* je české slovní spojení *pohostinské vystoupení*. V češtině je však také obdobně znějící slovo *kastrol*, které je podle Machka [A] přejato z německého slova *Kastrol*, podle Rejzka [B] spíše z francouzského slova *casseroles*. Původ slova je zcela jistě v latině a významově nemá s ruským slovem *гастроль* nic společného, protože označuje 'nádobu na vaření'.

Zdroje: [A, s. 244], [B, s. 267], [C, s. 102], [E₁, s. 378], [F, s. 198]

(6) георги'н *m* **георги'на** *ž* *bot.* jiřina [F, s. 200]

Ruské slovo přejaté z němčiny *георгин* se do češtiny překládá zvukově odlišným slovem *jiřina* a jedná se o 'název květiny'. V českém jazyce je slovo *jiřina* důsledkem počestění původně německého názvu této květiny pojmenované podle petrohradského botanika Georgiho. Obdobně znějící slovo přejaté z němčiny k ruskému slovu *георгин* ale v češtině není.

Zdroje: [A, s. 227], [B, s. 251], [C, s. 103], [F, s. 200]

(7) герáнь *ž* **1** *bot.* kakost, *čapí nůsek* **2** *hov.* muškát [F, s. 201]

Ruské z němčiny přejaté slovo *герань* lze do češtiny přeložit buď botanicky jako *kakost* a *čapí nůsek*, nebo hovorově také jako *muškát*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo k ruskému slovu *герань* však čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 103], [F, s. 201]

(8) ги'льз | а *ž* **1** nábojnice **2** dutinka (...) **3** *tech.* vložka, pouzdro, dutinka [F, s. 203]

Ruské z němčiny přejaté slovo *гильза* lze do češtiny přeložit čtyřmi různými slovy – jako *nábojnice*, dále jako *dutinka*, *vložka* a *pouzdro*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo k ruskému slovu *гильза* však čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 103], [F, s. 203]

(9) глазомёр *m* schopnost odhadu vzdálenosti podle oka (...)

[F, s. 205]

Ruskému kalku německého slova *глазомёр* odpovídá v českém překladu slovní spojení *schopnost odhadu vzdálenosti podle oka*. Obdobný kalk německého slova ale v češtině neexistuje.

Zdroje: [C, s. 104], [F, s. 205]

(10) глянец *m* lesk (...)

[F, s. 207]

Ruskému slovu přejatému z němčiny *глянец* odpovídá v překladu české slovo *lesk*. V češtině ovšem vedle toho existuje také slovo *glanc*, které je slovu *глянец* zvukově velmi podobné. Toto slovo bylo do češtiny stejně jako do ruštiny přejato z německého slova *Glanz* a je synonymem slova *lesk* v obecné češtině. V současnosti spadá nespisovné české slovo *glanc* do pasivní slovní zásoby češtiny jako zastaralé, spisovné ruské slovo *глянец* je stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny.

Zdroje: [B, s. 186], [C, s. 106], [D, s. 155], [E₁, s. 265], [F, s. 207]

(11) граммофон *m* gramofon

[F, s. 218]

Ruskému slovu přejatému z němčiny *граммофон* odpovídá v překladu obdobně znějící české slovo *gramofon*. To však nebylo do češtiny přejato z němčiny, ale vzniklo jako uměle vytvořené slovo k řeckému slovu *γράμμα*.

Zdroje: [B, s. 188], [C, s. 113], [F, s. 218]

(12) графи́н *m* karafa

[F, s. 219]

Ruské slovo přejaté z němčiny *графин* má v češtině překladový ekvivalent v obdobně znějícím slově *karafa*. Toto slovo bylo do češtiny podle Machka [A] také přejato z němčiny, Rejzek [B] ovšem uvádí, že bylo do češtiny přejato z italštiny. Původ slova je v arabštině. Významově slovo v ruštině i češtině shodně označuje *'láhev se širokým dnem a úzkým hrdlem'*, patří do jejich aktivní slovní zásoby a je stylisticky neutrální.

Zdroje: [A, s. 241], [B, s. 264], [C, s. 113], [D, s. 169], [E₁, s. 371], [F, s. 219]

(13) гримáса ž grímasa

[F, s. 220]

Ruské slovo přejaté z němčiny *гpимаса* má v češtině obdobně znějící překlad slovem *grimasa*. I toto české slovo bylo přejato z němčiny. Významově slovo v obou jazycích shodně označuje '*neúmyslné či záměrné mimické gesto obličeje*', '*škleb, úšklebek, pošklebek*'. Stylisticky jsou slova *гpимаса* i *grimasa* neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 189], [C, s. 115], [D, s. 171], [E₁, s. 274], [F, s. 220]

(14) гри'фель *m* **1** břidlicové pisátko, kamínek **2** grafít, tuha

[F, s. 220]

Ruské slovo přejaté z němčiny *гpифель* má do češtiny dva překlady, a to buď jako *břidlicové pisátko* či *kamínek*, nebo obdobně znějícím slovem *grafít*, které bylo v češtině utvořeno koncem 18. st. k řeckému slovu *γράφō*, či slovem *tuha*.

Zdroje: [A, s. 659], [B, s. 187], [C, s. 115], [F, s. 220]

(15) грýппа ž skupina (...)

[F, s. 222]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *гpыппа* odpovídá v českém překladu slovo *skupina*. Mimo to však v češtině existuje i ruskému slovu *гpыппа* zvukově velmi podobné slovo *grupa*, které sem bylo přejato ze stejného německého slova *Gruppe*. V hovorové češtině je slovo *grupa* označením pro '*skupinu (lidí)*' – české slovo má tedy stejný význam jako ruské slovo, ale liší se stylisticky (ruské slovo *гpыппа* je na rozdíl od českého slova *grupa* spisovné). Druhým významem českého slova *grupa*, který již ruské slovo *гpыппа* nemá, je odborné označení '*skupiny prvků určitých vlastností*'. V tomto významu je české slovo *grupa* spisovné.

Zdroje: [B, s. 189-190], [C, s. 116], [D, s. 174], [E₁, s. 274-275], [F, s. 222]

(16) гумани'зм *m* **1** humanismus **2** humanita, lidumilnost

[F, s. 224]

Ruské slovo přejaté z němčiny *гуманизм* má v češtině ekvivalent v obdobně znějícím slově *humanismus*. Toto slovo však do češtiny nebylo přejato z němčiny, ale přímo z latiny, ve které je také jeho původ.

Zdroje: [B, s. 219], [C, s. 117], [F, s. 224]

Буква «Д»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **4 slova** začínající na písmeno «Д», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) дамба *ž* hráz

[F, s. 227]

Ruskému z němčiny (či možná z holandštiny) přejatému slovu *дамба* odpovídá v českém překladu zvukově odlišné slovo *hráz*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo však není.

Zdroje: [C, s. 119], [F, s. 227]

(2) двор¹ *m* **1** dvůr (...) **2** stavení, usedlost, číslo (...)

[F, s. 230]

двор² *m* (*царский*) dvůr

[F, s. 230]

Ruské slovo *двор* je homonymní a pouze v hledaném významu *двор*² je kalkem německého slova *Hof*. Obdobně znějící české slovo *dvůr*, které v češtině odpovídá oběma rozdílným významům ruského homonymního slova *двор*, se vyvinulo ze staročeského slova *dvór* a je praslovanského původu stejně jako ruské slovo *двор*¹.

Zdroje: [A, s. 136-137], [B, s. 150-151], [C, s. 121], [F, s. 230]

(3) диалéктика *ž filoz. dialektika*

[F, s. 244]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *диалектика* odpovídá v češtině obdobně znějící překladové slovo *dialektika*. I toto slovo bylo do češtiny přejato z německého slova *Dialektik*, jehož původ je v řečtině. Významově se ruské a české slovo vzájemně shodují a označují '*filozofickou nauku*' a '*umění vést polemiku*', přičemž tento druhý význam je již v ruštině i češtině zastaralý. Stylisticky jsou obě slova neutrální.

Zdroje: [B, s. 131], [C, s. 125], [D, s. 196], [E₁, s. 161], [F, s. 244]

(4) дури́лаг *m cedník, dírkovaná naběračka*

[F, s. 271]

Ruskému slovu přejatému z němčiny *дури́лаг* odpovídají v českém překladu dva výrazy – slovo *cedník* a slovní spojení *dírkovaná naběračka*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo k ruskému slovu *дури́лаг* ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 135], [F, s. 271]

Буква «Е»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **1 slovo** začínající na písmeno «Е», které bylo do ruského jazyka přejato z němčiny.

(1) ефре́йтор *m voj. svobodník*

[F, s. 277]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *ефре́йтор* odpovídá v překladu české slovo *svobodník*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo k ruskému slovu *ефре́йтор* však neexistuje.

Zdroje: [C, s. 139], [F, s. 277]

Буква «З»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **4 slova** začínající na písmeno «З», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) залп *m* salva (...)

[F, s. 313]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *залп* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *salva*, které bylo také přejato z německého slova *Salve* a jehož původ je v latině. Obě slova se liší v rodě – ruské slovo *залп* je mužského rodu zatímco české slovo *salva* je rodu ženského. Významově obě slova shodně označují stylisticky neutrální '*hromadný současný výstřel*', v češtině má navíc toto slovo i přenesený význam jako expresivní výraz nějakého '*prudkého hlučného projevu*'. Slovo v ruštině i češtině patří do aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [A, s. 536], [B, s. 560], [C, s. 155], [D, s. 254], [E₂, s. 675], [F, s. 313]

(2) зебра *ž zool.* zebra

[F, s. 342]

Ruské z němčiny přejaté slovo *зебра* se do češtiny překládá obdobně znějícím slovem *zebra*. Toto slovo autoři českých etymologických slovníků považují za tzv. evropeismus, jehož původ je v latině. V ruštině i češtině slovo shodně označuje nejen '*africké zvíře*', ale přeneseně také '*přechod pro chodce*'. V obou jazycích jsou slova *зебра* i *zebra* stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [A, s. 714], [B, s. 737], [C, s. 161], [D, s. 276], [E₂, s. 821], [F, s. 342]

(3) землевéдение *s* půdoznalství

[F, s. 342]

Překladem ruského kalku německého slova *землеведение* je české složené slovo *půdoznalství*. Zda je i ono utvořeno kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 162], [F, s. 342]

(4) золототы'сячник *m bot. zeměžluč*

[F, s. 348]

Ruskému kalku německého slova *золототысячник* odpovídá v českém překladu složené slovo *zeměžluč*. Jestli je také ono utvořeno kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 165], [F, s. 348]

Буква «И»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **3 slova** začínající na písmeno «И», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) иди́от *m idiot, blb (...)*

[F, s. 352]

Ruskému asi z němčiny přejatému slovu *idiot* (slovo mohlo být přejato také z francouzštiny) odpovídá v češtině překlad obdobně znějícím slovem *idiot*. Toto slovo však bylo do češtiny přejato přímo z latiny, jeho původ je v řečtině.

Zdroje: [B, s. 233], [C, s. 168], [F, s. 352]

(2) инженер *m inženýr (...)*

[F, s. 364]

Českým překladem ruského slova přejatého z němčiny *инженер* je obdobně znějící slovo *inženýr*. Do češtiny bylo ovšem toto slovo přejato z francouzštiny, jeho původ je v latině.

Zdroje: [B, s. 242], [C, s. 176], [F, s. 364]

(3) интере́с *m 1 к кому́, чему́ zájem o koho, co (...)* **2** prospěch, zájem (...) **3** *zpr. mn. č. -ы* zájmy, záliby (...) **4** *hov. zast.* zisk (...) [F, s. 366]

Ruskému slovu přejatému z němčiny *интерес* odpovídá v českém překladu několik zvukově odlišných slov. Jsou to slova *zájem*, *prospěch*, *záliba* a *zisk*. V češtině se dále vyskytuje obdobně znějící slovo *interes*, které se v hovorovém jazyce používá ve významu '*zájem*' a bylo sem přejato z francouzštiny. Původ tohoto slova je v latině.

Zdroje: [B, s. 240], [C, s. 177], [F, s. 366]

Буква «К»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **28 slov** začínajících na písmeno «К», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) кабинет *m* **1** pracovna; kabinet; zařízení pracovny (...) **2** *polit.* kabinet, vláda (...) [F, s. 375]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *кабинет* odpovídá při překladu do češtiny více slov. Je to obdobně znějící slovo *kabinet*, které však čeština na rozdíl od ruštiny přejala přímo z francouzštiny a jehož původ je v italštině, či slovo *pracovna*, případně slovní spojení *zařízení pracovny* a politicky také *kabinet* jako *vláda*.

Zdroje: [B, s. 255], [C, s. 181], [F, s. 375]

(2) кавалёр¹ *m* (*на балу*) kavalír, společník; (*в танце*) partner (...) · *nesp.* ctitel [F, s. 376]

кавалёр² *m* nositel řádu, rytíř (...) [F, s. 376]

Ruské slovo přejaté z němčiny *кавалер* je v ruštině homonymní. Zvukově nejbližším překladem k hledanému slovu *кавалер*¹ je české slovo *kavalír*, které bylo stejně jako ruské slovo *кавалер*¹ přejato z němčiny. Původ slova je v latině. Významově se ruské slovo *кавалер*¹ s českým slovem *kavalír* shodují v označení '*dvorného / galantního muže; společníka dámy při zábavě*' (v tomto významu je slovo v ruštině již zastaralé, v češtině jde o knižní význam). V češtině má pak slovo *kavalír* další význam jako '*osoba, která platí za jiné*' a zřídka je slovo *kavalír* také možné použít v zastaralém významu '*rytíř*' – tento význam se shoduje s jedním z významů ruského slova *кавалер*². Jako historismus označuje české slovo *kavalír* také '*pevnostní stavbu*'. Dalším významem slova *кавалер* v ruštině je '*nositel řádu*' (viz *кавалер*²).

Zdroje: [A, s. 246], [B, s. 269], [C, s. 181], [D, s. 314], [E₁, s. 383], [F, s. 376]

(3) камзол *m* *dř.* kamizola *vesta bez rukávů*

[F, s. 381]

Ruskému slovu přejatému z němčiny *камзол* odpovídá v češtině obdobně znějící překladové slovo *kamizola*, které však bylo podle obou českých etymologických slovníků [A] a [B] přejato přímo z francouzštiny a nikoliv zprostředkovaně přes němčinu, jako tomu bylo v případě ruského slova. Slovo je původem z latiny.

Zdroje: [A, s. 238], [B, s. 260], [C, s. 185], [F, s. 381]

(4) карниз *m* **1** římsa (...) **3** záclonová tyč

[F, s. 385]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *карниз*, jež má původ v řečtině, jsou v češtině ekvivalentními překlady slova *římsa* a *záclonová tyč*. Obdobně znějícím ekvivalentem je pak k tomuto ruskému slovu české slovo *garnýž*, které bylo do češtiny také přejato z němčiny. Významově ruské slovo *карниз* i české slovo *garnýž* shodně označují '*tyč na věšení záclon, závěsů*'. Ruské slovo *карниз* má pak oproti českému slovu *garnýž* ještě další význam jako '*římsa*'. Ve všech významech jsou ruské slovo *карниз* i české slovo *garnýž* stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [C, s. 189], [E₁, s. 257], [F, s. 385]

(5) картэчь *ž* 1 kartáč, kartáčový náboj 2 hrubé broky

[F, s. 386]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *картечь* s původem ve francouzštině odpovídá obdobně znějící české slovo *kartáč*, které sem bylo také přejato z němčiny. Od ruského slova *картечь* se české slovo *kartáč* liší v rodě (v češtině rod mužský, v ruštině rod ženský). Významově obě slova *картечь* i *kartáč* shodně označují jako historismy '*náboj*', současnému významu českého slova *kartáč* jako '*nástroj se štětinami*', který patří do aktivní slovní zásoby češtiny, pak v ruštině odpovídá zcela jiné slovo *щётка*. Slova *картечь* i *kartáč* jsou v ruštině i češtině stylisticky neutrální.

Zdroje: [A, s. 243], [C, s. 190], [D, s. 326], [E₁, s. 376], [F, s. 386 a 1287]

(6) картофе | ль (...) *m* hromad. brambory; (...)

[F, s. 386]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *картофель* odpovídá v češtině překlad zvukově odlišným slovem *brambory* (v ruštině je toto slovo totiž hromadné podstatné jméno). Pouze české slovo *brambor(a)* ze vyvinulo ze jména Branibor, odkud se k nám brambory asi za třicetileté války přes severní Německo dostaly. V češtině dále existuje několik nářečních variant názvu brambor, které jsou také přejaty z němčiny, např. *erteple* z německého slova *Erdapfel*, *krumpír* / *kremple* z německých slov *Grundbirne*, *Grundapfel* či *kartofel*, *kantofel* z německého slova *Kartoffel*. Poslední dvě slova jsou ruskému slovu zvukově velmi podobná a jsou přejata z téhož německého slova, z něhož přešlo slovo *картофель* také do ruštiny.

Zdroje: [A, s. 63-64], [B, s. 88-89], [C, s. 190], [F, s. 386]

(7) кáрец *m* (*в тюрьмé*) samotka

[F, s. 386]

Českým překladem ruského z němčiny přejatého slova *карец* je slovo *samotka*. V češtině však existuje ještě obdobně znějící slovo *karcer*, jež sem bylo ale na rozdíl od ruštiny přejato přímo z latiny, kde je také jeho původ. Význam českého slova je '*uzavřerň žáka ve škole jako trest*'. Toto slovo se v češtině dnes již vůbec nepoužívá, a spadá proto do pasivní slovní zásoby jazyka.

Zdroje: [B, s. 265], [C, s. 190], [E₁, s. 373], [F, s. 386]

(8) касс | **a m** 1 pokladna; kasa (...) 2 *polygr. (наборная)* písmovka, (sázecí) kasa

Ruskému z němčiny přejatému slovu *касса* odpovídají v češtině dva překladové ekvivalenty. Prvním je slovo *pokladna* a druhým zvukově podobné slovo *kasa*, které bylo také do češtiny přejato z němčiny a jehož původ je v latině. Ruské stále aktivně používané slovo je ve svých stylisticky neutrálních významech '*pokladna*', '*místo k placení*', '*peněžní hotovost organizace / úřadu*' a '*sázecí kasa*' mnohem bohatší než jeho český ekvivalent, který má s ruským slovem společné pouze dva významy – je zastaralým a nespisovným výrazem pro '*pokladnu*' a také odborným a stylisticky neutrálním výrazem pro '*sázecí kasu*' – zde spadá do aktivní slovní zásoby češtiny.

Zdroje: [A, s. 244], [B, s. 266], [C, s. 190], [D, s. 328], [E₁, s. 377], [F, s. 386-387]

(9) кастрю'ля ž hrnec, kastrol

[F, s. 387]

Ruskému z němčiny možná prostřednictvím češtiny přejatému slovu *кастрюля* odpovídají v českém překladu dva ekvivalenty, slovo *hrnec* a obdobně znějící slovo *kastrol*. Ve výkladu etymologie tohoto slova se Machek [A] s Rejzkem [B] rozcházejí. První jmenovaný tvrdí, že slovo bylo do češtiny přejato z němčiny, druhý se domnívá, že z francouzštiny. Původ slova je však zcela jistě v latině. Významově se ruské slovo *кастрюля* a české slovo *kastrol* neodlišují, obě označují '*druh nádoby na vaření*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby obou jazyků. Liší se však v rodě – ruské slovo *кастрюля* je rodu ženského, kdežto české slovo *kastrol* rodu mužského.

Zdroje: [A, s. 244], [B, s. 267], [C, s. 191], [D, s. 328], [E₁, s. 378], [F, s. 387]

(10) кварц m křemen

[F, s. 389]

Ekvivalentním českým překladem ruského z němčiny přejatého slova *кварц* je slovo *křemen*. Dále v češtině existuje také obdobně znějící slovo *kvarcit*, které bylo rovněž přejato z němčiny. Obě slova *кварц* i *kvarcit* mají shodný význam, kterým označují '*druh horniny*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [C, s. 192], [E₁, s. 442], [F, s. 389]

(11) **КВИТ** *j. č., КВИ'Т | Ы mn. č. v přísudku hov.: мы -ы* jsme si kvít, jsme vyrovnáni
[F, s. 389]

Ruské slovo *квит* i jeho český obdobně znějící překladový ekvivalent, slovo *kvít* byla obě přejata z němčiny, jejich původ je v latině. Významově se obě slova shodně používají zejména ve spojení '*být si kvít* = *být vyrovnáni*', ovšem v češtině na rozdíl od ruštiny je toto slovo hovorové, a tudíž nespisovné. Obě slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 313], [B, s. 326], [C, s. 193], [D, s. 332], [E₁, s. 443], [F, s. 389]

(12) **КИНО** *s neskl. 1 film, kinematografie 2 hov. (хорошее) film; (...) 3 hov. biograf, kino*
[F, s. 391]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *кино* je v češtině ekvivalentních několik překladů. Jsou to slova *film*, *kinematografie*, *biograf* a konečně obdobně znějící slovo *kino*, které vzniklo zkrácením do češtiny z francouzštiny přejatého slova *kinematografie*. Tato zkrácenina v současné spisovné češtině nahradila již zastaralé slovo *biograf*.

Zdroje: [B, s. 272], [C, s. 194], [F, s. 391]

(13) **КИОСК** *m kiosk, stánek*
[F, s. 391]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *киоск* odpovídají v češtině dva překlady slovem *stánek* a obdobně znějícím slovem *kiosk* (existuje také tvar *kiosek*), které bylo do češtiny taktéž přejato z němčiny. Významově označují slova v obou jazycích shodně '*pouliční stánek pro drobný prodej*'. V češtině lze navíc slovo řidčeji použít také ve významu '*zahradní besídka*'. Slovo je v ruštině i češtině ve všech významech stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 272], [C, s. 194], [D, s. 335], [E₁, s. 388], [F, s. 391]

(14) ки'па *ž* **1** (*книга*) stoh, štos; (*бумага*) svazek, stoh; (*верёв*) halda, kupá
2 (*шэпс*) balík [F, s. 391]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *kuna* odpovídá v češtině podle vazby s dalším podstatným jménem několik překladových ekvivalentů. Jsou jimi slova *stoh*, *štos*, *svazek*, *halda*, *balík* a konečně obdobně znějící slovo *kupa*, které ovšem nebylo do češtiny přejato z němčiny. Dále v češtině existuje ještě jedno obdobně znějící slovo, a sice *kypa*, které je také přejato z němčiny a má od ruského slova *kuna* zcela odlišné významy 'bezbarvá forma barviv' a 'zařízení pro barvení takovými barvami'. Slova *kuna* i *kypa* jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 307], [B, s. 322], [C, s. 194], [E₁, s. 444], [F, s. 391]

(15) клевер *m* jetel [F, s. 393]

Ruskému asi z němčiny přejatému (možná přejato z angličtiny) slovu *клевер* odpovídá český překlad slovem *jetel*. Dále v češtině existuje obdobně znějící slovo *klevera* (možný i tvar *klevela*), které bylo také přejaté z němčiny a má od ruského slova *клевер* zcela odlišný význam, a sice 'řídka švestková povidla na způsob džemu'. Obě slova *клевер* i *klevera* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny a jsou stylisticky neutrální.

Zdroje: [C, s. 197], [E₁, s. 390], [F, s. 393]

(16) кля'кс | **а** *ž* kaňka; (...) [F, s. 396]

Ruskému slovu *клякса*, které bylo přejato z němčiny, odpovídá v českém překladu slovo *kaňka*. V češtině se ale obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo ekvivalentní ruskému slovu *клякса* nenachází.

Zdroje: [C, s. 200], [F, s. 396]

(17) команд | **а** *ž* **1** povel, rozkaz; (...) **2** velení; (...) **3** skupina, družstvo, oddíl; (...) *žert*. parta **4** (*судна*) posádka, mužstvo (...) [F, s. 403]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *команда* odpovídá v češtině hned několik různých překladů a dále tu existuje obdobně znějící slovo *komando*, které má sice odlišný rod (v ruštině rod ženský, v češtině rod střední), ale bylo sem přejato ze stejného německého slova *Kommando* jako do ruštiny slovo *команда*. Obě slova *команда* i *komando* mají shodné významy '*povel, rozkaz*' (stylisticky neutrální, v češtině však již zastaralé) a '*velení*' (aktivní slovní zásoba ruštiny i češtiny, v češtině nespisovné a expresivní). Jen v češtině má slovo *komando* dále významy '*pracovní skupina vězňů v nacistických táborech*', '*speciálně vycvičená bojová jednotka*' a '*druh karetní hry*'. Tyto významy jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby češtiny. Jen v ruštině pak slovo *команда* označuje '*skupinu*' a '*mužstvo*'. V těchto významech je slovo v ruštině také stylisticky neutrální a spadá do její aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 287], [C, s. 207], [D, s. 352], [E₁, s. 401], [F, s. 403]

(18) командировать *ndk i dk* vysílat, vyslat na služební cestu, služebně přikazovat, přikázat (...) [F, s. 403]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *командировать* odpovídají v češtině dvě významově úzká slovní spojení *vysílat / vyslat na služební cestu* a *služebně přikazovat / přikázat*. V češtině ovšem také existuje obdobně znějící slovo *komandovat*, které sem ale bylo přejato z francouzštiny.

Zdroje: [B, s. 287], [C, s. 207], [F, s. 403]

(19) коммунизм *m* komunismus [F, s. 404]

Ruské patrně z němčiny přejaté (mohlo být přejato i z francouzštiny) slovo *коммунизм* má do češtiny překlad obdobně znějícím slovem *komunismus*. I toto slovo bylo do češtiny přejato z němčiny, jeho původ je v latině. Ruské i české významy slova jsou shodné a označují '*utopické prognózy sociálně spravedlivé společnosti, společné vlastnictví majetku*' a '*politickou a ideologickou teorii a praxi komunistických stran*'. Slovo je v obou jazycích stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 291], [C, s. 208], [D, s. 354], [E₁, s. 406], [F, s. 404]

(20) коммуни'ст *m* komunista (...)

[F, s. 405]

Ruskému asi z němčiny přejatému (mohlo být přejato i z francouzštiny) slovu *коммунист* je ekvivalentní český překlad obdobně znějícím slovem *komunista*. I toto slovo bylo do češtiny přejato z němčiny. Význam českého i ruského slova je shodný a označuje 'člena komunistické strany', případně 'stoupence komunistické ideologie'. Slovo je v obou jazycích stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 291], [C, s. 208], [D, s. 354], [E₁, s. 406], [F, s. 405]

(21) конди'тер *m* cukrář

[F, s. 406]

Ruské slovo německého původu *кондитер* má český překlad zvukově odlišným slovem *cukrář*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale není.

Zdroje: [C, s. 208], [F, s. 406]

(22) контóра *ž* kancelář, úřadovna; (...)

[F, s. 408]

Ruské z němčiny přejaté slovo *контора* lze do češtiny přeložit dvěma slovy *kancelář* a *úřadovna*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale není.

Zdroje: [C, s. 209], [F, s. 408]

(23) коридóр *m* chodba; průnik, koridor

[F, s. 413]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *коридор* odpovídají v českém překladu slova *chodba*, *průnik* a také obdobně znějící slovo *koridor*, které bylo také do češtiny přejato z němčiny. Ruské slovo *коридор* a české slovo *koridor* mají stejný význam označující 'spojovací chodbu'. V češtině se navíc slovo *koridor* používá dále ve významech 'pruhu území vedoucí cizím státem', 'vkluzovací prostor' a jako historismus také ve významu 'stavební útvar'. V ruštině lze naopak použít slovo *коридор* ve významu 'chodba, průchod' i přeneseně, což v češtině nelze. V obou jazycích jsou slova stylisticky neutrální a všechny významy kromě jednoho českého historismu patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 301], [C, s. 212], [D, s. 366], [E₁, s. 423], [F, s. 413]

(24) крэнде | ль *m* preclík (...)

[F, s. 422]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *крендель* odpovídá v češtině překlad zvukově zcela odlišným slovem *preclík*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale není.

Zdroje: [C, s. 220], [F, s. 422]

(25) крокоди'л *m* krokodýl

[F, s. 425]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *крокодил* odpovídá v češtině obdobně znějící překladové slovo *krokodýl*, které Machek [A] s Rejzkem [B] považují za evropské slovo přejaté přes latinu z řečtiny, kde má také svůj původ.

Zdroje: [A, s. 294], [B, s. 314], [C, s. 221], [F, s. 425]

(26) крыжовник *m* angrešt

[F, s. 428]

Ruskému kalku německého slova *крыжовник* náleží v češtině překladový ekvivalent slovem *angrešt*. Toto slovo bylo do češtiny přejato z italštiny a není utvořeno kalkováním.

Zdroje: [A, s. 36], [B, s. 54], [C, s. 222-223], [F, s. 428]

(27) кустарь *m* domácí výrobce (...)

[F, s. 433]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *кустарь* v češtině odpovídá překladové slovní spojení *domácí výrobce*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale není.

Zdroje: [C, s. 229], [F, s. 433]

(28) кучер *m* kočí

[F, s. 434]

Ruské z němčiny přejaté slovo *кучер* se do češtiny překládá obdobně znějícím slovem *kočí*. Toto české slovo však bylo přejato přímo z maďarštiny, kde je také jeho původ a ze které přešlo do ostatních evropských jazyků včetně němčiny, ze které jej posléze převzala ruština.

Zdroje: [A, s. 265-266], [B, s. 282], [C, s. 230], [F, s. 434]

Буква «Л»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **31 slov** začínajících na písmeno «Л», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) лаборант *m* laborant (...)

[F, s. 435]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лаборант* odpovídá v češtině obdobně znějící slovo *laborant*. Toto slovo bylo ovšem na rozdíl od ruštiny do češtiny přejato ze střední latiny. Původ slova je pak přímo v latině.

Zdroje: [B, s. 329], [C, s. 230], [F, s. 435]

(2) лаборатория *ž* laboratoř; (...)

[F, s. 435]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лаборатория* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *laboratoř*. Toto slovo bylo ovšem na rozdíl od ruštiny do češtiny přejato ze střední latiny. Původ slova je pak přímo v latině.

Zdroje: [B, s. 329], [C, s. 230], [F, s. 435]

(3) лави'на *ž* (*снежная*) lavina; (*войск*) lavina, záplava, smršť

[F, s. 435]

Ruskému slovu přejatému z němčiny *лавина* odpovídá v češtině obdobně znějící a taktéž z němčiny přejaté slovo *lavina* a podle jiné vazby s podstatným jménem i případné výrazy *záplava* či *smršť*. Významově se slova *лавина* a *lavina* neodlišují a v obou jazycích shodně označují stylisticky neutrální 'valící se masu', a to i přeneseně, přičemž tento přenesený význam je pak již v ruštině i češtině expresivní. Slova patří v ruštině i češtině do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [A, s. 322], [B, s. 334], [C, s. 231], [D, s. 394], [E₂, s. 452], [F, s. 435]

(4) ла́ге | рь m tábor; (...)

[F, s. 435]

Přestože v překladu ruského z němčiny přejatého slova *лагерь* do češtiny je uvedeno pouze zvukově zcela odlišné slovo *tábor*, existuje ještě v obecné češtině obdobně znějící slovo *lágr*. Také toto slovo bylo do češtiny přejato z němčiny. Význam českého slova *lágr* označuje '*tábor jako zařízení pro hromadné ubytování osob*' a je shodný s jedním z významů ruského slova *лагерь*. Pouze ruské slovo *лагерь* má pak další stylisticky neutrální významy jako '*stanoviště (obvykle) pod otevřeným nebem*', '*místo, kde probíhají určité akce*' a '*společensko-politickou skupinu*'. Významy ruského slova *лагерь* tak spíše odpovídají významům českého slova *tábor*. Zatímco ruské slovo *лагерь* je součástí spisovného jazyka, české slovo *lágr* patří do obecné, tedy nespisovné češtiny. V obou jazycích se slovo řadí do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 330], [C, s. 231], [D, s. 395], [E₂, s. 447], [F, s. 435]

(5) лаза́рёт m lazaret

[F, s. 436]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *lazareten* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *lazaret*. Také toto slovo bylo do češtiny přejato přes němčinu, jeho původ je v italštině. Významově se slova neliší a v ruštině i češtině shodně označují '*polní vojenské obvaziště / polní vojenskou nemocnici*'. Stylisticky jsou slova v obou jazycích neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby. Původní význam slova *lazaret* pochází ze středověku, kdy se tímto slovem označovalo '*místo u městských bran, kde byly soustředěny osoby s nakažlivými nemocemi*' podle biblického Lazara.

Zdroje: [A, s. 322], [B, s. 334], [C, s. 232], [D, s. 395], [E₂, s. 453], [F, s. 436]

(6) лак *m* 1 lak; (...)

[F, s. 436]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лак* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a také z němčiny přejaté slovo *lak*, jehož původ je v indickém jazyce. Významově je ruské slovo bohatší než české. Obě slova shodně označují '*tekutou hmotu, která se natírá kvůli ochraně předmětů*', ruské slovo navíc slouží ještě jako výraz pro specifický '*druh uměleckých děl*'. Slovo je v obou jazycích stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby. Dále v češtině existuje ještě jedno zvukově podobné slovo, a sice *lák*. To bylo do češtiny také přejato z němčiny, ale z jiného výchozího slova než slova *лак* a *lak* do ruštiny a češtiny. Význam slova *lák* je '*konzervační tekutina*' a v ruštině je mu ekvivalentní překlad slovem *рассол*.

Zdroje: [A, s. 318], [B, s. 330], [C, s. 232], [D, s. 396], [E₂, s. 447], [F, s. 436 a 955]

(7) лакри'ца *ž*, **лакри'чник** *m* lékořice

[F, s. 436]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лакрица* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *lékořice*. Toto slovo by mohlo být podle Machka [A] do češtiny také přejato z němčiny, ale uvádí jiná výchozí slova než to, ze kterého slovo *лакрица* přejala ruština. Rejzek [B] si naopak myslím, že slovo *lékořice* bylo přejato do češtiny z pozdní latiny. Původ slova je v řečtině. Slova *лакрица* i *lékořice* mají v ruštině i češtině stejný význam – '*rostlina s dřevnatým, sladkým oddenkem – tzv. sladké dřevo*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby obou jazyků.

Zdroje: [A, s. 325], [B, s. 337], [C, s. 233], [D, s. 396 a 916], [E₂, s. 455], [F, s. 436]

(8) ла́мпа *ž* 1 lampa; (...)

[F, s. 436]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лампа* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a taktéž z němčiny přejaté slovo *lampa*. Obě slova označují shodně '*zařízení vydávající světlo / teplo*', jsou stylisticky neutrální a řadí se do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny. Jen v češtině mohlo být dříve slovo *lampa* použito ještě v hovorovém významu '*elektronka*', který je však dnes již zastaralý.

Zdroje: [A, s. 319], [B, s. 331], [C, s. 233], [D, s. 396], [E₂, s. 449], [F, s. 436]

(9) ландшафт *m* 1 ráz krajiny, krajina; (...) 2 *zast.* krajinomalba [F, s. 436-437]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *ландшафт* odpovídá v českém překladu slovo *krajina*, případně slovní spojení *ráz krajiny* a v zastaralé ruštině lze slovo *ландшафт* přeložit do češtiny také slovem *krajinomalba*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo ekvivalentní ruskému slovu *ландшафт* však není.

Zdroje: [C, s. 233], [F, s. 436-437]

(10) ланцёт *m odb.* lanceta [F, s. 437]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *ланцет* odpovídá v češtině obdobně znějící slovo *lanceta*. Toto slovo ale bylo do češtiny přejato z francouzštiny. Jeho původ je v latině. Slova se mezi sebou liší nejen původem, ale i rodem – ruské slovo *ланцет* je rodu mužského, české slovo *lanceta* je rod ženský.

Zdroje: [B, s. 331], [C, s. 233], [F, s. 437]

(11) латунь *ž* mosaz [F, s. 437]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *латунь* odpovídá v češtině zvukově zcela odlišné překladové slovo *mosaz*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo k ruskému slovu *латунь* se však v češtině nenachází.

Zdroje: [C, s. 234], [F, s. 437]

(12) лафёт *m* lafeta [F, s. 438]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лафет* odpovídá v češtině obdobně znějící slovo *lafeta*, které bylo také přejato z němčiny. Původ slova je v latině. Stylisticky neutrální slovo v obou jazycích znamená totéž – '*součást děla, na níž spočívá hlaveň*' a řadí se již spíše do pasivní slovní zásoby obou jazyků, neboť se v současné době nevyužívá. Rozdíl u slova je tak v obou jazycích pouze v rodě – ruské slovo *лафет* je rodu mužského, zatímco české slovo *lafeta* rodu ženského.

Zdroje: [B, s. 330], [C, s. 235], [D, s. 399], [E₂, s. 447], [F, s. 438]

(13) лацкан *m* klopa

[F, s. 438]

Přesným překladem ruského z němčiny přejatého slova *лацкан* je české slovo *klopa*. Mimo to ovšem v obecné češtině existuje ještě obdobně znějící slovo *lacl*, které sem přešlo z téhož německého slova jako do ruštiny slovo *лацкан*. Zatímco význam českého slova *lacl* je celá '*náprsní část zástěry, kalhot atp.*', ruské slovo *лацкан* označuje pouze '*otvor nad zapínáním na hrudi*'. Slovo patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny, v češtině je nespisovné a v ruštiny stylisticky neutrální.

Zdroje: [A, s. 317], [B, s. 329], [C, s. 235], [D, s. 399], [E₂, s. 447], [F, s. 438]

(14) левко́й *m* fiala letní, levkoje

[F, s. 438]

Zvukovým ekvivalentem k ruskému z němčiny přejatému slovu *левко́й* je české slovo *levkoje*, které bylo do češtiny také přejato z němčiny a jehož původ je v řečtině. Slova *левко́й* i *levkoje* mají shodný význam, kterým označují '*rostlinu fialu letní*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny. Liší se pouze v jednom kritériu, a tím je rod – ruské slovo *левко́й* je rodu mužského, zatímco česká *levkoje* je rodu ženského.

Zdroje: [C, s. 236], [E₂, s. 457], [F, s. 438]

(15) ле́йка¹ *ž* 1 kropicí konev 2 lid. trychtýř

[F, s. 440]

ле́йка² *ž* leika *fotoaparát*

[F, s. 440]

Ruské slovo *лейка* je homonymum, a proto mu odpovídá v češtině více odlišných významů. Hledané slovo *лейка²* lze do češtiny přeložit obdobně znějícím slovem *leika*, které v češtině představuje uměle vytvořené slovo podle fotoaparátu obchodní značky *Leica* vyráběného firmou *Leitz* ve Spolkové republice Německo. Obě slova *лейка²* i *leika* tedy shodně označují '*druh fotoaparátu*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [C, s. 237], [E₂, s. 455], [F, s. 440]

(16) лейтенант *m* poručík; (...)

[F, s. 440]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лейтенант* odpovídá v českém překladu zvukově zcela odlišné slovo *poručík*. V češtině však existuje ještě jedno obdobně znějící slovo *lajtnant*, které je dnes již zastaralým slangovým výrazem pro '*poručíka*' a bylo sem přejato ze stejného německého slova jako do ruštiny. Slovo *лейтенант* je v ruštině stylisticky neutrální a spadá do její aktivní slovní zásoby. České slovo *lajtnant* je slangové a jako zastaralé patří již do pasivní zásoby češtiny.

Zdroje: [B, s. 330], [C, s. 237], [D, s. 401], [E₂, s. 447], [F, s. 440]

(17) лейтмоти'в *m* leitmotiv, opakující se motiv; hlavní myšlenka

[F, s. 440]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лейтмотив* odpovídá v češtině obdobně znějící a taktéž z němčiny přejaté slovo *leitmotiv*. Významově ruské a české slovo shodně označují '*hlavní, opakující se motiv*' a přeneseně také '*základní, vedoucí myšlenku*'. Stylisticky jsou slova v obou jazycích neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 336], [C, s. 237], [D, s. 401], [E₂, s. 455], [F, s. 440]

(18) лектор *m* přednášející, lektor

[F, s. 440]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лектор* odpovídají v českém překladu dvě slova, a to slovo *přednášející* a pak obdobně znějící slovo *lektor*, které však bylo do češtiny přejato přímo z latiny, kde má také svůj původ.

Zdroje: [B, s. 337], [C, s. 237], [F, s. 440]

(19) лекц | ия *ž* přednáška; (...)

[F, s. 440]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лекция* odpovídá české slovo *přednáška*. V češtině však existuje ještě obdobně znějící slovo *lekce*, které sem bylo přejato přímo z latiny, kde je také jeho původ. Je třeba dávat pozor na rozdílné významy obou slov. Zatímco ruské slovo *лекция* vyjadřuje pouze '*přednášku (případně její zápis)*', význam českého slova *lekce* je mnohem širší – '*vyučovací hodina*', '*úsek učební látky*' a '*ponaučení*'.

Zdroje: [B, s. 337], [C, s. 237], [D, s. 402], [E₂, s. 455], [F, s. 440]

(20) лента ž 1 stuha, stužka; šerpa 2 páska, pás; (...) 3 film

[F, s. 440]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лента* je v češtině ekvivalentních hned několik překladových, výše uvedených slov. Vedle toho však v češtině existuje také obdobně znějící slovo *lenta*, které sem bylo ve významu '*stuha, stužka*' přejato z ruštiny.

Zdroje: [C, s. 238], [E₂, s. 455], [F, s. 440]

(21) лёсс *m odb.* spraš

[F, s. 441]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лёсс* odpovídá v českém překladu zvukově zcela odlišné slovo *spraš*. Vedle toho však v češtině také obdobně znějící slovo *lés*, které bylo do češtiny v tomtéž významu '*spraš*' (tj. větrem navátá usazená hornina), který má slovo *лёсс* v ruštině, také přejato z němčiny. Slova *лёсс* i *lés* jsou stylisticky neutrální, v ruštině patří slovo do aktivní slovní zásoby, v češtině je již zastaralé.

Zdroje: [C, s. 238], [E₂, s. 456], [F, s. 441]

(22) ли'лия ž *bot.* lilie; (...)

[F, s. 443]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лилия* odpovídá v češtině obdobně znějící slovo *lilie*, které sem ovšem bylo přejato nikoliv z němčiny, jako tomu bylo v případě ruského slova *лилия*, ale z latiny. Původ slova je v řečtině.

Zdroje: [A, s. 333], [B, s. 344], [C, s. 240], [F, s. 443]

(23) ли'нза ž čočka; (...)

[F, s. 443]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *линза* je v češtině ekvivalentním překladem zvukově odlišné slovo *čočka* (zde ve významu '*čočka v oku / brýlích*', nikoliv čočka jako jídlo, pro které má ruština výraz *чечевица*). Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo k ruskému slovu *линза* však čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 241], [F, s. 443 a 1259]

- (24) **ли'н | ня** *ž* **1** čára; (...) **2** hranice, čára; (...) **3** obrysy, linie; (...) **4** (*в Петербурге*) ulice **5** linka; (...) **6** (*родствá*) linie, větev, strana; (...) **7** (*проведения*) směr, postup, tendence; (...) [F, s. 443]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *линия* odpovídá v češtině hned několik možných překladů slovy *čára, hranice, obrysy, ulice, linka, větev, strana, směr, postup, tendence*. Pouze jediné slovo zní ale obdobně, a sice slovo *linie*, které bylo do češtiny také přejato z němčiny. Významově ruské slovo *линия* a české slovo *linie* shodně označují '*čáru*', '*co čáru připomíná*', '*rys, obrys*', '*směr, směrnice*' (zde např. politická / rodová linie, linie děje) a '*dopravní / telefonní linku*'. Pouze ruské slovo *линия* má ještě významy '*stará ruská míra (1/10 palce)*' a '*automatická linka*'. Slova jsou v obou jazycích stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [A, s. 334], [B, s. 344], [C, s. 241], [D, s. 408], [E₂, s. 461], [F, s. 443]

- (25) **лобзик** *m* lupenková pilka [F, s. 446]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лобзик* odpovídá v češtině překlad slovním spojením *lupenková pilka*. Obdobně znějící slovo přejaté z němčiny ale v češtině není.

Zdroje: [C, s. 243], [F, s. 446]

- (26) **лодырь** *m* *hov.* flink, lenoch, flákač [F, s. 447]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лодырь* odpovídá v češtině několik překladových, výše uvedených ekvivalentů. Dále v češtině existuje obdobně znějící slovo *lotr*. To je přejímkou z německého slova *Lotter(bube)* (do ruštiny bylo slovo *лодырь* přejato z německého slova *loder*). Ruské slovo *лодырь* má významy '*lenoch*' a '*flákač*', české slovo *lotr* lze použít expresivně, hanlivě při označení '*zlého člověka*', expresivně při označení '*uličníka*', případně má slovo jako historismus význam '*loupežník*'. Významově se tedy ruské slovo od českého slova zásadně liší a označuje zcela jiné osoby. Významy obou slov vyjma jednoho českého historismu patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 340], [B, s. 349], [C, s. 244], [D, s. 414], [E₂, s. 466], [F, s. 447]

(27) лóзунг *m* heslo

[F, s. 447]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лозунг* odpovídá v českém překladu zvukově zcela odlišné slovo *heslo*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo ekvivalentní ruskému slovu *лозунг* ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 245], [F, s. 447]

(28) лóкон *m* lokna, kadeř, prstýnek

[F, s. 447]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *локон* odpovídá v českém překladu několik slov. Jsou to slova *kadeř*, *prstýnek* a konečně obdobně znějící slovo *lokna*, které bylo do češtiny taktéž přejato z němčiny. Významově se ruské a české slovo neliší, obě označují '*pramen na konci stočených vlasů*'. Rozdíl mezi slovy je však v rodě – ruské slovo *локон* je rodu mužského, kdežto české slovo *lokna* je rodu ženského. V ruštině navíc slovo patří do spisovné jazyka, v češtině však spadá k jazyku hovorovému. Slova *локон* i *lokna* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 338], [B, s. 348], [C, s. 245], [D, s. 415], [E₂, s. 466], [F, s. 447]

(29) ломбáрд *m* zastavárna; úschovna; (...)

[F, s. 448]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *ломбард* odpovídají v českém překladu dvě zvukově zcela odlišná slova *zastavárna* a *úschovna*. Vedle toho existuje však v češtině ještě obdobně znějící slovo *lombard*, které sem bylo ve významu '*krátkodobý úvěr na zástavu movitých věcí*' přejato nikoliv z němčiny, jako tomu bylo v případě ruštiny, ale z francouzského vlastního jména kraje *Lombardie*.

Zdroje: [C, s. 245], [E₂, s. 466], [F, s. 448]

(30) **лот** *m námoř.* olovnice, lodní hloubkoměr

[F, s. 448]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *лот*, které je podle ruského výkladového slovníku [D] homonymní, odpovídá v češtině překlad slovním spojením *lodní hloubkoměr* (slovo *лот*¹) nebo slovem *olovnice* (tento význam slova ruský výkladový slovník [D] neuváděl). Slovo má podle ruského výkladového slovníku [D] ještě význam '*jednotka váhy*' (slovo *лот*²). V češtině také existuje obdobně znějící a rovněž homonymní slovo *lot*, které sem bylo ve významu '*stará jednotka váhy*' (slovo *lot*²), který má shodný s ruským slovem německého původu *лот*², také přejato z němčiny. Slova *lot*² a *лот*² patří v současné době spíše do pasivní slovní zásoby češtiny i ruštiny a jsou v obou jazycích stylisticky neutrální.

Zdroje: [A, s. 340], [C, s. 247], [D, s. 417], [E₂, s. 466], [F, s. 448]

(31) **люк** *m* příklop, poklop; průlez

[F, s. 451]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *люк* odpovídají v českém překladu slova *příklop*, *poklop* a *průlez*. V češtině existuje ještě obdobně znějící homonymní slovo *luk*, které nebylo ani v jednom případě přejato z němčiny a označuje buď '*polní česnek*' (tento význam však dnes již zcela vymizel), nebo '*druh zbraně*'. V obou těchto významech českého slova *luk* mu odpovídá překlad ruským, také homonymním slovem *люк*.

Zdroje: [A, s. 343], [C, s. 250], [F, s. 449 a 451]

Буква «М»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **10 slov** začínajících na písmeno «М», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) мамонт *m* mamut

[F, s. 456]

Etymologie ruského slova *мамонт* i českého slova *mamut* je sporná. Ruský etymologický slovník [C] uvádí, že toto slovo bylo přejato z němčiny či z tunguzštiny a dále se rozšířilo do okolních evropských jazyků. Machek [A] tvrdí, že slovo *mamut* je evropské slovo přejaté z jakutštiny. Rejzek [B] se však domnívá, že české slovo *mamut* bylo přejato z německého slova *Mammut*, které bylo přejato z ruského slova *мамонт*, uvádí tedy přesně opačný proces přejímání než ruský etymologický slovník. Za původní jazyk, ze kterého slovo vzešlo, považuje stejně jako Machek [A] nejspíše jakutštinu.

Zdroje: [A, s. 350], [B, s. 360], [C, s. 254], [F, s. 456]

(2) маршировать *ndk* pochodovat

[F, s. 458]

Vedle současného českého překladu z němčiny přejatého ruského slova *маршировать* českým slovem *pochodovat* existuje v češtině ještě obdobně znějící slovo *maširovat*, které sem bylo přejato ze stejného německého slova jako do ruštiny a jehož původ je ve francouzštině. Na rozdíl od ruštiny, kde je slovo *маршировать* stylisticky neutrální, řadí se do aktivní slovní zásoby a vyjadřuje význam '*pochodovat*', je české slovo *maširovat* také součástí aktivní slovní zásoby, ale ve významu '*pochodovat*' je nespisovné, případně jej lze použít také jako expresivní výraz ve významu '*jít rychle*'.

Zdroje: [B, s. 367], [C, s. 257], [D, s. 431], [E₂, s. 483], [F, s. 458]

(3) материал *m* 1 materiál; (...)

[F, s. 460]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *материал* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a taktéž z němčiny přejaté slovo *materiál*, jehož původ je v latině. Obě slova mají shodné významy – '*látka, surovina*' a '*prostředek, podklad, pramen sloužící k uskutečnění nějakého záměru*', řadí se do aktivní slovní zásoby obou jazyků a jsou stylisticky neutrální.

Zdroje: [B, s. 367], [C, s. 257], [D, s. 433], [E₂, s. 483], [F, s. 460]

- (4) **матра́ц** *m*, **матра́с** *m* žíněnka; **волосяно́й** ~ žíněná matrace; **надувно́й** ~ nafukovací matrace [F, s. 460]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *матрац* (existuje také varianta *матрас* přejatá z holandštiny) jsou ekvivalentní české překlady slovem *žíněnka* a dále také z němčiny přejatým a obdobně znějícím slovem *matrace* s původem v arabštině. Obě slova *матрац* (v ruštině mužský rod) i *matrace* (v češtině ženský rod) shodně označují 'měkkou podložku', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny. Jak je uvedeno výše, liší se pouze v rodě.

Zdroje: [A, s. 355], [B, s. 368], [C, s. 258], [D, s. 434], [E₂, s. 483], [F, s. 460]

- (5) **метá́лл** *m* kov (...) • *hud.* metal; (...) [F, s. 466]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *металл* odpovídají v češtině dva překlady zvukově odlišným slovem *kov* a pak obdobně znějícím slovem *metal*, které v ruštině i v češtině označuje 'hudební styl' a jehož původ neuváděl ani jeden z etymologických slovníků češtiny [A] a [B]. Vedle toho existuje v češtině ještě jedno obdobně znějící slovo *metál*, které sem bylo přejato z francouzštiny či italštiny s příkloněním k německému slovu *Metall*, ze kterého přešlo slovo *металл* také do ruštiny. Slova *металл* i *metál* se řadí do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny. Ruské stylisticky neutrální slovo *металл* označuje 'kov' a 'hudební styl', české hovorové slovo *metál* má jediný význam 'vznamenání'.

Zdroje: [B, s. 375], [C, s. 264], [D, s. 442-443], [E₂, s. 491], [F, s. 466]

- (6) **мировоззрѐние** *s* světový názor [F, s. 471]

Ruskému kalku německého slova *мировоззрение* odpovídá v českém jazyce překlad slovním spojením *světový názor*. Obdobný kalk německého slova ale čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 267], [F, s. 471]

(7) момент *m* 1 moment, okamžik, chvilka; (...) 2 rys, stránka, moment; (...) [F, s. 475]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *момент* odpovídají v češtině slova *okamžik*, *chvilka*, *rys*, *stránka* a také obdobně znějící slovo *moment*, které sem bylo přejato z téhož německého slova jako do ruštiny a jehož původ je v latině. Obě slova *момент* i *moment* označují shodně '*krátký časový interval, okamžik, chvilku*' a '*okolnost, činitele, hledisko*', řadí se do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny a jsou stylisticky neutrální.

Zdroje: [B, s. 387], [C, s. 270], [D, s. 458], [E₂, s. 505], [F, s. 475]

(8) мопс *m* mopslík [F, s. 476]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *мопс* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *mopslík* (existují také tvary *mopsl* či *mops*), které bylo také sem přejato ze stejného německého slova *Mops* jako do ruštiny a jehož původ je v holandštině. Obě slova shodně označují '*plemeno psa*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 388], [C, s. 271], [D, s. 459], [E₂, s. 509], [F, s. 476]

(9) мотороллер *m* skútr [F, s. 477]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *мотороллер* odpovídá v českém překladu zvukově odlišné slovo *skútr*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale není.

Zdroje: [C, s. 273], [F, s. 477]

(10) музыкант *m* hudebník [F, s. 479]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *музыкант* odpovídá v českém překladu slovo *hudebník*. Existuje však také obdobně znějící české slovo *muzikant*, které bylo také přejato z němčiny a jehož původ je v řečtině. Slova *музыкант* a *muzikant* mají shodný význam '*hudebník*'. Zatímco v ruštině je slovo *музыкант* spisovné, je v češtině slovo *muzikant* hovorové. Obě slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 384], [B, s. 397], [C, s. 276], [D, s. 465], [E₂, s. 515], [F, s. 479]

Буква «Н»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **11 slov** začínajících na písmeno «Н», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) надстройка *ž* **1** zvyšování, nadstavování, zvýšení, nadstavění • přistavování, nadstavování, přistavění, nadstavění **2** (*над домом*) nástavba, nadstavba **3** *filoz.* nadstavba [F, s. 494]

Ruskému kalku německého slova *надстройка* odpovídá v češtině hned několik překladových výrazů uvedených výše. Zda je některý z nich také kalkem a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 281], [F, s. 494]

(2) наркóz *m* **1** *med.* narkóza ; (...) **2** *hov.* narkotikum [F, s. 513]

Ruskému asi z němčiny přejatému (v úvahu připadá i přjetí z francouzštiny) slovu *наркоз* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *narkóza*, jakožto odborný medicínský termín. Ani u tohoto slova není přesně jasné, z jakého evropského jazyka do češtiny přešlo. Jednoznačný je pouze původ tohoto slova v řečtině. Zajímavý je také hovorový význam ruského slova *наркоз*, který je v českém překladu vyjádřen slovem *narkotikum*. Slova *наркоз* a *narkóza* se odlišují v rodě (v ruštině rod mužský, v češtině rod ženský), jinak mají ale shodný význam '*plná ztráta vědomí / částečná ztráta citlivosti na bolest vlivem narkotik*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 403], [C, s. 283], [D, s. 491], [E₂, s. 520], [F, s. 513]

(3) нарци'сс *m bot.* narcis

[F, s. 515]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *нарцисс* odpovídá v češtině obdobně znějící slovo *narcis*, podle Rejzka [B] taktéž přejaté z němčiny. Původ tohoto slova je podle ruského etymologického slovníku [C] až v perštině, autoři českých etymologických slovníků [A] a [B] se shodují pouze na řečtině a o dalším původu slova nespekulují. Významově obě slova shodně označují '*druh květiny*'. Přestože v Akademickém slovníku cizích slov [E] nebyl tento význam uveden, může slovo *narcis* spíše v hovorové češtině označovat také '*samolibého člověka*'. V takovém případě má slovo pejorativní význam. Ve významu '*druh květiny*' jsou ale slova *нарцисс* a *narcis* v obou jazycích stylisticky neutrální a řadí se do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [A, s. 389], [B, s. 403], [C, s. 284], [D, s. 493], [E₂, s. 519], [F, s. 515]

(4) на́ция *ž 1* (novodobý) národ *2* národ *státně organizovaný*; (...)

[F, s. 526]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *нация* odpovídá v českém překladu slovo *národ*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo k ruskému slovu *нация* však čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 286], [F, s. 526]

(5) нейтралитет *m* (*в войнѣ*) neutralita; (...) • (*в политике*) neutralita, nezúčastněnost

[F, s. 539]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *нейтралитет* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *neutralita*, které sem bylo ovšem přejato ze střední latiny, a nikoliv z němčiny jako tomu bylo v případě ruského slova *нейтралитет*. Původ tohoto slova je přímo v latině.

Zdroje: [B, s. 410], [C, s. 288], [F, s. 539]

(6) **нерв** *m* 1 *anat.* nerv; (...) 2 **-ы** *mn. č. hov.* nervy; (...) 3 *чего n. какой (хозяйственный)* centrum, hybná síla *čeho*; (...) [F, s. 548-549]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *нерв* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *nerv*, které Rejzek [B] považuje taktéž za přejaté z němčiny. Původ slova je v řečtině. Významově se ruské a české slovo neliší a označují '*útvár v těle zajišťující přenos informací mezi mozkem, míchou a zbytkem těla*' a dále v množném čísle *nervy* '*nervovou soustavu*'. V těchto významech jsou obě slova stylisticky neutrální. Ve spojeních '*jde mi to na nervy*', '*jsem na nervy*', které vyjadřují '*stav rozčilení*', jde o expresivní vyjádření. Slova *нерв* i *nerv* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 396], [B, s. 408], [C, s. 290], [D, s. 516], [E₂, s. 524], [F, s. 548-549]

(7) **ни'кель** *m chem.* nikl [F, s. 558]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *никель* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a rovněž z němčiny přejaté slovo *nikl*, jehož původ je ve švédštině. Slova v obou jazycích shodně označují '*chemický prvek*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 412], [C, s. 292], [D, s. 523], [E₂, s. 527], [F, s. 558]

(8) **нимб** *m* nimbus, svatozář, gloriola • *пřen.* (...) nimbus, lesk [F, s. 558]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *нимб* odpovídá v češtině několik překladů uvedených výše a mezi nimi také překlad obdobně znějícím slovem *nimbus*, které však bylo do češtiny přejato z pozdní latiny, a nikoliv z němčiny jako tomu bylo v případě ruského slova *нимб*. Původ slova je přímo v latině.

Zdroje: [B, s. 412], [C, s. 292] [F, s. 558]

(9) новообразование *s* novotvoření, novotvorba • *med.* nádor • *jaz.* neologismus, novotvar [F, s. 560]

Ruskému kalku německého slova *новообразование* odpovídá v českém překladu hned několik slov – *novotvoření*, *novotvorba*, v medicíně *nádor* a v jazykovědě *neologismus* či *novotvar*. Zda je některé z nich také utvořeno kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 293], [F, s. 560]

(10) нотариус *m* notář [F, s. 563]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *нотариус* odpovídá v češtině překlad taktéž z němčiny přejatým a obdobně znějícím slovem *notář*. Původ tohoto slova je v latině. Slova mají v obou jazycích shodný význam '*úřední osoba s jistými pravomocemi*', jen v češtině lze pak slovem *notář* označit také '*titul udělovaný zasloužilým katolickým kněží*'. Slova *нотариус* i *notář* jsou stylisticky neutrální a řadí se do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 415], [C, s. 294], [D, s. 529], [E₂, s. 531], [F, s. 563]

(11) нУЛЬ *v.* нОЛЬ [F, s. 565]

ноль, нуль *m* 1 nula; (...) 2 (*o člověce*) nula (...) [F, s. 561-562]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *нуль* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *nula*, které sem bylo ovšem podle Machka [A] přejato z italštiny, podle Rejzka [B] přímo z latiny, kde má také svůj původ.

Zdroje: [A, s. 402], [B, s. 416], [C, s. 295], [F, s. 561-562 a 565]

Буква «О»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem 7 slov začínajících na písmeno «О», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) оберто́н *m* *hud.* svrchní alikvotní tón

[F, s. 573]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *обертон* odpovídá v českém překladu slovní spojení *svrchní alikvotní tón*. Obdobně znějící české slovo německého původu ale není.

Zdroje: [C, s. 297], [F, s. 573]

(2) образова́ние *s* vzdělání

[F, s. 590]

Ruskému kalku německého slova *образование* odpovídá v českém překladu zvukově odlišné slovo *vzdělání*. Zda je také toto slovo utvořeno kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 300], [F, s. 590]

(3) односторо́б | нний (...) **1** jednostranný, na jedné straně (...) **2** (*движе́ние транспорта*) jednosměrný **3** (*ум, разви́тие*) jednostranný

[F, s. 607]

Ruskému kalku německého slova *односторонний* odpovídá v češtině několik překladů uvedených výše. Zda je některý z nich také utvořen kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 305], [F, s. 607]

(4) окули'ст *m* oční lékař, optik (...)

[F, s. 614]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *окулист* odpovídá překlad slovním spojením *oční lékař* a slovem *optik*. V češtině však existuje také obdobně znějící slovo *okulista*, které sem bylo přejato z latiny a které je již zastaralým označením pro 'očního lékaře'.

Zdroje: [C, s. 307], [E₂, s. 540], [F, s. 614]

(5) о́рден¹ *m* řád, vyznamenání (...)

[F, s. 625]

о́рден² *m* *hist.* (...) řád; (...)

[F, s. 625]

Hledanému ruskému slovu německého původu *орден*¹ odpovídají v češtině překlady slovy *vyznamenání* a *řád*. Obdobně znějící české slovo německého původu ale není.

Zdroje: [C, s. 313], [F, s. 625]

(6) оригинал *m* (сочинения) originál • *hov.* originální / svérázný člověk [F, s. 625]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *оригинал* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a rovněž z němčiny přejaté slovo *originál* s původem v latině. Obě slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny ve stylisticky neutrálním významu '*původní podoba / znění / vyhotovení*' i v hovorovém významu '*svérázný člověk, samorost*'.

Zdroje: [B, s. 432], [C, s. 313], [D, s. 574], [E₂, s. 549], [F, s. 625]

(7) офицер *m* důstojník; (...) [F, s. 668]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *офицер* odpovídá překlad českým slovem *důstojník*. Vedle toho existuje však ještě obdobně znějící a rovněž z němčiny přejaté české slovo *oficír* s tímž významem '*důstojník*'. Toto slovo dnes patří jako zastaralé do pasivní slovní zásoby češtiny, navíc je nespisovné a hanlivé. V ruštině je slovo *офицер* ve významu '*důstojník*' stylisticky neutrální a stále v aktivní slovní zásobě. Dalším významem ruského slova *офицер* v hovorové řeči je '*střelec v šachu*'. I v tomto významu slovo patří do aktivní slovní zásoby ruštiny.

Zdroje: [B, s. 423-424], [C, s. 319], [D, s. 603], [E₂, s. 538], [F, s. 668]

Буква «П»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **67 slov** začínajících na písmeno «П», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) павиан *m* *zool.* pavián [F, s. 674]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *павиан* odpovídá v češtině obdobně znějící a rovněž z němčiny přejaté slovo *pavián* s původem ve francouzštině. Obě stylisticky neutrální slova označují '*druh opice*' a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny. Jen v češtině lze slovem *pavián* hanlivě označit '*divokého, často křičícího člověka*'. I v tomto významu je slovo *pavián* v aktivní slovní zásobě češtiny.

Zdroje: [B, s. 455], [C, s. 321], [D, s. 607], [E₂, s. 576], [F, s. 674]

(2) павли'н *m zool.* páv

[F, s. 674]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *павлин* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a také z němčiny přejaté slovo *páv*, jehož původ je v řečtině. Obě slova vyjadřují shodně '*druh ptáka*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 438], [B, s. 455], [C, s. 321], [D, s. 607], [E₂, s. 576], [F, s. 674]

(3) пакгауз *m* skladiště zboží *na krátkou dobu*

[F, s. 675]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пакгауз* odpovídá v českém překladu zvukově zcela odlišné slovní spojení *skladiště zboží na krátkou dobu*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny k ruskému slovu *пакгауз* ale není.

Zdroje: [C, s. 322], [F, s. 675]

(4) пакет *m* **1** (*книг*) balík; (*бумаг*) svazek · sáček, papírový obal; (...) **2** úřední obálka; úřední dopis **3** (*законопроект*) balík; (...) [F, s. 675]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пакет* odpovídá v češtině podle kontextu několik způsobů překladu, které jsou uvedeny výše. Vedle toho existuje ještě obdobně znějící české slovo *paket*, které ovšem nebylo přejato z němčiny jako v případě ruského slova *пакет*, ale z francouzštiny. Slovo má v češtině již zastaralý význam '*balík, svazek*'.

Zdroje: [C, s. 322], [E₂, s. 557], [F, s. 675]

(5) пакт *m* pakt; (...)

[F, s. 675]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пакт* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *pakt*, které bylo do češtiny přejato buď přímo z latiny, kde je i jeho původ, nebo také prostřednictvím němčiny. Slovo v obou jazycích shodně označuje '*mezinárodní smlouvu / dohodu*', je stylisticky neutrální a řadí se do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny. V češtině má navíc slovo *pakt* řidčeji používaný a zastaralý význam jako '*ujednání, úmluva*' vůbec.

Zdroje: [B, s. 441], [C, s. 323], [D, s. 608], [E₂, s. 557], [F, s. 675]

(6) палтус *m zool.* platýs, platejs

[F, s. 676]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *палтус* odpovídají v českém překladu obdobně znějící slova *platýs* či *platejs*, taktéž přejatá z němčiny. Původ tohoto slova je v řečtině. Významově označují ruské i české slovo shodně '*druh ryby*', obě jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 455], [B, s. 473], [C, s. 324], [D, s. 609], [E₂, s. 596], [F, s. 676]

(7) панель *ž* **1** chodník **2** (*у стен*) lambris, obložení stěn **3** *tech.* panel, montážní deska; *stav.* panel

[F, s. 677]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *панель* odpovídá v českém překladu několik významů, z nichž zvukově nejpodobnější je slovo *panel*, do češtiny taktéž přejaté z němčiny. Původ tohoto slova je v latině. Slova se liší nejen v rodě (ruské slovo *панель* je rodu ženského, zatímco české slovo *panel* rodu mužského), ale i významově. Obě slova označují shodně '*plošný stavební díl*' a '*desku s měřicími přístroji*'. Ruské slovo *панель* má navíc další dva významy, a to '*chodník*' a '*obložení stěn*'. České slovo *panel* pak označuje na rozdíl od ruského slova *панель* ještě '*informační vývěsní tabuli / desku*', '*panelování*' a '*soubor osob vybraných k sociologickému průzkumu*'. Slova jsou shodně v obou jazycích stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 444], [C, s. 324], [D, s. 610-611], [E₂, s. 561], [F, s. 677]

(8) панировать *ndk i dk* (*мясо в сухарях*) obalovat, obalit (...)

[F, s. 677]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *панировать* odpovídají v českém překladu nedokonavé i dokonavé sloveso *obalovat / obalit*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo ekvivalentní k ruskému slovu *панировать* však není.

Zdroje: [C, s. 325], [F, s. 677]

(9) папка¹ *ž* **1** desky, obálka *na listiny* • diplomatka, aktovka **2** *zast.* silná lepenka, karton

[F, s. 678]

папка² *m neskl.* tat'ka

[F, s. 678]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *nanka* odpovídá v češtině několik odlišných překladů, protože jde o homonymum. Může to být zdrobnělina slova *nana* – tedy v českém překladu *taťka* (slovo *nanka*²) a dále slovo, kterému v češtině odpovídají překlady slovy *desky*, *obálka*, *diplomatka*, *aktovka* či zastarale *lepenka*, *karton* (hledané slovo *nanka*¹). Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo ekvivalentní ruskému slovu *нанка*¹ ale není.

Zdroje: [C, s. 325], [F, s. 678]

(10) пари'к *m* paruka, vlásenka

[F, s. 680]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *парик* odpovídají v češtině dva překlady, a to obdobně znějícím slovem *paruka*, které však bylo podle Machka [A] i Rejzka [B] do češtiny přejato přímo z italštiny a jehož další původ není jistý, a dále zvukově odlišným slovem *vlásenka*.

Zdroje: [A, s. 435], [B, s. 450], [C, s. 327], [F, s. 680]

(11) парикмахер *m* holič, kadeřník (...)

[F, s. 680]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *парикмахер* odpovídají v českém překladu dvě zvukově odlišná slova *holič* a *kadeřník*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo ekvivalentní ruskému slovu *парикмахер* však čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 327], [F, s. 680]

(12) паськвиль *m* paskvil

[F, s. 682]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *паськвиль* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *paskvil*, které bylo ovšem do češtiny přejato přímo z italštiny, a nikoliv z němčiny, jako tomu bylo v případě ruského slova *паськвиль*. V italštině má toto slovo také svůj původ.

Zdroje: [B, s. 451], [C, s. 328], [F, s. 682]

- (13) паспорт** *m* **1** osobní průkaz, občanský průkaz; (...) **заграни'чный** ~ pas, cestovní pas **2** *odb. (автомобіля)* pasport; technický list, technický průkaz; (*плана*) legenda [F, s. 683]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *nacnopm* odpovídá v českém překladu několik slov, z nichž zvukově nejbliže mu je pouze slovo *pas*, které je homonymem. Slovo *pas*¹ bylo do češtiny přejato ze stejného německého slova *Pass(port)* jako do ruštiny. Významově je ruské slovo *nacnopm* velmi bohaté a kromě '*osobního / občanského / cestovního průkazu*' označuje dále '*technický list / průkaz*' a v jistém kontextu '*legendu*'. České slovo *pas*¹ má pouze význam '*cestovní doklad*'. Obě slova *nacnopm* i *pas* jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny. Mimo to existuje v češtině ještě jedno obdobně znějící slovo *pasport*, které sem bylo přejato z francouzštiny a které má dnes již zastaralý význam '*cestovní pas; průvodní listina*', ale i stále aktivně používaný význam '*doklad obsahující základní charakteristické údaje*'.

Zdroje: [A, s. 435], [B, s. 450], [C, s. 328], [D, s. 616], [E₂, s. 572], [F, s. 683]

- (14) пассажи'р** *m* cestující, pasažér (...) [F, s. 683]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *нассажур* odpovídají v češtině slovo *cestující* i obdobně znějící slovo *pasažér* přejaté přímo z francouzštiny, nikoliv z němčiny, jako je tomu v případě ruského slova *нассажур*. Původ tohoto slova je ve francouzštině.

Zdroje: [B, s. 451], [C, s. 328], [F, s. 683]

- (15) патент** *m* **1** patent (...) **2** *zast.* živnostenský list (...) [F, s. 684]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *патент* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a také z němčiny přejaté slovo *patent* s původem v latině. Ruské i české slovo shodně označují '*práva vynálezce k jeho vynálezu*', v češtině má slovo navíc i význam samotného '*právně chráněného vynálezu*'. Historicky označuje pouze v češtině slovo *patent* '*právní normu vydanou panovníkem*' a '*pružnou oboulicí pleteninu*'. Hovorovým expresivním významem českého slova *patent* je pak '*výsada*'. V ruštině má slovo *патент* ještě zastaralý význam jako '*živnostenské oprávnění*'.

Zdroje: [B, s. 453], [C, s. 329], [D, s. 617], [E₂, s. 574], [F, s. 684]

(16) патронташ *m* (...) brašna na náboje, sumka

[F, s. 684]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *патронташ* odpovídá v českém překladu slovní spojení *brašna na náboje*, případně slovo *sumka*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *патронташ* však není.

Zdroje: [C, s. 330], [F, s. 684]

(17) п́а́уза *ž* pauza, pomlka; (...)

[F, s. 685]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *п́а́уза* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *pauza*, které je homonymní a ve významech '*přestávka*' a '*pomlka*' bylo také do češtiny přejato z němčiny. Původ slova je v řečtině. Významově vyjadřuje ruské i české slovo shodně '*přestávku*' či v hudební terminologii '*pomlku*'. Obě slova jsou v ruštině i češtině stylisticky neutrální a řadí se do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 455], [C, s. 330], [D, s. 618], [E₂, s. 576], [F, s. 685]

(18) пациен́т *m* pacient (...)

[F, s. 685]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пациент* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *pacient*, které sem bylo ovšem přejato přímo z latiny, kde je také jeho původ.

Zdroje: [B, s. 439], [C, s. 330], [F, s. 685]

(19) па́штёт *m* paštika

[F, s. 685]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *па́штёт* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *paštika*, které sem bylo také přejato z němčiny a jehož původ je v latině. Významově ruské a české slovo shodně označují '*druh pasty vyrobené z masa*', ruské slovo *па́штёт* navíc označuje ještě '*druh pečiva naplněný masovou pastou*'. Tento význam mělo dříve i české slovo, ovšem ztratilo ho. Obě slova jsou v ruštině i češtině stylisticky neutrální a řadí se do jejich aktivní slovní zásoby. Ruské slovo *па́штёт* je opět odlišného rodu mužského, zatímco české slovo *paštika* je rodu ženského.

Zdroje: [B, s. 453], [C, s. 331], [D, s. 619], [E₂, s. 573], [F, s. 685]

(20) **пая'ц** *m zast.* klaun, šašek • *hov.* tajtrlík, tatrman

[F, s. 685]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *паяц* je obdobně znějícím ekvivalentem české slovo *paňáca*, které významově také vyjadřuje '*šaška, klauna, harlekýna*', případně řidčeji '*loutku představující šaška*' a je podle Machka [A] i Rejzka [B] přejato ze stejného německého slova *Bajazzo* jako ruské slovo *паяц*. V ruštině je dále možné použít slovo *паяц* i přeneseně hanlivě při označení '*člověka, který dělá šaškárny*'. Slovo *paňáca* patří do aktivní slovní zásoby češtiny ve všech významech, slovo *паяц* spadá do aktivní slovní zásoby ruštiny již pouze v hovorových významech.

Zdroje: [A, s. 432], [B, s. 444], [C, s. 331], [D, s. 619], [E₂, s. 560], [F, s. 685]

(21) **пéмза** *ž odb.* pemza

[F, s. 687]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пемза* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *pemza*. Machek [A] uvádí, že bylo slovo přejato z ruštiny, Rejzek [B] jej ale považuje za přejaté z němčiny a jako základové dokonce uvádí německé slovo *Bims*, ze kterého přeslo slovo *пемза* také do ruštiny. Původ slova je v latině. Významově označují obě slova shodně odborně '*vulkanickou horninu využívající se na odstranění ztvrdlé kůže*', případně '*ve stavebnictví*' a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 443], [B, s. 458], [C, s. 332], [D, s. 620], [E₂, s. 578], [F, s. 687]

(22) **пенá'л** *m* penál, pouzdro

[F, s. 687]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пенал* odpovídají v češtině slovo *pouzdro* a obdobně znějící slovo *penál*. Machek [A] tvrdí, že toto slovo pochází přímo z latiny, kde je také jeho původ, Rejzek [B] jej považuje za přejaté ze stejného německého slova *Pennal* jako do ruštiny. Slova *пенал* a *penál* v obou jazycích shodně označují '*pouzdro na psací potřeby*', v ruštině lze navíc slovem *пенал* označit vše, co tak vypadá (např. skříň). V češtině má slovo *penál*, přestože to Akademický slovník cizích slov [E] neuváděl, také silně hovorový a hanlivý význam '*rakev*'. Zbylé významy slov jsou v ruštině i češtině stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [A, s. 443], [B, s. 459], [C, s. 332], [D, s. 620], [E₂, s. 578], [F, s. 687]

(23) перга́мен odb. **перга́мент** *m* 1 pergamen kůže, rukopis na pergamentu
2 pergamen, pergamenový papír [F, s. 689]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пергамент* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *pergamen*, které však bylo do češtiny přejato z latiny. Původ slova je v řečtině. Machek [A] uvádí, že v češtině existovalo souběžně se slovem *pergamen* také slovo *pergament*, které sem bylo přejato z němčiny a které dnes již vůbec není ve slovní zásobě češtiny. V ruštině naopak doposud existují oba tvary *пергамен* i *пергамент* současně.

Zdroje: [A, s. 444], [B, s. 460], [C, s. 333], [F, s. 689]

(24) передник *m* zástěra [F, s. 698]

Ruskému polukalku německého slova *передник* odpovídá v českém překladu zvukově zcela odlišné slovo *zástěra*. Zda je také toto slovo (polu)kalkem a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 333], [F, s. 698]

(25) перламýтр

Překladový Rusko-český slovník od Vencovské [F] slovo *перламутр* neuvádí a překládá pouze slovo *перламуть*, které se podle ruského výkladového slovníku [D] významově se slovem *перламутр* shoduje.

перламýть *m* perleť, perleťovina [F, s. 724]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *перламутр* odpovídá v českém překladu slovo *perleť* (či *perleťovina*). Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo k ruskému slovu *перламутр* ale není.

Zdroje: [C, s. 334], [D, s. 637], [F, s. 724]

(26) **пессими'зм** *m* pesimismus

[F, s. 725]

Ruskému asi z němčiny přejatému (v úvahu přichází i přejetí z francouzštiny) slovu *пессимизм* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *pesimismus*, které bylo do češtiny přejato zcela jistě z němčiny. Původ tohoto slova je v latině. Významy českého i ruského slova se neliší a označují '*posuzování života / věcí z horší stránky*' a '*sklon ke škarohlídství*'. Slova jsou stylisticky neutrální a řadí se do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 463], [C, s. 336], [D, s. 639], [E₂, s. 587], [F, s. 725]

(27) **пие'тэ** *m* *kniž.* pieta

[F, s. 727]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *pietatem* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *pieta*, které sem bylo ovšem přejato přímo z latiny, kde je také jeho původ.

Zdroje: [B, s. 465], [C, s. 338], [F, s. 727]

(28) **пи'ла-ры'ба** *ž zool.* piloun

[F, s. 728]

Ruskému kalku německého slova *пила-рыба* odpovídá v českém překladu slovo *piloun*. Toto slovo nebylo v češtině utvořeno kalkováním.

Zdroje: [B, s. 466], [C, s. 338], [F, s. 728]

(29) **пилигри'м** *m* *kniž. zast.* poutník putující na posvátná místa • *п'рен.* poutník (...)

[F, s. 728]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пилигрим* odpovídá v českém překladu zvukově odlišné slovo *poutník*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo ekvivalentní ruskému slovu *пилигрим* však čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 338], [F, s. 728]

(30) плакат *m* 1 plakát 2 nápis, vývěska

[F, s. 731]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *плакат* odpovídají v českém překladu slova *nápis*, *vývěska* a zvukově podobné slovo *plakát*, které bylo do češtiny také přejato z němčiny. Původ slova je v nizozemštině. Ruské i české slovo mají shodný význam '*vyvěšeného / vylepeného veřejného oznámení*', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby obou jazyků.

Zdroje: [A, s. 453], [B, s. 471], [C, s. 340], [D, s. 647], [E₂, s. 593], [F, s. 731]

(31) планка *ž* plaňka, laťka, lišta (...)

[F, s. 732]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *планка* odpovídají v českém překladu tři slova, a to *laťka*, *lišta* a zvukově obdobné slovo *plaňka*, které bylo do češtiny taktéž přejato z němčiny a jehož původ je patrně až v řečtině. Slova jsou v obou jazycích stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby, liší se však významově. Kromě toho, že ruské slovo *планка* označuje shodně s českým slovem *plaňka* '*lať, tyčku či desku*', má ještě oproti českému výrazu navíc význam '*sportovního zařízení*', které se využívá jako překážka při skocích nebo běhu. S tímto konkrétním významem slova *планка* pak v ruštině souvisí i význam přenesený, kterému v českém překladu odpovídá výraz '*zdvihnout / snížit laťku*' – rusky '*поднять / опустить планку*'.

Zdroje: [A, s. 454], [B, s. 471], [C, s. 341], [D, s. 648], [E₂, s. 594], [F, s. 732]

(32) плац *m* (на -ý) voj. cvičiště

[F, s. 733]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *плац* odpovídá v českém překladu slovo *cvičiště*. V češtině dále existuje obdobně znějící slovo *plac*, které podle Rejzka [B] vzniklo stejně jako ruské slovo *плац* z německého slova *Platz* a které má v nespisovné češtině v porovnání s významem '*vojenské cvičiště*' ruského spisovného slova *плац* odlišný význam '*místo*' (i pracovní). Dříve se české slovo *plac* používalo také k označení '*náměstí*'. Slovo *плац* patří v ruštině do aktivní slovní zásoby, české slovo *plac* je v aktivní slovní zásobě pouze ve významu '*(pracovní) místo*'.

Zdroje: [B, s. 470], [C, s. 342], [D, s. 650], [E₂, s. 593], [F, s. 733]

(33) плóмба *ž* **1** plomba; kovová pečeť **2** *med.* plomba

[F, s. 735]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пломба* odpovídá v češtině obdobně znějící a z téhož německého slova *Plombe* přejaté slovo *plomba* s původem v latině. Obě slova mají dva totožné významy 'ochranná kovová pečeť' a 'výplň zubu'. Jen v češtině pak slovo *plomba* označuje 'poznámku v pozemkových knihách zajišťující pořadí zápisu'. Obě stylisticky neutrální slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 477], [C, s. 343], [D, s. 653], [E₂, s. 598], [F, s. 735]

(34) плюш *m* *text.* plyš

[F, s. 737]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *плюш* odpovídá v češtině obdobně znějící a z téhož německého slova *Plüsch* přejaté české slovo *plyš*. Obě slova označují 'druh tkaniny', jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 464], [B, s. 479], [C, s. 345], [D, s. 655], [E₂, s. 599], [F, s. 737]

(35) пóз|а *ž* **1** (*неудóбная*) postoj (...) **2** (*обí|уженного интеллигéнта*) póza

[F, s. 776]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *поза* je zvukově nejpodobnější překlad českým slovem *póza*, které bylo do češtiny i ruštiny přejato z německého slova *Pose* s původem v latině. Stylisticky neutrální slovo má v obou jazycích dva významy – 'držení těla' a přeneseně 'předstírané chování'. Slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 494], [C, s. 349], [D, s. 679], [E₂, s. 611], [F, s. 776]

(36) полирoв|ать *ndk* (...) leštit (...)

[F, s. 787]

Ruskému z němčiny přejatému a spisovnému slovu *полировать* odpovídá v českém překladu slovo *leštit*. V češtině však existuje ještě obdobně znějící hovorové slovo *pulírovat*, které sem bylo přejato z téhož německého slova *polieren* jako do ruštiny ve stejném významu, který má i ruské slovo *полировать*, a sice 'leštit'. Obě slova se stejným významem patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 518-519], [C, s. 351], [D, s. 686], [F, s. 787]

(37) поли'ция *ž* policie (...)

[F, s. 787]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *полиция* je v českém překladu ekvivalentní obdobně znějící slovo *policie*. To bylo do češtiny zcela jistě přejato z latiny, ovšem není jisté, zda zprostředkovaně přes němčinu, jako tomu bylo v případě ruštiny. Slovo má svůj původ v řečtině. Významy obou slov jsou shodné a označují '*bezpečnostní orgány*', '*policejní úřad*' a '*policisty*'. Slova jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 485], [C, s. 351], [D, s. 687], [E₂, s. 602], [F, s. 787]

(38) полуостров *m* poloostrov

[F, s. 792]

Ruskému kalku německého slova *полуостров* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *poloostrov*. Zda je i toto slovo utvořeno kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 352], [F, s. 792]

(39) померанец *m* 1 pomerančovník 2 grapefruit

[F, s. 795]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *померанец* odpovídají v českém překladu dvě slova *pomerančovník* a *grapefruit*. Dále existuje v češtině obdobně znějící slovo *pomeranč*, které sem bylo přejato z rakousko-německého slova *Pomerantsche* / *Pomeranze*, jež se velmi podobá německému slovu *Pomeranz*, ze kterého vzniklo i ruské slovo *померанец*. Podle překladového slovníku [F] ruské slovo *померанец* označuje '*pomerančovník*' nebo '*grapefruit*', ruský výkladový slovník [D] však uvádí jako významy slova *померанец* '*grapefruit*' a dále '*strom, na kterém tento plod = grapefruit roste*', a to rozhodně pomerančovník není, takže je v tomto případě český překlad poněkud nepřesný. České slovo *pomeranč* má jediný význam '*druh ovoce*' a v ruštině mu odpovídá překlad slovem *апельсин*. Slova *померанец* i *pomeranč* jsou obě stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 416 a 471], [B, s. 486], [C, s. 353], [D, s. 693], [E₂, s. 607], [F, s. 64 a 795]

(40) пор|á ž 1 doba, čas; (...) **2 jako přísudek** (...) je čas, je na čase; (...) [F, s. 803-804]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *nopa* odpovídají v českém překladu zvukově odlišná slova *doba* a *čas*. Obdobně znějící slovo německého původu ale v češtině není.

Zdroje: [C, s. 355], [F, s. 803-804]

(41) порей m pórek, pór [F, s. 804]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *nopeř* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *pór(ek)*. Podle Machka [A] bylo do češtiny přejato přímo z latiny, Rejzek [B] se ovšem domnívá, že k nám přešlo zprostředkovaně přes starou horní němčinu. Původ slova je v řečtině. Výchozí slovo *porre*, *phorre*, ze kterého by mělo být podle Rejzka [B] slovo *pór(ek)* přejaté do češtiny, je velmi podobné slovu *Porree*, ze kterého převzala slovo *nopeř* ruština. Je třeba dávat pozor na to, že je slovo *pór* v češtině homonymní a označuje buď '*druh zeleniny*' (slovo *pór*¹), nebo '*průduch*' (slovo *pór*²). České slovo *pórek* a ruské slovo *nopeř* se však významově nijak neliší a označují '*druh zeleniny*', jsou obě stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 472], [B, s. 488], [C, s. 355], [D, s. 699], [E₂, s. 608], [F, s. 804]

(42) портвейн m (-a, -y) portské víno [F, s. 806]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *портвейн* odpovídá v češtině slovní spojení *potrské víno*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 355-356], [F, s. 806]

(43) поташ m potaš, uhličitán draselný [F, s. 817]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *поташ* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *potaš*, které bylo také do češtiny nejspíše přejato z němčiny a jehož původ je v holandštině. Význam ruského slova nebyl ve výkladovém slovníku ruštiny [D] uveden, v češtině toto slovo označuje '*draselnou suť k výrobě mýdla, skla apod.*'.

Zdroje: [A, s. 475], [B, s. 491], [C, s. 358], [E₂, s. 611], [F, s. 817]

(44) почтальон *m* listonoš (...)

[F, s. 824]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *почтальон* odpovídá v češtině zvukově odlišné slovo *listonoš*. Obdobně znějícím českým ekvivalentem k tomuto spisovnému ruskému slovu je *pošťák*, což je v hovorové češtině výraz pro '*listonoše*', který sem byl také přejat z němčiny. Slova *почтальон* i *pošťák* mají shodný význam a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny. V češtině dále existuje ještě jedno obdobně znějící slovo *postilion*, které sem bylo přejato z latiny a kdysi označovalo '*kočího poštovních vozů*'.

Zdroje: [A, s. 474], [B, s. 491], [C, s. 359], [D, s. 712], [E₂, s. 610], [F, s. 824]

(45) практик|а *ž* 1 praxe (...) 2 (*врач, юриста*) praxe; klientela; okruh pacientů

[F, s. 828-829]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *практика* odpovídá v českém překladu slovo *praxe*. V češtině však existuje také obdobně znějící slovo *praktika* přejaté přes moderní evropské jazyky z řečtiny ve významech '*osvědčený způsob činnosti*' a expresivně '*pletichy*'. Významy ruského slova *практика* však označují stylisticky neutrální '*praxi (pracovní, studijní, lékařskou, advokátskou)*' a '*obvyklý způsob činnosti*' a shodují se tak spíše s významy českého slova *praxe*. Slova *практика*, *praktika* i *praxe* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 495], [C, s. 360], [D, s. 716], [E₂, s. 612-613], [F, s. 828-829]

(46) предполагать *ndk* (...) 1 (*скоро вернуться*) domnívat se; předpokládat, vyžadovat • (*делать что*) mít v úmyslu, hodlat, zamýšlet 2 что (*знания*) vyžadovat

[F, s. 832]

Ruskému kalku německého slova *предполагать* odpovídá v češtině hned několik překladových ekvivalentů, kterými jsou slova *domnívat se*, *vyžadovat*, slovní spojení *mít v úmyslu*, slova *hodlat*, *zamýšlet* a konečně obdobně znějící slovo *předpokládat*. Zda některé z těchto slov vzniklo také kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 361], [F, s. 832]

(47) прези'диум *m* prezidium; (*собрания*) předsednictvo

[F, s. 834]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *президиум* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *prezidium*, které bylo do češtiny přejato přes moderní evropské jazyky (etymologický slovník od Rejzka [B] nespecifikoval, z jakého konkrétního jazyka bylo slovo do češtiny přejato) z latiny, kde je také jeho původ.

Zdroje: [B, s. 500], [C, s. 362], [F, s. 834]

(48) прејскурант *m* ceník

[F, s. 834]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *прејскурант* odpovídá v českém překladu zvukově odlišné slovo *ceník*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *прејскурант* ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 362], [F, s. 834]

(49) препарат *m* preparát • (*витами́нный*) přípravek

[F, s. 835]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *препарат* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a ze stejného německého slova *Präparat* přejatý výraz *preparát*, jehož původ je v latině. Obě slova mají dva shodné významy, a sice stylisticky neutrální '*preparovaný předmět*' a odborně '*přípravek*' (obvykle léčivý). Slova *препарат* i *preparát* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 499], [C, s. 363], [D, s. 723], [E₂, s. 616], [F, s. 835]

(50) претендент *m* uchazeč, pretendent; (...)

[F, s. 837]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *претендент* odpovídá v běžné češtině slovo *uchazeč*, ovšem v knižní češtině je to obdobně znějící slovo *pretendent*, které sem ovšem bylo přejato nezprostředkovaně přímo z latiny, kde je také jeho původ.

Zdroje: [B, s. 500], [C, s. 363], [E₂, s. 617], [F, s. 837]

(51) призван|ие s **1** nadání, vlohy, talent; (...) **2** životní cíl, poslání **3** *zast.* pozvání;
(на трон) povolání [F, s. 846]

Ruskému kalku německého slova *призвание* odpovídá v českém překladu několik ekvivalentních a výše uvedených slov. Zda některé z nich vzniklo také kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 364], [F, s. 846]

(52) принц *m* princ (...) [F, s. 855]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *принц* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a ze stejného německého slova *Prinz* přejaté české slovo *princ*, jehož původ je v latině. Významově jsou slova v obou jazycích shodná a označují '*titul následníka trůnu*' a zároveň '*osobu*', které titul následníka trůnu náleží. Slova patří v obou jazycích do aktivní slovní zásoby a jsou stylisticky neutrální.

Zdroje: [A, s. 483], [B, s. 501-502], [C, s. 365], [D, s. 736], [E₂, s. 619], [F, s. 855]

(53) проба *ž* **1** zkoušení, vyzkoušení; zkouška **2** zkušební / ukázkový vzorek; (...) **3** *odb.* punc, puncovní značka, stupeň ryzosti (...) [F, s. 870]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *проба* odpovídá v češtině hned několik výše uvedených překladů. Dále existuje v češtině také obdobně znějící slovo *průba*, které sem bylo rovněž přejato z němčiny ve významech '*zkouška, zkoušení*' a slangově '*zkušební nádobka v hrnčířství při vypalování*', ale dnes je již jako zastaralé v pasivní slovní zásobě češtiny. Ruské slovo *проба* patří stále do aktivní slovní zásoby ruštiny ve všech významech '*zkouška, zkoušení*' (shodný význam jako v češtině), '*zkušební vzorek*' a odborně '*puncovní značka*'.

Zdroje: [C, s. 367], [E₂, s. 630], [F, s. 870]

(54) пробка ž **1** korek **2** (стекля'нная) zátka, špunt **3** (в трубѣ, в вѣнах) uspávka, zátka; (ледяная, на перекрѣстке) zácpa, zatarasení **4** elektr. pojistka (...) [F, s. 871]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пробка* odpovídají v českém překladu slova *korek*, *zátka*, *špunt*, *uspávka*, *zácpa*, *zatarasení* a *pojistka*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *пробка* ale není.

Zdroje: [C, s. 367], [F, s. 871]

(55) провизия ž potraviny, potrava, aprovizace [F, s. 874]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *провизия* s významem '*potravinové produkty*' odpovídají v češtině zvukově odlišná slova *potraviny*, *potrava* a *aprovizace*. Lze však najít i jedno obdobně znějící slovo – *provize* přejaté ze stejného německého slova *Provision* jako do ruštiny, které má v češtině v porovnání s ruským slovem naprosto odlišné významy jako '*odměna za zprostředkování obchodu apod.*', či již zastarale jako '*renta horníkům trvale neschopným práce*'. Slova *провизия* i *provize* jsou stylisticky neutrální. Ruské slovo *провизия* patří do aktivní slovní zásoby, české slovo *provize* již pouze ve významu '*odměna za zprostředkování*'.

Zdroje: [B, s. 509], [C, s. 367], [D, s. 748], [E₂, s. 629], [F, s. 874]

(56) провинция ž **1** hist. provincie **2** zast. provincie, venkovský kraj, vzdálený venkov [F, s. 874]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *провинция* odpovídá v češtině obdobně znějící slovo *provincie*, které sem však bylo přejato přímo z latiny, kde je také jeho původ.

Zdroje: [B, s. 509], [C, s. 367], [F, s. 874]

(57) прогресс *m* 1 pokrok 2 hov. (в экономике) obrat k lepšímu, zlepšení [F, s. 877]

K ruskému z němčiny přejatému slovu *прогресс* s významy 'pokrok / vzestup' (stylisticky neutrální) a 'zlepšení' (hovorové) existují v češtině tři zvukově podobná slova *progres* (přejímka z latiny v knižním významu 'pokrok'), *progrese* (přejímka z latiny v knižních a odborných významech 'postup, růst, pokrok', v češtině rod ženský) a *progresivita* (přejímka z latiny v knižním významu 'progresivnost', v češtině rod ženský). Všechna slova *прогресс*, *progres*, *progrese* i *progresivita* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [C, s. 367], [D, s. 750], [E₂, s. 622], [F, s. 877]

(58) проект *m* projekt, návrh, plán

[F, s. 880]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *проект* odpovídá obdobně znějící a z téhož německého slova *Projekt* přejaté české slovo *projekt* s původem v latině. Obě slova jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny ve shodných významech 'návrh, plán'. Pouze ruské slovo *проект* se navíc ještě používá ve významu 'předběžný text dokumentu'.

Zdroje: [B, s. 504], [C, s. 368], [D, s. 752], [E₂, s. 623], [F, s. 880]

(59) протест *m* protest; (...)

[F, s. 900]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *протест* odpovídá v češtině obdobně znějící a z téhož německého slova *Protest* přejaté české slovo *protest* s původem v latině. Ruské i české slovo je stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny ve významech 'námitka, nesouhlas, odpor'. Ruské slovo *протест* má navíc ještě speciální význam jako 'oficiální potvrzení o neuhrazení směnky v řádné lhůtě'.

Zdroje: [B, s. 507], [C, s. 370], [D, s. 767], [E₂, s. 627], [F, s. 900]

(60) протівень *m* plech *na pečení*

[F, s. 901]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *протівень* odpovídá v českém překladu zvukově zcela odlišné slovo *plech*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale není.

Zdroje: [C, s. 370], [F, s. 901]

(61) протівоя'днє *s* protijed; protilék

[F, s. 902]

Ruskému kalku německého slova *протівояднє* odpovídají v českém překladu slova *protijed* a *protilék*. Zda bylo některé z nich také utvořeno kalkováním a případně který jazyk poslouží jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 370], [F, s. 902]

(62) профе́ссор *m* vysokoškolský / univerzitní profesor, profesorka

[F, s. 904]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *профессор* odpovídá obdobně znějící a z téhož německého slova *Professor* přejaté české slovo *profesor* s původem v latině. Slova patří v obou jazycích do jejich aktivní slovní zásoby, jsou stylisticky neutrální a shodně označují 'titul' a 'člověka', kterému takový titul náleží. Přechylování slova se používá pouze v češtině, v ruštině odpovídá slovo *профессор* oběma českým slovům *profesor* i *profesorka*. V případě oslovení se v češtině na rozdíl od ruštiny hlavně dříve tradičně používalo titulu 'profesor/-ka' i u středoškolských učitelů, kteří této hodnosti nedosáhli.

Zdroje: [B, s. 503], [C, s. 370], [D, s. 770], [E₂, s. 621], [F, s. 904]

(63) процéнт *m* 1 procento 2 úrok; (...) 3 podíl ze zisku *jako odměna za práci*; (...)

[F, s. 905]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *процэнт* odpovídá obdobně znějící a z téhož německého slova *Prozent* přejaté české slovo *procento* s původem v latině. Slova jsou v obou jazycích stylisticky neutrální, řadí se do jejich aktivní slovní zásoby a mají shodný význam 'setina z čísla / celku'. Ruské slovo *процэнт* má navíc v množném čísle ještě další dva významy 'úroky z půjčky' a 'odměna ze zisku'. Slova se také liší v rodě – ruské slovo *процэнт* je rodu mužského a české slovo *procento* rodu středního.

Zdroje: [B, s. 503], [C, s. 371], [D, s. 771], [E₂, s. 620], [F, s. 905]

(64) процесс *m* proces (...) • (*технологический*) pochod, postup (...) [F, s. 905]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *процесс* odpovídá v češtině obdobně znějící a taktéž z němčiny přejaté slovo *proces* s původem v latině. Slova patří v obou jazycích do jejich aktivní slovní zásoby, jsou stylisticky neutrální a mají shodné významy 'plynulé dění' a 'soudní či jiné administrativní řízení'. Ruské slovo *процесс* se pak na rozdíl od českého slova *proces* dále používá při popisu 'rozvoje nemoci'.

Zdroje: [B, s. 503], [C, s. 371], [D, s. 771], [E₂, s. 620], [F, s. 905]

(65) прямоугольный pravoúhlý [F, s. 908]

Ruskému kalku německého slova *прямоугольный* odpovídá v českém překladu zvukově podobné slovo *pravoúhlý*. Zda bylo také utvořeno kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 372], [F, s. 908]

(66) пудель *m* pudl [F, s. 909]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пудель* odpovídá v českém překladu z téhož německého slova *Pudel(hund)* přejaté a zvukově podobné slovo *pudl* s původem ve španělštině. Slovo má v obou jazycích totožný význam 'psí rasa', je stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny. Jen v češtině pak může slovo *pudl* také slangově označovat 'chybný hod při hře v kuželky'.

Zdroje: [A, s. 497], [B, s. 517], [C, s. 373], [D, s. 776], [E₂, s. 636], [F, s. 909]

(67) пурпур *m* purpur, purpurová barva; nach [F, s. 910]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *пурпур* odpovídá v češtině obdobně znějící a z téhož německého slova *Purpur* přejaté české slovo *purpur* s původem v řečtině. Slovo patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny v knižním významu 'sytě červená barva' i stylisticky neutrálním významu 'barvivo'. Ve významu 'druh látky sytě červené barvy' je slovo v aktivní slovní zásobě češtiny a v pasivní slovní zásobě ruštiny.

Zdroje: [A, s. 500], [B, s. 520], [C, s. 374], [D, s. 778], [E₂, s. 638], [F, s. 910]

Буква «Р»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **10 slov** začínajících na písmeno «Р», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) разви'тие *s* **1** (*промы'шленности*) rozvoj **2** (*историческое*) vývoj; (...) **3** (*умственное*) vyspělost (...) [F, s. 924]

Ruskému kalku německého slova *развитие* odpovídá v českém překladu několik ekvivalentů uvedených výše. Zda některý z nich vznikl také kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 378], [F, s. 924]

(2) рант *m* (*на -ý*) *odb.* **1** (*на обуви*) rám **2** (*у ковра*) obruba, okraj, lem [F, s. 944]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *рант* odpovídají v českém jazyce překlady slovy *rám*, *obruba*, *okraj* a *lem*. Vedle toho existuje v češtině ještě zvukově podobné slovo *rantl*, které má v obecném jazyce tytéž významy '*okraj*, *obruba*, *lem*' jako v ruštině spisovné slovo *рант* a které bylo do češtiny asi přejato z německého slova *Rändel*, což je zdrobnělina od slova *Rand*, ze kterého bylo do ruštiny přejato slovo *рант*. Ruské slovo *рант* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny, české slovo *rantl* je již jako zastaralé součástí pasivní slovní zásoby češtiny.

Zdroje: [B, s. 527], [C, s. 383], [D, s. 806], [E₂, s. 648], [F, s. 944]

(3) револю'ция *ž* revoluce [F, s. 966]

Ruskému patrně z němčiny přejatému (v úvahu přichází také přejetí z polštiny) slovu *революция* odpovídá v češtině obdobně znějící a z téhož německého slova *Revolution* přejaté česlé slovo *revoluce* s původem v latině. Slova patří v češtině i ruštině do aktivní slovní zásoby, jsou stylisticky neutrální a mají dva shodné významy '*zásadní, často násilnou změnu společenského řádu*' a '*náhlou změnu v různých oborech činnosti*'.

Zdroje: [B, s. 539], [C, s. 387], [D, s. 823], [E₂, s. 663], [F, s. 966]

(4) рейнвейн *m* (-a, -y) rýnské víno

[F, s. 969]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *рейнвейн* odpovídá český překlad *rýnské víno*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny k ruskému slovu *рейнвейн* ale není.

Zdroje: [C, s. 387], [F, s. 969]

(5) ри'слинг

Ruskému z němčiny přejatému slovu *рислинг* odpovídá v češtině s ohledem na výchozí německého slova *Riesling* české slovo *ryzlink*, přestože nebylo v překladovém slovníku [F] uvedeno. Podle Machka [A] i Rejzka [B] bylo slovo *ryzlink* do češtiny přejato z téhož německého slova *Riesling* jako ruské slovo *рислинг*. Slovo je v obou jazycích stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby ve významu '*odrůda vína*'.

Zdroje: [A, s. 528], [B, s. 553], [C, s. 390], [D, s. 833], [E₂, s. 671]

(6) póба *ž* **1** *zast.* róba, slavnostní šaty **2** *odb.* pracovní šaty z *plachtoviny* [F, s. 976]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *поба* odpovídá obdobně znějící a z téhož německého slova *Robe* přejaté české slovo *róba*. Slovo *róba* v češtině patří do aktivní slovní zásoby, je stylisticky neutrální a má pouze jeden význam '*dámské slavnostní šaty*'. Ruské slovo *поба* je také stylisticky neutrální, ovšem ve významu '*slavnostní šaty*' je v ruštině již zastaralé, a tudíž patří do pasivní slovní zásoby. Do aktivní slovní zásoby ruštiny patří jen odborný význam slova '*pracovní šaty*', který české slovo vůbec nemá.

Zdroje: [B, s. 542], [C, s. 390], [D, s. 834], [E₂, s. 666], [F, s. 976]

(7) póза *ž* růže; (...) • *stav.* rozeta, růžice; (...)

[F, s. 978]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *поза* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *růže*. Machek [A] ho považuje za přejaté z latiny, Rejzek [B] se domnívá, že bylo přejato ze staré horní němčiny, ze slova *rōsa*, které pochází z latinského slova *rosa*. Zajímavé je, že Akademický slovník cizích slov slovo *růže* neuvádí vůbec, což ukazuje na to, že slovo nebylo do češtiny přejato z jiného jazyka a vzniklo jiným způsobem.

Zdroje: [A, s. 526], [B, s. 551], [C, s. 392], [F, s. 978]

(8) рубáнок *m* ubírací hoblík, uběrák

[F, s. 981]

Ruské z němčiny přejaté slovo *рубáнок* lze do češtiny přeložit jako *ubírací hoblík* nebo *uběrák*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale není.

Zdroje: [C, s. 394], [F, s. 981]

(9) рундýк *m* truhla

[F, s. 983]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *рундýк* odpovídá v češtině zvukově zcela odlišné slovo *truhla*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *рундýк* ale není.

Zdroje: [C, s. 395], [F, s. 983]

(10) рю'мка *ž* kalíšek, stopka, sklenička; (...)

[F, s. 986]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *рюмка* odpovídají v českém překladu tři zvukově odlišná slova *kalíšek*, *stopka* a *sklenička*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *рюмка* ale není.

Zdroje: [C, s. 397], [F, s. 986]

Буква «С»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **16 slov** začínajících na písmeno «С», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) салфетка *ž* ubrousek, servítek; dečka

[F, s. 990]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *салфетка* odpovídají v českém překladu tři zvukově odlišná slova *ubrousek*, *servítek* a *dečka*. Obdobně znějící slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *салфетка* ale čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 399], [F, s. 990]

(2) сѣржа *ž* *text.* kepr, serž

[F, s. 997]

Ruské z němčiny přejaté slovo *сѣржа* lze do češtiny přeložit obdobně znějícím slovem *serž* přejatým nikoliv z němčiny, ale z francouzštiny. Původ tohoto slova je v latině.

Zdroje: [A, s. 541], [C, s. 401], [F, s. 997]

(3) сверхчеловѣк *m* (mn. č. -человѣки) nadčlověk

[F, s. 1003]

Ruský kalk německého slova *сверхчеловек* je do češtiny přeložen slovem *nadčlověk*. Zda je i toto slovo kalkem a případně který jazyk posloužil jako vzor při jeho vzniku, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 402], [F, s. 1003]

(4) секретарь *m* **1** tajemník, sekretář **2** (*соборя'ния*) zapisovatel

[F, s. 1014]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *секретарь* odpovídá v češtině také zvukově podobné slovo *sekretář*, které je homonymní a bylo sem přejato z téhož německého slova *Sekretär* jako do ruštiny. Původ slova je v latině. Slova *секретарь* i *секретář*¹ jsou stylisticky neutrální, patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny a mají shodný význam '*tajemník*'. České slovo *секретář*¹ navíc označuje '*druh afrického ptáka*', ruské slovo *секретарь* se navíc používá ještě ve významech '*jednatel*' a '*zapisovatel*'. České slovo *секретář*² označuje '*skříň*' a odpovídá mu překlad ruským slovem *секретер*.

Zdroje: [B, s. 565], [C, s. 405], [D, s. 870], [E₂, s. 682], [F, s. 1014]

(5) секунда *ž* **1** sekunda, vteřina (...)

[F, s. 1014]

Ruskému slovu *секунда* odpovídá české zvukově podobné slovo *sekunda* přejaté z téhož německého slova *Sekunde* s původem v latině. Slova *секунда* i *sekunda* jsou v ruštině i češtině stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby. Společnými významy obou slov jsou '*vteřina*' (časově i matematicky) a '*druhý stupeň ve stupnici*'. Jen v češtině pak slovo *sekunda* označuje také '*druhou třídu na gymnáziu*' a '*duplikát směnky*'.

Zdroje: [B, s. 566], [C, s. 405], [D, s. 871], [E₂, s. 682], [F, s. 1014]

(6) сели'тра *ž* ledek

[F, s. 1015]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *селитра* odpovídá v českém překladu zvukově zcela odlišné slovo *ledek*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *селитра* však není.

Zdroje: [C, s. 405], [F, s. 1015]

(7) сельдерей *m* celer

[F, s. 1015]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *сельдерей* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *celer*, které bylo do češtiny přejato z rakousko-německého slova *Zeller*, jehož spisovnou variantou je německé slovo *Sellerie*, tedy totéž, z jakého přešlo slovo *сельдерей* do ruštiny. Obě slova *сельдерей* i *celer* jsou stylisticky neutrální, patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny a označují 'aromatickou bylinu' a 'její hlízu'.

Zdroje: [A, s. 82], [B, s. 103], [C, s. 405], [D, s. 871], [E₁, s. 122], [F, s. 1015]

(8) слесарь *m* zámečnick (...)

[F, s. 1038]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *слесарь* odpovídá v českém překladu zvukově zcela odlišné slovo *zámečnick*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo k ruskému slovu *слесарь* však čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 415], [F, s. 1038]

(9) сол|дát *m* (...) **1** vojín **2** voják (...)

[F, s. 1060]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *солдат* odpovídají v českém překladu dvě zvukově odlišná slova *vojín* a *voják*. Vedle toho existuje v češtině ještě obdobně znějící slovo *soldát*, které sem bylo také přejato z němčiny ve významech 'námezdní voják, žoldnéř'. Význam 'voják' (i přeneseně) má také ruské slovo *солдат*, které navíc ještě označuje 'hodnost vojína'. Slovo *soldát* je v češtině nespisovné a patří do její pasivní slovní zásoby. Ruské slovo *солдат* je spisovné a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny.

Zdroje: [C, s. 420], [E₂, s. 700] [F, s. 1060]

(10) состоя'ть *ndk* (...) **1** из когó, чегó skládat se, sestávat **2** в чѣм spočívát **3** кем
být kým; (...) [F, s. 1067]

Ruskému kalku německého slova *состоять* odpovídá v češtině několik překladových ekvivalentů. Zda byl některý z nich také utvořen kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 422], [F, s. 1067]

(11) социáльн|ый (*прогрéсс*) sociální, společenský (...) [F, s. 1069]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *социальный* odpovídá v češtině obdobně znějící slovo *sociální* přejaté z téhož německého slova *sozial* jako do ruštiny s původem v latině. Obě stylisticky neutrální slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny mají tři shodné významy, a sice '*společenský*', '*týkající se úsilí o zlepšení poměrů ve společnosti*' a '*vztah společnosti, státu a jednotlivce*'. V češtině ještě navíc toto slovo označuje '*živočichy žijící celý život pohromadě*'. V češtině i v ruštině se obě slova shodně píší s měkkým -i- / -и-, ovšem měkce se slovo čte pouze v češtině. Pro ruštinu je typické číst měkká -и- i tvrdá -ы- po písmenu «ц» vždy tvrdě.

Zdroje: [B, s. 588], [C, s. 423], [D, s. 924], [E₂, s. 698-699], [F, s. 1069]

(12) спекули'ровать *ndk* (...) spekulovat (...) [F, s. 1071]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *спекулировать* odpovídá v češtině zvukově podobné slovo *spekulovat*, které sem bylo ale přejato přímo z latiny, kde má také původ.

Zdroje: [B, s. 593], [C, s. 423] [F, s. 1071]

(13) спринцевá'ть *ndk* (...) vystříkovat, vyplachovat • ostříkovat (...) [F, s. 1076]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *спринцевать* odpovídá v českém překladu několik zvukově zcela odlišných ekvivalentů. Jsou to slova *vystříkovat*, *vyplachovat* a *ostříkovat*. Obdobně znějící slovo německého původu k ruskému slovu *спринцевать* ale čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 424], [F, s. 1076]

(14) стерлядь *ž zool.* jeseter malý

[F, s. 1088]

Ruskému patrně z němčiny přejatému slovu *стерлядь* odpovídá v českém překladu slovní spojení *jeseter malý*. Obdobně znějící české slovo německého původu k ruskému slovu *стерлядь* však není.

Zdroje: [C, s. 427], [F, s. 1088]

(15) стряус *m* pštros

[F, s. 1094]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *cmpayc* odpovídá v českém jazyce zvukově podobné slovo *pštros*, které sem bylo přejato z německého slova *strüz*, jehož dnešní podoba je slovo *Strauss*, tedy totéž slovo, ze kterého přešlo slovo *cmpayc* také do ruštiny. Slova *cmpayc* a *pštros* jsou v ruštině i češtině stylisticky neutrální, patří do jejich aktivní slovní zásoby a mají pouze jeden shodný význam '*druh ptáka*'.

Zdroje: [A, s. 496], [B, s. 516], [C, s. 428], [D, s. 949], [E₂, s. 635], [F, s. 1094]

(16) студент *m* (vysokoškolský) student; posluchač (vysoké školy), vysokoškolák
(...) [F, s. 1098-1099]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *cmpyдeнт* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *student*, které bylo ovšem do češtiny přejato z latiny, nikoliv z němčiny jako tomu bylo v případě ruského slova *cmpyдeнт*. Původ slova je v indoevropštině. Zde je třeba dávat pozor na ohraničené použití ruského slova *cmpyдeнт* pouze pro označení '*posluchače vysoké školy*' na rozdíl od českého slova *student*, kterým můžeme nazvat také '*žáka střední školy*'.

Zdroje: [B, s. 611], [C, s. 430], [E₂, s. 715], [F, s. 1098-1099]

Буква «Т»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **5 slov** začínajících na písmeno «Т», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) табáк (...) *m* tabák; (...)

[F, s. 1114]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *табак* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a také z němčiny přejaté slovo *tabák*. Ruské i české slovo patří do aktivní slovní zásoby obou jazyků, jsou stylisticky neutrální a mají dva shodné významy '*druh byliny*' a '*listy této byliny upravené ke kouření*'. Přestože tento význam v Akademickém slovníku cizích slov [E] uveden nebyl, zejména dříve se v češtině slovo *tabák* používalo také pro označení '*prodejny s novinami, časopisy, cigaretami apod.*'.

Zdroje: [A, s. 633], [B, s. 648], [C, s. 435], [D, s. 966], [E₂, s. 741], [F, s. 1114]

(2) техникум *m* střední odborná škola, průmyslovka; (...)

[F, s. 1128]

Ruskému patrně přes němčinu z francouzštiny přejatému slovu *техникум* odpovídá v češtině slovní spojení *střední odborná škola*, případně slovo *průmyslovka*. Obdobně znějící české slovo německého původu k ruskému slovu *техникум* ale není.

Zdroje: [C, s. 442], [F, s. 1128]

(3) трéфы *mn. č. (j. č. трéфа ж)* trefle, trefy *karetní barva, kříže*

[F, s. 1144]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *трефы* odpovídá v češtině obdobně znějící slovo *trefle* (řidčeji i *trefy*), které sem bylo ve významech '*karetní barva*' a '*dekorativní jetelový trojlist*' (např. v malířství) přejato z francouzštiny. Dále existuje v češtině ještě jedno zvukově podobné slovo *trefa*, které bylo přejato z němčiny, je hovorové a má významy '*zásah*' či expresivně '*výhoda, štěstí*'. Slova *трефы*, *trefle* i *trefa* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [C, s. 451], [E₂, s. 776-777] [F, s. 1144]

(4) тымба *ж* **1** patník, sloup; (...) **2** (*под вáзы*) podstavec, stojan **3** (*пúсьменного столá*) skříňka **4** *hov. (о челове́ке)* nemehlo

[F, s. 1151]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *тымба* odpovídají v češtině různé, výše uvedené překlady. Vedle toho existuje češtině i obdobně znějící odborné slovo *tumba*, které sem bylo ve významu '*náhrobek ve tvaru položeného hranolu*' přejato z latiny.

Zdroje: [C, s. 455], [E₂, s. 786], [F, s. 1151]

(5) **туфли** (туфель) *mn. č. (j. č. туфля ž, nesp. туфель m)* střevíce, střevíčky; (...) [F, s. 1152]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *туфля* odpovídá v českém překladu, pokud slovo přeložíme pouze v jednotném čísle, slovo *střevíc*, případně zdrobnělé slovo *střevíček*. Obdobně znějící slovo německého původu však k ruskému slovu *туфля* čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 456], [F, s. 1152]

Буква «У»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **2 slova** začínající na písmeno «У», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) **университет** *m* univerzita; (...) [F, s. 1181]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *университет* odpovídá v českém jazyce pouze jeden překlad obdobně znějícím slovem *univerzita*. Toto slovo bylo do češtiny na rozdíl od ruštiny přejato přímo z latiny, kde je také jeho původ. Zajímavý je zde posun v rodě – zatímco v ruštině je slovo *университет* rodu mužského, v češtině je slovo *univerzita* rodu ženského.

Zdroje: [B, s. 691], [C, s. 465], [F, s. 1181]

(2) **урá** (...) hurá; sláva (...) [F, s. 1187]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *урá* odpovídá v českém jazyce zvukově podobné slovo *hurá*, které sem bylo přejato ze stejného německého slova *hurra* jako do ruštiny. Původ tohoto slova je patrně v němčině, existují však i výklady jeho původu v turečtině. Citoslovce *урá* i *hurá* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny a vyjadřují expresivní útočný či radostný '*pokřik, výkřik*'.

Zdroje: [A, s. 191], [B, s. 219], [C, s. 466], [D, s. 1032], [E₁, s. 299], [F, s. 1187]

Буква «Ф»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **8 slov** začínajících na písmeno «Ф», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) факультет *m* fakulta

[F, s. 1208]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *факультет* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *fakulta*. To bylo do češtiny na rozdíl od ruštiny přejato přímo z latiny, kde je také jeho původ. Zajímavý je posun v rodě obou podstatných jmen – zatímco v ruštině je slovo *факультет* rodu mužského, v češtině je slovo *fakulta* rodu ženského.

Zdroje: [B, s. 166], [C, s. 471], [F, s. 1208]

(2) фарш *m* 1 mleté maso; (...) **2** (*мясной, капустный*) nádivka

[F, s. 1210]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *фарш* odpovídají v češtině různé překlady. Vedle nich však existuje i obdobně znějící slovo *fašírka*, které má stejně jako ruské slovo *фарш* původ v němčině. Zatímco české slovo *fašírka* je hovorové a ve svém jediném významu 'sekaná' (pečeně) patří již do pasivní slovní zásoby, je ruské slovo *фарш* ve svých významech 'mleté maso' a 'nádivka' stále v aktivní slovní zásobě ruštiny.

Zdroje: [C, s. 471], [E₁, s. 222], [F, s. 1210]

(3) фельдшер *m* zdravotník *se středoškolským vzděláním*; (...)

[F, s. 1211]

Kromě překladu ruského slova *фельдшер* českým slovem *zdravotník* existuje ještě v češtině obdobně znějící slovo *felčar*, které sem bylo přejato ze stejného německého slova *Feldscher*, resp. *Feldscherer* jako do ruštiny. Ruské slovo *фельдшер* je stylisticky neutrální, spisovné a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny ve významu 'zdravotník se středoškolským vzděláním, pomocník lékaře'. České slovo *felčar* mělo v éře SSSR tento význam také stejně jako bylo dříve označením pro 'ranhojiče'. V aktivní slovní zásobě češtiny je však slovo *felčar* již pouze v expresivním, často hanlivém významu 'lékař'.

Zdroje: [A, s. 141], [B, s. 168-169], [C, s. 472], [D, s. 1047], [E₁, s. 224], [F, s. 1211]

(4) филёнка ž **1** (*шкáфа*) výplň **2** (*на стенé*) barevná linka [F, s. 1213]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *филёнка* odpovídají v češtině podle kontextu překlady slovními spojeními *barevná linka* a slovem *výplň*. Obdobně znějící české slovo německého původu ekvivalentní ruskému slovu *филёнка* ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 473], [F, s. 1213]

(5) филология ž filologie [F, s. 1214]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *филология* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *filologie*, které sem bylo ovšem přejato přímo z řečtiny, kde je také jeho původ.

Zdroje: [B, s. 171], [C, s. 473], [F, s. 1214]

(6) финтифлю'шк|а ž **1** *hov.* cerepetička, treta **2 -и** *mn. č. hov.* řečičky, plané řeči
3 *nesp.* fiflena [F, s. 1215]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *финтифлюшка* odpovídá v češtině podle kontextu několik možností překladu. K tomuto slovu také existuje jedno české obdobně znějící slovo *fiflena*, které ovšem není německého původu.

Zdroje: [A, s. 142], [B, s. 170], [C, s. 473], [F, s. 1215]

(7) фонетика ž *jaz.* fonetika; hláskosloví, soustava hlásek [F, s. 1217]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *фонетика* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *fonetika*, které přešlo do češtiny z moderních evropských jazyků, ale na rozdíl od ruštiny není přesně známo, ze kterého. Původ tohoto slova je v řečtině. Slova *фонетика* i *fonetika* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny, jsou stylisticky neutrální a mají shodný význam '*наука о звуковé stránce řeči*', případně '*zvukový řád řeči*'.

Zdroje: [B, s. 175], [C, s. 474], [D, s. 1054], [E₁, s. 237], [F, s. 1217]

(8) фуганок *m odb.* velký hoblík, macek

[F, s. 1222]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *фуганок* odpovídají v českém překladu buď slovní spojení *velký hoblík*, nebo slovo *macek*. Obdobně znějící české slovo německého původu k ruskému slovu *фуганок* ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 474], [F, s. 1222]

Буква «Ц»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **2 slova** začínající na písmeno «Ц», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) целесообразный (-зен, -зна) **1** účelový **2** účelný

[F, s. 1243]

Ruskému kalku německého slova *целесообразный* odpovídají v českém překladu dvě zvukově zcela odlišná slova *účelový* a *účelný*. Zda byla i ona vytvořena kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [C, s. 484], [F, s. 1243]

(2) ци'рлих-мани'рлих *neskl. hov.* **1** *m, s* afektovanost, strojenost **2** *m, ž* afektovaný / strojený člověk; afektovaná / strojená žena

[F, s. 1247]

Ruskému z němčiny přejatému výrazu *цирлих-манирлих* odpovídá v češtině několik výše uvedených slov. Vedle nich existuje ještě obdobně znějící české slovo *cimprlich* / *cimfrlich*, které bylo také přejato z němčiny. Zatímco ruské slovo *цирлих-манирлих* nese významy '*afektovanost, strojenost*' a '*afektovaný / strojený člověk, žena*', označuje české slovo *cimp(f)rlich* '*choulostivého, rozmazleného, nedůtklivého člověka*'. Obě slova jsou hovorová a expresivní. V češtině patří slovo *cimp(f)rlich* do pasivní, v ruštině slovo *цирлих-манирлих* do aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [C, s. 486], [E₁, s. 127], [F, s. 1247]

Буква «Ч»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **1 slovo** začínající na písmeno «Ч», které bylo do ruského jazyka přejato z němčiny.

(1) челове́чность

K ruskému kalku německého slova *человечность* nebyl v překladovém slovníku [F] uveden český ekvivalent. Slovník překládal pouze slovo *человечный*, a to jako *lidský*, *humánní*. Z toho usuzuji na překlad ruského slova *человечность* jako *lidskost*, *humánnost*. Slovo *humánnost* bylo utvořeno na základě latiny. Zda bylo slovo *lidskost* utvořeno kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor, ale etymologické slovníky češtiny [A] a [B] neuváděly.

Zdroje: [B, s. 219], [C, s. 490], [F, s. 1252]

Буква «Ш»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **58 slov** začínajících na písmeno «Ш», která byla do ruského jazyka přejata z němčiny.

(1) ша́бер *m tech.* škrabák, škrabka

[F, s. 1267]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шабер* odpovídají v českém překladu slova *škrabák* a *škrabka*. Obdobně znějící české slovo německého původu ale není.

Zdroje: [C, s. 498], [F, s. 1267]

(2) шаблон *m* **1** *tech.* šablona **2** šablona, manýra

[F, s. 1267]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шаблон* odpovídá v češtině obdobně znějící a z téhož německého slova *Schablone* přejaté české slovo *šablona* s původem v latině. Slovo patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny a ve významech '*pomůcka s výřezy pro vytváření opakujících se vzorů, nápisů apod.*' a '*pomůcka pro výrobu / kontrolu shodných předmětů*' je v obou jazycích stylisticky neutrální. V přeneseném významu '*ustálený způsob činnosti, který ostatní napodobují*' může být použito v obou jazycích pejorativně. U slov došlo ke změně v rodu (*шаблон* – rod mužský, *šablona* rod ženský).

Zdroje: [B, s. 623], [C, s. 498], [D, s. 1100], [E₂, s. 728], [F, s. 1267]

(3) шайба *ž* **1** *tech.* podložka pod matici; kotouč, kroužek **2** *sport.* touš, puk, kotouč

[F, s. 1267]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шайба* odpovídá v češtině podle kontextu několik překladových, výše uvedených slov. Vedle toho pak existuje také obdobně znějící slovo *šajba* rovněž přejaté z němčiny. Toto slovo spadá do aktivní slovní zásoby češtiny ve slangovém významu '*předmět kotoučovitého tvaru*', který je trochu podobný významu ruského, také aktivně používaného slova *шайба* jako '*podložka pod matici; kotouč*', případně ve sportovní terminologii označuje toto slovo '*kotouč*' přímo. V ruštině je slovo na rozdíl od češtiny stylisticky neutrální.

Zdroje: [C, s. 499], [E₂, s. 729], [F, s. 1267]

(4) шаль *m* **1** šála, šál **2** *zast. voj.* šerpa

[F, s. 1270]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шаль* odpovídají v českém překladu slovo *šál(a)* a obdobně znějící slovo *šerpa* (přejímka z německého slova *Schärpe*, ze kterého přešlo také do ruštiny slovo *шаль*). České aktivně používané slovo *šerpa* má jen velmi úzký význam '*širší pruh látky kolem pasu, ramen či šikmo přes prsa*'. Ruské slovo *шаль* označuje '*šál(u)*' a význam '*šerpa*' se aktivně používá již pouze jako '*odznak hodnosti*' (např. v diplomatických službách). Slova *шаль* i *šerpa* jsou stylisticky neutrální.

Zdroje: [A, s. 605], [B, s. 627], [C, s. 501], [D, s. 1102], [E₂, s. 731], [F, s. 1270]

(5) шáфep *m* (*на свáдьбе*) družba, mládenec

[F, s. 1270]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шафep* odpovídají v češtině dvě slova *družba* a *mládenec*. Obdobně znějící české slovo německého původu ale není.

Zdroje: [C, s. 502], [F, s. 1270]

(6) шáхep-мáхep *m nesp.* čachry, čachr

[F, s. 1270]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шахep-махep* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *čachr(y)*, ovšem podle vysvětlení významu slova etymologickým ruským slovníkem [C] také význam *čachrář*. Obě slova *čachr(y)* i *čachrář* byla do češtiny přejata z němčiny a jsou hanlivými označeními '*nepoctivého obchodu / jednání*' a '*osoby, která provádí čachry*'. Ruské slovo *шахep-махep* nese shodné významy a je nespisovné. Všechna slova *čachr(y)*, *čachrář* i *шахep-махep* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 93], [B, s. 111], [C, s. 502], [E₁, s. 139], [F, s. 1270]

(7) шáхта *ž* **1** (*угольная, сёрная*) důl **2** důlní jáma, jáma • *tech.* šachta; (...)

[F, s. 1270]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шахта* odpovídá v českém překladu mimo jiné i obdobně znějící slovo *šachta*. To sem bylo přejato z téhož německého slova *Schacht* jako do ruštiny. Slova *шахта* i *šachta* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny, jsou stylisticky neutrální a mají shodné významy '*hluboká úzká jáma*', '*důl*' a '*svislý úzký prostor v některých zařízeních*' (např. výtahová šachta). V češtině má navíc slovo *šachta* ještě další význam '*jáma jako společný hrob*'.

Zdroje: [A, s. 601], [B, s. 623], [C, s. 502], [D, s. 1103], [E₂, s. 728], [F, s. 1270]

(8) шерхéбель *m odb.* ubírací hoblík, uběrák

[F, s. 1273]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шерхебель* odpovídají v češtině slova *ubírací hoblík* a *uběrák*. Obdobně znějící české slovo německého původu však neexistuje.

Zdroje: [C, s. 505], [F, s. 1273]

(9) шизофр|эник *m* *hov.* schizofrenik (...)

[F, s. 1274]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шизофреник* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *schizofrenik*. To bylo utvořeno podle řečtiny, ovšem etymologický slovník od Rejzka [B] dále neuváděl, ze kterého jazyka do češtiny přešlo.

Zdroje: [B, s. 570], [C, s. 506], [F, s. 1274]

(10) ши'на *ž* **1** (*велосипедная, автомобильная*) pneumatika; (...); (*железная*) obruč
2 *med.* dlaha [F, s. 1275]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шина* odpovídají v češtině slova *pneumatika*, *obruč* a *dlaha*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale není.

Zdroje: [C, s. 507], [F, s. 1275]

(11) ши'рм|а *ž* **1** plenta, zástěna, španělská stěna **2** pláštík, zástěrka, rouška; (...)
[F, s. 1275]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шурма* odpovídá v českém překladu větší množství výše uvedených slov. Vedle nich existuje také obdobně znějící české slovo *širm*, které bylo také přejato z němčiny a které v obecné češtině expresivně označuje 'deštník', 'slunečník' a 'stínítko (*lampy*)'. V současném jazyce je však již zastaralé. Významy ruského slova *шурма* (odlišuje se rodem – v ruštině rod ženský, v češtině rod mužský) jsou jiné, a sice 'zástěna' a 'pláštík, zástěra, rouška'. Navíc je v ruštině slovo stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [C, s. 507], [E₂, s. 732], [F, s. 1275]

(12) ши'фер *m* **1** *geol.* pokrývačská břidlice **2** břidlicová krytina [F, s. 1276]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шифер* odpovídají v češtině slovní spojení *pokrývačská břidlice* a *břidlicová krytina*. Vedle toho existuje ještě zvukově podobné slovo *šifra* (odlišný rod ženský), které bylo do češtiny ve významech 'značka (*tajná smluvená, písemná, slovní*)' a zastarale hovorově 'podpis' přejato z francouzštiny.

Zdroje: [C, s. 508], [E₂, s. 732], [F, s. 1276]

(13) шкала *ž* stupnice, škála (...)

[F, s. 1277]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шкала* odpovídá v češtině obdobně znějící a z téhož německého slova *Skala* přejaté české slovo *škála* s původem v latině. Obě slova jsou stylisticky neutrální, patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny a shodně označují '*stupnici*' a '*řadu (libovolných veličin)*'.

Zdroje: [B, s. 630], [C, s. 508], [D, s. 1108], [E₂, s. 732], [F, s. 1277]

(14) шкаф *m* (Б-ý) skříň; (...)

[F, s. 1277]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шкаф* odpovídá v češtině zvukově odlišné slovo *skříň*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 508], [F, s. 1277]

(15) шлагбаум *m* závora, závory

[F, s. 1278]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шлагбаум* odpovídá v češtině slovo *závora*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo k ruskému slovu *шлагбаум* ale není.

Zdroje: [C, s. 508], [F, s. 1278]

(16) шлак *m* **1** struska **2** (угольный) škvára

[F, s. 1278]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шлак* odpovídají v českém překladu slova *struska* a *škvára*. V češtině však existuje i obdobně znějící slovo *šlak*, ve významu '*struska*' přejaté z téhož německého slova *Schlacke* jako do ruštiny, ve významu '*stopa*' přejaté z německého slova *Schlag*. Dalšími, také zastaralými významy slova *šlak* jsou v hovorové češtině '*mrtvice*' a expresivně '*d'as, čert*'. V těchto významech bylo slovo do češtiny přejato z německého slova *Schlag* od slova *schlagen*, ze kterého vzniklo i slovo *Schlacke* přejaté do ruštiny jako *шлак*. V ruštině má slovo *шлак* stylisticky neutrální významy '*struska, škvára*', a to i přeneseně: např. '*Выводит шлаки из организма.*' – '*Zbavit se škodlivin v organizmu.*'. Slovo *шлак* patří v ruštině do aktivní slovní zásoby, české slovo *šlak* spadá ve všech významech do pasivní slovní zásoby.

Zdroje: [A, s. 616], [B, s. 633], [C, s. 509], [D, s. 1109], [E₂, s. 733], [F, s. 1278]

(17) шланг *m* hadice

[F, s. 1278]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шланг* odpovídá v češtině slovo *hadice*. Vedle toho však existuje ještě obdobně znějící a taktéž z němčiny přejaté zvukově podobné české slovo *šlank*, které je v obecném jazyce synonymem slova *'štíhlý'*. Nejedná se tedy o podstatné jméno jako v ruštině, kde má slovo *шланг* stylisticky neutrální význam *'hadice'*. Obě slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [C, s. 509], [E₂, s. 733], [F, s. 1278]

(18) шлафрок *m*, **шлафор** *m* zast. župan

[F, s. 1278]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шлафрок* odpovídá v češtině obdobně znějící a taktéž z němčiny přejaté slovo *šláfrok*, které je v obecné češtině stejně jako spisovné ruské slovo *шлафрок* výrazem pro *'župan'*. Obě slova jsou již zastaralá.

Zdroje: [C, s. 509], [E₂, s. 733], [F, s. 1278]

(19) шлейф *m* 1 vlečka 2 zem. smyk

[F, s. 1278]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шлейф* odpovídá v češtině překlad slovy *vlečka* a *смык*. Vedle toho existuje i obdobně znějící české slovo *šlejf / šlajf*, které bylo také přejato z němčiny a v obecném jazyce je zastaralým výrazem pro *'brzdu'*. Ruské spisovné slovo *шлейф* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny ve stylisticky neutrálních významech *'vlečka'* (i přeneseně) a *'смык'*.

Zdroje: [C, s. 509], [E₂, s. 733], [F, s. 1278]

(20) шлицы

Ruské z němčiny přejaté slovo *шлицы* nebylo v překladovém slovníku [F] do češtiny přeloženo a jeho význam nebyl vysvětlen ani ve výkladovém slovníku ruštiny [D]. Podle zvukové podobnosti lze k tomuto slovu v češtině přiřadit slova *šlic* (přejímka z němčiny ve slangových významech *'rozparek'* a *'zářez v hlavě šroubu / vrutu'*) a *šlin(e)c* (přejímka z němčiny v hovorovém významu *'šrám'*).

Zdroj: [C, s. 509], [E₂, s. 733]

(21) шля'мбур *m tech.* trubkový průrazník

[F, s. 1279]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шлямбур* odpovídá v českém překladu slovní spojení *trubkový průrazník*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *шлямбур* ale není.

Zdroje: [C, s. 509], [F, s. 1279]

(22) шля'па *ž 1* klobouk; (...) *2 m i ž nesp.* bačkora, budižkničemu

[F, s. 1279]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шляпа* odpovídá v českém překladu slovo *klobouk* a pokud je toto slovo užito v ruštině nespisovně, odpovídají mu v češtině také překlady slovy *bačkora* a *budižkničemu*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo k ruskému slovu *шляпа* však v češtině není.

Zdroje: [C, s. 509], [F, s. 1279]

(23) шнапс *m nesp. hanl.* šnaps

[F, s. 1279]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шнапс* odpovídá v českém jazyce obdobně znějící a ze stejného německého slova *Schnaps* přejaté české slovo *šnaps*. Obě slova *шнапс* i *šnaps* jsou v hovorové ruštině i češtině zastaralými výrazy pro '*kořalku*'. V ruštině je navíc slovo *шнапс* hanlivé.

Zdroje: [B, s. 635], [C, s. 510], [E₂, s. 734], [F, s. 1279]

(24) шни'цель *m* (...) řízek; (...)

[F, s. 1279]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шницель* odpovídá v češtině zvukově podobné slovo *šnycl*, které sem bylo také přejato z němčiny a je stejně jako ruské slovo *шницель* výrazem pro '*řízek*'. Zatímco spisovné ruské slovo *шницель* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny, je české slovo *šnycl* obecněčeským, již zastaralým výrazem.

Zdroje: [C, s. 510], [E₂, s. 734], [F, s. 1279]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шоколад* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *čokoláda*, které Machek [A] považuje za přejaté do češtiny ze stejného německého slova *Schokolade* jako do ruštiny, Rejzek [B] se však domnívá, že se slovo *čokoláda* do češtiny dostalo z italského slova *cioccolata*. Původ slova je v jazyce Aztéků. Ruské slovo *шоколад* i české slovo *čokoláda* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny a jsou obě stylisticky neutrální se dvěma shodnými významy '*potravina z kaka a cukru*' a '*nápoj z jejího prášku*'. U obou podstatných jmen došlo k posunu v rodě – zatímco ruské slovo *шоколад* si zachovalo mužský rod shodný s výchozím slovem *chocolatl* z řeči Aztéků, v češtině je podstatné jméno *čokoláda* rodu ženského. Machek [A] se domnívá, že femininem se slovo stalo v italštině, což by tedy nasvědčovalo spíše převzetí českého slova *čokoláda* z italského slova *cioccolata*, jak uvádí Rejzek [B]. Machek [A] jej však přesto kvůli *-d-* uprostřed považuje za přejaté z němčiny.

Zdroje: [A, s. 106], [B, s. 119], [C, s. 510], [D, s. 1111], [E₁, s. 140], [F, s. 1279]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шпагат* odpovídají v českém překladu zvukově odlišná slova *provaz* a *motouz*, ve sportovní terminologii pak slovní spojením *sed roznožný* neboli *rozštěp*. Vedle toho však existuje v češtině ještě obdobně znějící slovo *špagát*, které sem bylo přejato ze stejného německého slova *Spagat* jako do ruštiny a jehož původ je v italštině. V češtině je slovo *špagát* nespisovným výrazem pro '*provaz*' a slangovým výrazem pro '*sed roznožný*'. Ruské slovo *шпагат* je spisovné, ale má stejné významy, tedy '*provaz*' i '*rozštěp*'. Obě slova *шпагат* i *špagát* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 620], [B, s. 637], [C, s. 511], [D, s. 1111], [E₂, s. 735], [F, s. 1280]

(27) шпандырь *m odb.* potěh

[F, s. 1280]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шпандырь* odpovídá v českém překladu zvukově zcela odlišné slovo *potěh*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *шпандырь* ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 511], [F, s. 1280]

(28) шпиль *m 1 (бóиши)* špička, špice, hrot **2 námoř.** lodní vratidlo

[F, s. 1280]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шпиль* odpovídají v českém překladu slova *špička*, *špice* a *hrot*. V odborné námořní terminologii pak ruskému slovu *шпиль* odpovídá v českém překladu slovní spojení *lodní vratidlo*. Obdobně znějící slovo přejaté z němčiny k ruskému slovu *шпиль* ale v češtině neexistuje.

Zdroje: [C, s. 512], [F, s. 1280]

(29) шпинат *m* špenát

[F, s. 1280]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шпинат* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *špenát*, které bylo do češtiny přejato ze stejného německého slova *Spinat* jako do ruštiny a jehož původ je až v perštině. Zvuková podobnost ruského a českého slova byla v minulosti ještě větší, neboť se kdysi v češtině používal také tvar *špinát*. Ruské slovo *шпинат* i české slovo *špenát* jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby obou jazyků. Významově jsou slova také shodná a označují 'rostlinu' i 'její listy', které se konzumují.

Zdroje: [A, s. 620-621], [B, s. 638], [C, s. 512], [D, s. 1112], [E₂, s. 735], [F, s. 1280]

(30) шпи́он *m* 1 špion, vyzvědač 2 *hanl.* fízl, tajný policista • *hov.* špeh, čmuchal; donašeč (...) [F, s. 1281]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шпион* zvukově v českém překladu nejvíce odpovídá slovo *špion*, které bylo do češtiny přejato ze stejného německého slova *Spion* jako do ruštiny. Stylisticky jsou slova v obou jazycích ve významech 'vyzvědač' a 'tajný agent' neutrální. Ruské slovo *шпион* je však možné v kontextu použít i pejorativně, potom má význam 'fízl', případně hovorový význam 'čmuchal'. České slovo *špion* tyto negativní odstíny významu nemá. Slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 638], [C, s. 512], [D, s. 1112], [E₂, s. 736], [F, s. 1281]

(31) шпи́ц¹ *m* zast. špička, hrot [F, s. 1281]
шпи́ц² *m* špic psí plemeno [F, s. 1281]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шпиц* odpovídá v českém překladu několik slov, neboť se v ruštině jedná o homonyma. V prvním významu se již zastaralé ruské slovo *шпиц*¹ do češtiny překládá obdobně znějícím slovem *špička* (přejímka z němčiny), a také slovem *hrot*. Druhému, hledanému ruskému slovu *шпиц*² odpovídá obdobně znějící české slovo *špic*. To bylo do češtiny také přejato z němčiny a má s ruským slovem *шпиц*² shodný význam 'plemeno psa'. Obě slova *шпиц*² i *špic* jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [A, s. 621], [B, s. 638], [C, s. 512], [E₂, s. 736], [F, s. 1281]

(32) шпи́цру́тен *m* *hist.* hůl k bití provinilců *hlavně vojáků*; (...) [F, s. 1281]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шпицрутен* odpovídá v českém překladu pouze slovní spojení *hůl k bití provinilců*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny k ruskému slovu *шпицрутен* však není.

Zdroje: [C, s. 512], [F, s. 1281]

(33) шпóр|а ž ostruha; (...)

[F, s. 1281]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *unopa* odpovídá v českém překladu zvukově odlišné slovo *ostruha*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté české slovo ekvivalentní ruskému slovu *unopa* ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 512], [F, s. 1281]

(34) шпрó|ты (-т i -тов) mn. č. šproty

[F, s. 1281]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *unpromы* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a ze stejného německého slova *Sprotte* přejaté české slovo *šprot(a)*. Slova jsou v ruštině i češtině stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby obou jazyků. Jejich shodné významy označují '*mořské rybky příbuzné sledi*' a '*jejich úpravu*' například v konzervě.

Zdroje: [B, s. 639], [C, s. 512], [D, s. 1112], [E₂, s. 736], [F, s. 1281]

(35) шриф|т m písmo; tisk; (...)

[F, s. 1281]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *upufm* odpovídají v českém překladu dvě zcela odlišně znějící slova *písmo* a *tisk*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *upufm* ale není.

Zdroje: [C, s. 513], [F, s. 1281]

(36) штаб m štáb

[F, s. 1281]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *umaō* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a ze stejného německého slova *Stab* přejaté české slovo *štáb*. Slova jsou v obou jazycích stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby. Ruské i české slovo mají shodný jeden významy, a sice '*sbor velitele vojska*' (včetně označení místa, kde se takový sbor nachází). Ruské slovo *umaō* na rozdíl od českého slova *štáb* dále označuje '*vedoucí orgán*' v přeneseném slova smyslu, české slovo *štáb* pak na rozdíl od ruské varianty znamená ještě '*skupinu spolupracovníků*'.

Zdroje: [A, s. 623], [B, s. 640], [C, s. 513], [D, s. 1112-1113], [E₂, s. 737], [F, s. 1281]

(37) штабель *m* (*дров, кирпичá*) hranice, vyrovnaná hromada / halda *čeho*
[F, s. 1281]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штабель* odpovídá v českém překladu slovo *hranice* a slovní spojení *vyrovnaná hromada / halda*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny k ruskému slovu *штабель* ale není.

Zdroje: [C, s. 513], [F, s. 1281]

(38) штамп *m* **1** (*учреждения*) razítko **2** *tech.* zápustka; lisovadlo **3** (*печевóй*)
šablona [F, s. 1281]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штамп* odpovídají v češtině slova *razítko*, *zápustka*, *lisovadlo* a *šablona*. V češtině však existuje i obdobně znějící slovo *štempl*, které je homonymní. Slovo *štempl*¹ je přejaté z německého slova *Stempel*, jež souvisí se slovem *stampfen*, z něhož přešlo slovo *штамп* také do ruštiny. Toto české nespisovné a expresivní slovo označuje '*razítko*' a je ruskému spisovnému a stylisticky neutrálnímu slovu *штамп* v tomto svém jediném významu ekvivalentní. Ruské slovo *штамп* má další významy '*lisovadlo*' a přeneseně také '*šablona*' (např. v myšlení). Slovo *штамп* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny, zatímco české slovo *štempl*¹ je již zastaralé.

Zdroje: [B, s. 641], [C, s. 513], [D, s. 1113], [E₂, s. 738], [F, s. 1281]

(39) штанга *a* **ž** **1** tyč; (...) **2** *sport.* vzpěračská činka; (...) **3** boční / horní branková
tyč, břevno [F, s. 1281-1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штанга* odpovídají v českém překladu slova *tyč*, slovní spojení *vzpěračská činka* a slovo *břevno*. V češtině dále existuje obdobně znějící slovo *štangle* přejaté ze stejného německého slova *Stange* jako do ruštiny slovo *штанга*, které má v obecném jazyce jediný význam '*tyč(ka)*', ve kterém je tedy ekvivalentní ruskému spisovnému slovu *штанга*. Ruské slovo *штанга* má dále významy '*vzpěračská činka*' a '*břevno*'. Slova *штанга* i *štangle* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 641], [C, s. 513], [D, s. 1113], [E₂, s. 737], [F, s. 1281-1282]

(40) штандарт *m zast.* vlajka, standarta • panovnická vlajka

[F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штандарт* odpovídá v českém překladu slovo *vlajka* a také zvukově podobné a ze stejného německého slova *Standarte* přejaté české slovo *standarta*. Ruské slovo *штандарт* i české slovo *standarta* se opět liší v rodě (v ruštině rod mužský, v češtině rod ženský) a jsou stylisticky neutrální. Mají shodný význam '*prapor, vlajka*', české slovo *standarta* lze navíc na rozdíl od ruského slova *штандарт* použít také ve významu '*transparent*'. Ruské slovo *штандарт* je již zastaralé, zatímco české slovo *standarta* patří do aktivní slovní zásoby češtiny. V češtině existuje ještě jedno zvukově podobné slovo ruskému slovu *штандарт*, a sice *standard*. To sem bylo patrně přejato z angličtiny (v úvahu však připadá i přejetí z němčiny, a to ze slova *Standard*) a v ruském překladu mu odpovídá slovo *стандарт*.

Zdroje: [B, s. 598], [C, s. 513], [D, s. 1113], [E₂, s. 708], [F, s. 1082 a 1282]

(41) штáпель *m odb.* 1 chomáč rouna 2 střížové vlákno; buničinová / umělá stříž •
hov. látka z buničinové / umělé stříže

[F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штáпель* odpovídá v češtině slovo *chomáč* a sousloví *střížové vlákno* či *buničinová / umělá stříž*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *штáпель* ale není.

Zdroje: [C, s. 513], [F, s. 1282]

(42) штат¹ *m* 1 stát 2 *mn. č. -ы hist.: Генеральные -ы (во Франции)* generální stavy

[F, s. 1282]

штат² *m* 1 stav zaměstnanců, personál, osazenstvo; (...) 2 systematizace, plán pracovních sil (...)

[F, s. 1282]

Ruské slovo *штат* je homonymní a v hledaném významu *штат*¹ bylo do ruštiny přejato z němčiny. Slovu *штат*¹ odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *stát*, které sem ale bylo přejato přes blíže neurčené moderní evropské jazyky z latiny, kde je také jeho původ.

Zdroje: [A, s. 574], [B, s. 599], [C, s. 513], [F, s. 1282]

(43) штати'в *m* stativ, stojánek

[F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *umamue* odpovídají v českém překladu slovo *stojánek* a dále obdobně znějící a taktéž z němčiny přejaté slovo *stativ*, jehož původ je v latině. Ruské slovo *umamue* i české slovo *stativ* jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby obou jazyků. Mají dva shodné významy – 'stojan', 'podstavec'.

Zdroje: [B, s. 600], [C, s. 514], [D, s. 1113], [E₂, s. 709], [F, s. 1282]

(44) штéмпель *m* razítko

[F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штемпель* odpovídá v českém překladu zvukově odlišné slovo *razítko*. V češtině však existuje ještě obdobně znějící slovo *štempl*, které je homonymní a v nespisovném expresivním významu 'razítko' sem bylo přejato ze stejného německého slova *Stempel* jako do ruštiny. Ruské slovo *штемпель* má tentýž význam, ale je stylisticky neutrální. Slovo *штемпель* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny, české slovo *štempl* je již zastaralé.

Zdroje: [B, s. 641], [C, s. 514], [D, s. 1113], [E₂, s. 738], [F, s. 1282]

(45) штéпсель *m* elektr. **1** zástrčka, vidlice **2** hov. zásuvka

[F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штенсель* odpovídají v češtině slova *zástrčka*, *vidlice* a *zásuvka*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale není.

Zdroje: [C, s. 514], [F, s. 1282]

(46) штиблэ|ты (-т) *mn. č.* (j. č. **штиблэ́та** *ž*) **1** šněrovací boty *pánské* **2** zast. kamaše

[F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штиблэты* odpovídá v českém překladu slovní spojení *pánské šněrovací boty* a dále je toto ruské slovo zastaralým výrazem pro *kamaše*. Obdobně znějící a z němčiny přejaté slovo k ruskému slovu *штиблэты* ale čeština nemá.

Zdroje: [C, s. 514], [F, s. 1282]

(47) штифт *m* (на -ý) *tech.* kolík, čípek, čep, dřík

[F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штифт* odpovídá v češtině několik výše uvedených překladů. Vedle toho existuje i obdobně znějící slovo *štyft* / *šteft*, které bylo taktéž přejato z němčiny a v obecné a slangové češtině označuje '*spojovací kolík* / *nýt* / *šroub*'. Má tedy obdobný význam jako ruské spisovné slovo *штифт*. Obě slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [C, s. 514], [E₂, s. 737], [F, s. 1282]

(48) штóльня *ž* (...) štola

[F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штóльня* odpovídá v českém překladu obdobně znějící a ze stejného německého slova *Stollen* přejaté české slovo *štola*. V češtině existuje ještě další podobně znějící slovo *štóla*, které sem ovšem bylo přejato z latiny. Ruské slovo *штóльня* i české slovo *štola* jsou stylisticky neutrální a patří do aktivní slovní zásoby obou jazyků. Obě slova shodně označují '*vodorovnou podzemní chodbu*'.

Zdroje: [A, s. 628], [B, s. 643], [C, s. 514], [D, s. 1113], [E₂, s. 738], [F, s. 1282]

(49) штóра *ž* (*полотня'ная, желéзная*) roleta; (*шёлковая*) záclona, stóra [F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штора* odpovídají v češtině podle kontextu slova *roleta*, *záclona* a obdobně znějící slovo *stóra*, které sem bylo ve významu '*stahovací záclona přes celé okno*' přejato z francouzštiny.

Zdroje: [C, s. 514], [E₂, s. 713], [F, s. 1282]

(50) штраф (-a, -y) *m* pokuta, peněžitý trest; (...)

[F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штраф* odpovídají v češtině slovo *pokuta* a slovní spojení *peněžitý trest*, které jsou zároveň i jeho stylisticky neutrálními významy. Dále existuje v obecné češtině obdobně znějící a také z němčiny přejaté slovo *štráf* s odlišným významem '*pruh*'. Slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 644], [C, s. 514], [D, s. 1114], [E₂, s. 738], [F, s. 1282]

(51) штрейкбрехер *m* stávkokaz

[F, s. 1282]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штрейкбрехер* odpovídá v českém překladu slovo *stávkokaz*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ekvivalentní ruskému slovu *штрейкбрехер* ale neexistuje.

Zdroje: [C, s. 514], [F, s. 1282]

(52) штри'пка *ž* štruple, podpínka

[F, s. 1283]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штрипка* odpovídají v českém překladu dva výrazy, z nichž jeden je i zvukově podobné slovo *štruple*. To bylo do češtiny také přejato z němčiny a v obecném jazyce má tentýž význam '*podpínka*' jako spisovné slovo *штрипка* v ruštině. V češtině lze toto slovo dále použít ve významu '*poutko u boty*'. Slovo *штрипка* patří do aktivní slovní zásoby ruštiny, české slovo *štruple* je již zastaralé.

Zdroje: [C, s. 514], [E₂, s. 738], [F, s. 1283]

(53) штрих *m* **1** tenká čára, tah, ryska; (...) • (*на кáрте*) šrafa **2** (*характérный*) rys; (*любопытный*) rys, podrobnost, detail

[F, s. 1283]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штрих* odpovídá v českém překladu podle kontextu několik slov, kterými jsou *čára*, *tah*, *ryska*, *rys*, *šrafa*, *podrobnost* a *detail*. Vedle toho existuje v češtině také obdobně znějící slovo *štrych*, které sem bylo rovněž přejato z němčiny. Toto slovo je v češtině homonymní. *Štrych*¹ označuje v obecné češtině '*pruh, čáru*' a je již zastaralé. Slovo *štrych*² je také nespisovné, ale patří do aktivní slovní zásoby češtiny v expresivním významu '*podvod*'. Ve slangovém významu '*pochůzka prostitutek*' je zastaralé i slovo *štrych*². Ruské slovo *штрих* je spisovné a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny ve významech '*tenká čára*' a '*charakteristický rys osobnosti*'.

Zdroje: [C, s. 514-515], [D, s. 1114], [E₂, s. 738], [F, s. 1283]

(54) штуди'ровать *ndk* (...) studovat (...)

[F, s. 1283]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штыдиловать* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *studovat* přejaté z latiny. Vedle toho existuje v češtině i zvukově podobný tvar *študýrovat*, který byl přejat z němčiny a je nespisovným expresivním výrazem pro slovo '*studovat*'. Ruské slovo *штыдиловать* má stejný význam, ale je spisovné. Obě slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [B, s. 611], [C, s. 515], [E₂, s. 738], [F, s. 1283]

(55) штукатур *m* omítkář

[F, s. 1283]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штукатур* odpovídá v českém překladu slovo *omítkář*. V češtině však existuje i obdobně znějící slovo *štukatér*, které sem bylo také přejato z němčiny. Slova *штукатёр* a *штукатур* mají jediný význam '*omítkář*', jsou v ruštině i češtině stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby.

Zdroje: [B, s. 644], [C, s. 515], [D, s. 1114], [E₂, s. 739], [F, s. 1283]

(56) штыц *m* 1 *voj. hist.* krátká ručnice • krátká kulovnice 2 *tech.* (для соединения труб) hrdlo trubky, nátrubek, přešroubovák, přípojka [F, s. 1283]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *штыц* odpovídají v češtině slova *ručnice*, *kulovnice*, slovní spojení *hrdlo trubky* a slova *nátrubek*, *přešroubovák* a *přípojka*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale v češtině není.

Zdroje: [C, s. 515], [F, s. 1283]

(57) шуруп *m tech.* šroub do dřeva, vrut

[F, s. 1284]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шурп* odpovídá v českém překladu obdobně znějící slovo *šroub* přejaté z téhož německého slova *Schraube* s původem v latině. Slova jsou v ruštině i češtině stylisticky neutrální a patří do jejich aktivní slovní zásoby. Význam českého slova *šroub* je všeobecný, ruské slovo *шурп* se vztahuje pouze na konkrétní typ šroubu a označuje '*vrut = šroub do dřeva*'.

Zdroje: [A, s. 623], [B, s. 640], [C, s. 516], [D, s. 1115], [E₂, s. 737], [F, s. 1284]

(58) шурф *m* (...) šachtice

[F, s. 1284]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *шурф* odpovídá v českém překladu zvukově odlišné slovo *šachtice*. Zároveň v češtině existuje také obdobně znějící slovo *šurf* taktéž přejaté z němčiny. Významy obou slov *шурф* i *šurf* jsou shodné a označují '*průzkumnou šachtici*'. Slovo *шурф* je v ruštině stylisticky neutrální, zatímco české slovo *šurf* je slangové. Obě slova patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

Zdroje: [C, s. 516], [E₂, s. 739], [F, s. 1284]

Буква «Щ»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **1 slovo** začínající na písmeno «Щ», které bylo do ruského jazyka přejato z němčiny.

(1) щекóлда *ž* závora, zástrčka

[F, s. 1286]

Ruskému patrně z němčiny přejatému slovu *щеколда* odpovídají v českém překladu slova *závora* a *zástrčka*. Obdobně znějící české slovo přejaté z němčiny ale není.

Zdroje: [C, s. 518], [F, s. 1286]

Буква «Э»

Stručný etymologický slovník ruského jazyka [C] obsahuje celkem **1 slovo** začínající na písmeno «Э», které bylo do ruského jazyka přejato z němčiny.

(1) этимоlóгия *ž* jaz. etymologie

[F, s. 1298]

Ruskému z němčiny přejatému slovu *этимология* odpovídá v češtině obdobně znějící slovo *etymologie*, které sem však bylo přejato přímo z latiny. Původ slova je v řečtině.

Zdroje: [B, s. 161], [C, s. 521], [F, s. 1298]

5. Závěr

Tématem této bakalářské práce je *Přejímání německých slov do ruského a českého jazyka*. S pomocí odborné literatury byla v teoretické části práce vymezena základní teorie související se zpracovávaným tématem, cílem praktické části bylo porovnání ruských z němčiny přejatých slov a jejich českých obdobně znějících ekvivalentů, čehož bylo dosaženo vytvořením slovníku. Ten obsahuje celkem 328 ruských slov přejatých z německého jazyka (nejproduktivnější byla písmena «II» a «III»), která porovnává, pokud je to možné, s jejich zvukově podobnými českými ekvivalenty.

Protože výchozí ruský etymologický slovníky na rozdíl od pro práci vybraných českých etymologických slovníků uváděl období přejetí slova, je možné konstatovat, že nejvíce německých slov přešlo do ruštiny na počátku 18. století, jehož první třetina je v ruských dějinách spjata s vládou cara Petra I. Velikého. Tento ruský reformátor chtěl napodobováním západních zemí docílit vytrhnutí Ruska z jeho několikasetleté zaostalosti, čímž způsobil vlnu přejímání slov z mnoha evropských jazyků včetně německého, protože bylo náhle třeba pojmenovat mnoho nových jevů, které do Ruska vnikly ze západu a pro které ruština tehdy vlastní označení neměla.

Z porovnání ruských z němčiny přejatých slov a jejich českých zvukově podobných a taktéž z němčiny přejatých ekvivalentů, které slovník této práce obsahuje, lze všeobecně vyvodit závěr, že ruština i čeština přejímají slova foneticky, čeština ovšem na rozdíl od ruštiny s pravopisem slova častěji pracuje a přizpůsobuje ho vlastní slovní zásobě. Jako příklady lze uvést slova *зпынна* x *grupa*, která obě pochází z německého slova *Gruppe* (čeština pravopis slova upravila, kdežto ruština ponechává uprostřed slova -nn-), nebo slova *коммунизм* x *komunismus*, která byla obě přejata z německého slova *Kommunismus*. Také v tomto slově si ruština na rozdíl od češtiny nakonec zachovala uprostřed -мм-, přestože původně se slovo psalo jako *коммуисм*. Dalším příkladem z němčiny foneticky přejatých ruských slov jsou např. slova *бухгалтер* (= účetní) či *бюстгальтер* (= podprsenka), ke kterým v češtině obvykle ani neexistuje obdobně znějící ekvivalent, který by také pocházel z němčiny.

Při zpracování slovníku bylo zjištěno několik vzájemně odlišných situací, které při porovnávání zvukově podobných ruských a českých slov nastaly a které jsou v následujících bodech popsány a rozděleny podle četnosti výskytu.

1. Nejčastější jevy

1.1 K ruskému slovu existuje zvukově podobné české slovo a obě slova jsou přejata z němčiny. Obě slova mají shodný/-é význam/-y.

- V ruštině i češtině jsou slova spisovná a patří do jejich aktivní slovní zásoby.
Např.: *ура* x *hurá*
- V ruštině i češtině jsou slova spisovná a patří do jejich aktivní slovní zásoby.
Liší se však mezi sebou v rodě.
Např.: *шаблон* x *šablona*
- Ruské slovo je spisovné a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny, české slovo je hovorové / slangové a často již spadá do pasivní slovní zásoby češtiny.
Např.: *лейтенант* x *lajtnant*
- Ruské a české slovo se liší stylisticky a jsou obě zastaralá.
Např.: *улафрок* x *šláfrok*

1.2 K ruskému slovu existuje zvukově podobné české slovo a obě slova jsou přejata z němčiny. Obě slova spadají do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

- Spisovný význam slova v ruštině je širší než spisovný význam slova v češtině.
Např.: *проект* x *projekt*
- Spisovný význam slova v češtině je širší než spisovný význam slova v ruštině.
Např.: *вата* x *vata*
- Slova se v ruštině a češtině zčásti, či zcela liší ve svých významech i stylu použití v současném jazyce.
Např.: *лагерь* x *lágr*
- Slova se v ruštině a češtině zčásti, či zcela liší ve svých významech, případně stylu použití v současném jazyce a v rodě.
Např.: *клевер* x *klevera*
- Jedno ze slov je v ruštině, nebo v češtině homonymní.
Např.: *вал* x *val* / *паспорт* x *pas*

1.3 K ruskému slovu přejatému z němčiny neexistuje zvukově podobné české slovo.

Např.: *абзац* x *odstavec*

2. Méně časté jevy

2.1 K ruskému slovu přejatému z němčiny existuje zvukově podobné české slovo. Obě stylisticky neutrální slova mají shodný/-é význam/-y a patří do aktivní slovní zásoby ruštiny i češtiny.

- České slovo je také přejaté z němčiny, jeho původ je v latině, resp. v řečtině.

Např.: *ботаника* x *botanika*

- České slovo je přejaté přímo z latiny, resp. z řečtiny, kde je jeho původ.

Např.: *лилия* x *lilie*

2.2 K ruskému slovu přejatému z němčiny existuje zvukově podobné české slovo, které je ovšem do češtiny přejato z jiného jazyka než z němčiny.

- Slova mají v obou jazycích shodný/-é význam/-y.

Např.: *автобус* x *autobus*

- Slova se od sebe významově zčásti, či dokonce zcela liší.

Např.: *почтальон* x *postilion*

2.3 Ruské slovo vzniklé kalkování německého slova je do češtiny přeloženo zvukově odlišným slovem, k němuž nebylo možné dohledat, zda vzniklo také kalkováním a případně který jazyk posloužil jako vzor.

Např.: *волнодумец* x *volnomyšlenkář*

3. Jevy vyskytující se zřídka

3.1 K ruskému slovu přejatému z němčiny existuje v češtině zvukově podobný ekvivalent, u kterého však etymologické slovníky češtiny neuváděly konkrétní evropský jazyk, ze kterého slovo do češtiny přešlo.

Např.: *президиум* x *prezidium*

3.2 K ruskému slovu přejatému z němčiny existuje v češtině pouze německý ekvivalent, protože je ruština při přejímání nucena přepsat slovo do azbuky. To ale čeština dělat nemusí, a tak ponechává některá německá slova v původní podobě.

Např.: *вермахт* x *wehrmacht*

Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá *Přejímáním německých slov do ruského a českého jazyka*. Jejím hlavním cílem bylo vytvoření slovníku, který na základě porovnání ruských a českých obdobně znějících slov přejatých z německého jazyka stanoví jejich významové a stylistické odlišnosti a zařadí je do aktivní či pasivní slovní zásoby. Aby bylo stanoveného cíle dosaženo, musel být nejprve zvolen klíč výběru slov, která bude slovník této práce obsahovat. Za výchozí zdroj byl zvolen *«Краткий этимологический словарь русского языка: Пособие для учителя»*, který je určen pro učitele ruštiny základních a středních škol, a tudíž obsahuje nejfrekventovanější výrazy, se kterými se pedagog může při výuce ruského jazyka a literatury setkat. Slovník práce zpracovává všechna slova z tohoto slovníku vybraná podle jediného kritéria – zda byla do ruštiny přejata z němčiny. Každé slovo splňující tuto podmínku je nejprve přeloženo do češtiny a pokud mu žádný z jeho překladů zvukově neodpovídá, je hledáno takové české slovo, které by bylo ruskému zvukově podobné. Pokud jsou v obou jazycích nalezena zvukově podobná slova přejatá z němčiny, je s využitím výkladového slovníku ruštiny a českého slovníku cizích slov porovnáván jejich význam a styl použití v současném jazyce.

Práce je strukturována do pěti kapitol. V první kapitole je stručně popsán důvod výběru zpracovávaného tématu, kterým je existence zvukově podobných germanismů v obou jazycích. Druhá kapitola objasňuje základní teorii, která se zvoleným tématem souvisí. Definiuje základní pojmy a náplň jednotlivých jazykovědných disciplín, uvádí způsoby obohacování slovní zásoby, přičemž se podrobně věnuje problematice přejímání slov do ruského a českého jazyka, jejichž slovní zásobu v závěru všeobecně porovnává. Ve třetí kapitole jsou uvedeny slovníky, které byly v průběhu zpracování použity, a je zde zdůvodněn jejich výběr. V této kapitole je také popsán postup zpracování slov, která slovník této práce obsahuje.

Čtvrtá kapitola je tvořena samotným slovníkem. Ten obsahuje celkem 328 ruských slov přejatých z německého jazyka, která jsou abecedně řazena od písmene «А» po písmeno «Э». Výsledek porovnání obdobně znějícího ruského a českého slova přejatého z němčiny je vždy uveden v tabulce. V páté, závěrečné kapitole jsou popsány nejdůležitější poznatky, kterých bylo při sestavování slovníku dosaženo.

Резюме

Настоящая бакалаврская работа посвящена использованию немецких слов в русском и чешском языках. Основной её задачей было создание словаря на основе сравнения подобно звучащих русских и чешских слов взятых из немецкого языка, определение их значимости, стилистических различий и частоты их употребления в активной и пассивной лексике. Для достижения выше поставленной задачи необходимо в первую очередь определить способ отбора слов, которые будут включены в этот словарь. За основной источник был выбран *«Краткий этимологический словарь русского языка: Пособие для учителя»*, который предназначен преподавателям русского языка младших классов и среднеобразовательных школ и содержит наиболее употребимые выражения и обороты, с которыми приходится встречаться преподавателям при обучении русскому языку и литературе. Основной принцип по которому создан этот словарь является тот, что все слова, находящиеся в нём заимствованы из немецкого языка. Каждое слово, выполняющее это условие переведено на чешский язык и если перевод не созвучен русскому слову, то найдено чешское слово созвучное данному русскому. В том случае, если в русском и чешском языках данное слово звучит идентично и имеет немецкое происхождение, то находится его значение и популярность использования в современном языке.

Данная работа содержит пять глав. В первой главе кратко описана причина выбора именно данной темы – наличие созвучных слов, взятых с немецкого языка, так называемых германизмов в обоих – в русском и чешском языках. Вторая глава описывает основные теории по данной теме. Определяет понятия и содержание отдельных лингвистических дисциплин, указывает способы расширения лексики, при этом подробно уделяя внимание проблематике вхождения слов в русский и чешский языки, завершая сравнением лексикона в обоих языках. В третьей главе приведён перечень словарей, которые были использованы для данной работы и так же обоснована причина их выбора. Данная глава так же дополнена описанием последовательности обработки слов, включённых в словарь.

Четвёртая глава и есть сам словарь, который содержит 328 русских слов заимствованных из немецкого языка, размещённых в алфавитном порядке от «А» до «Э». Слова одинаково звучащее в русском и чешском языках приведены в таблице. В пятой, завершающей главе описаны наиважнейшие сведения, которые были получены при составлении данного словаря.

Summary

This thesis is concerned with German loanwords in Russian and Czech languages. The main aim was to create a dictionary based on comparison of phonetically resembling equivalents of German words in Russian and Czech, to explain their semantic and stylistic differences and classify them with respect to their productive or perceptive character. In order to achieve this goal first of all it was necessary to establish a key to choose the words which will be used in this work. For this task *Краткий этимологический словарь русского языка: Пособие для учителя* was selected as the main source. The choice was made due to a fact that this book is intended for primary and secondary school teachers and, therefore, contains words which are most likely to appear while teaching Russian language. The only criterion for choosing words from this book was whether they are loanwords from German or not. All the words borrowed from German were first translated into Czech. If there were not any translations which have similar pronunciation to the original Russian word a phonetically resembling word was chosen. In case similar words with German origin are found in both Czech and Russian their meaning and stylistic usage in contemporary language are compared.

The work is divided into five chapters. The first one is concerned with the reason for choosing this topic which is the existence of phonetically resembling germanisms in both languages. In the second chapter the basic theory connected with this topic is being described. It defines the basic linguistic terms and the study fields of the linguistic branches, and specifies the ways of word formation with particular interest in loanwords in Russian and Czech languages which vocabularies are compared at the end of the part. The dictionaries which were used during writing this thesis and the reason for their selection are mentioned in the third chapter. Here can also be found the description of method which was used for working with the words that are included in the dictionary.

The fourth chapter is the dictionary itself. It contains 328 Russian words with German origin which are ordered alphabetically from «А» to «Э». The results of comparing phonetically resembling Russian and Czech words of German origin are shown in a chart. The fifth which is the last chapter covers the most important facts which were found during the making of this dictionary.

Rejstřík slov

V rejstříku jsou uvedena všechna ruská slova, která byla ve slovníku *Краткий этимологический словарь русского языка* uvedena jako přejatá do ruštiny z němčiny a s nimiž bylo ve slovníku této bakalářské práce podle postupu řešení (viz kapitola 3.2.2) pracováno. Slova jsou abecedně seřazena od písmene «А» po písmeno «Э». U každého slova je uvedeno číslo strany, na které se ve slovníku této práce nachází.

<i>Абзац</i>	s. 21	<i>Ваза</i>	s. 28
<i>Абитуриент</i>	s. 21	<i>Вакса</i>	s. 28
<i>Автобус</i>	s. 22	<i>Вал</i>	s. 28-29
<i>Агент</i>	s. 22	<i>Вальдишен</i>	s. 29
<i>Агитатор</i>	s. 22	<i>Вальцевать</i>	s. 29
<i>Акация</i>	s. 22	<i>Вампир</i>	s. 29
<i>Амбулатория</i>	s. 23	<i>Вата</i>	s. 30
<i>Арест</i>	s. 23	<i>Вафля</i>	s. 30
<i>Армия</i>	s. 23	<i>Вегетарианец</i>	s. 30
<i>Атака</i>	s. 24	<i>Веер</i>	s. 30
<i>Аттестат</i>	s. 24	<i>Вексель</i>	s. 31
<i>Баллотировать</i>	s. 24	<i>Вермахт</i>	s. 31
<i>Белошвейка</i>	s. 25	<i>Вермут</i>	s. 31
<i>Бетон</i>	s. 25	<i>Верстак</i>	s. 31
<i>Бинт</i>	s. 25	<i>Вольнодумец</i>	s. 32
<i>Болт</i>	s. 25	<i>Вольфрам</i>	s. 32
<i>Бор</i>	s. 25-26	<i>Волюнтаризм</i>	s. 32
<i>Ботаника</i>	s. 26	<i>Вундеркинд</i>	s. 32
<i>Бригадир</i>	s. 26	<i>Выглядеть</i>	s. 33
<i>Бутерброд</i>	s. 27	<i>Гак</i>	s. 33
<i>Бухгалтер</i>	s. 27	<i>Галоша</i>	s. 34
<i>Бушлат</i>	s. 27	<i>Галстук</i>	s. 34
<i>Бюстгальтер</i>	s. 27	<i>Гамаши</i>	s. 34

<i>Гастроль</i>	s. 35	<i>Касса</i>	s. 45
<i>Георгин</i>	s. 35	<i>Кастрюля</i>	s. 45
<i>Герань</i>	s. 35	<i>Кварц</i>	s. 45
<i>Гильза</i>	s. 35	<i>Квит</i>	s. 46
<i>Глазомер</i>	s. 36	<i>Кино</i>	s. 46
<i>Глянец</i>	s. 36	<i>Киоск</i>	s. 46
<i>Граммофон</i>	s. 36	<i>Кипа</i>	s. 47
<i>Графин</i>	s. 36	<i>Клевер</i>	s. 47
<i>Гримаса</i>	s. 37	<i>Клякса</i>	s. 47
<i>Грифель</i>	s. 37	<i>Команда</i>	s. 47-48
<i>Группа</i>	s. 37	<i>Командировать</i>	s. 48
<i>Гуманизм</i>	s. 38	<i>Коммунизм</i>	s. 48
<i>Дамба</i>	s. 38	<i>Коммунист</i>	s. 49
<i>Двор</i>	s. 38	<i>Кондитер</i>	s. 49
<i>Диалектика</i>	s. 39	<i>Контора</i>	s. 49
<i>Дурилаг</i>	s. 39	<i>Коридор</i>	s. 49
<i>Ефрейтор</i>	s. 39	<i>Крендель</i>	s. 50
<i>Залп</i>	s. 40	<i>Крокодил</i>	s. 50
<i>Зебра</i>	s. 40	<i>Крыжовник</i>	s. 50
<i>Землеведение</i>	s. 40	<i>Кустарь</i>	s. 50
<i>Золототысячник</i>	s. 41	<i>Кучер</i>	s. 50
<i>Идиот</i>	s. 41	<i>Лаборант</i>	s. 51
<i>Инженер</i>	s. 41	<i>Лаборатория</i>	s. 51
<i>Интерес</i>	s. 41-42	<i>Лавина</i>	s. 51
<i>Кабинет</i>	s. 42	<i>Лагерь</i>	s. 52
<i>Кавалер</i>	s. 42-43	<i>Лазарет</i>	s. 52
<i>Камзол</i>	s. 43	<i>Лак</i>	s. 53
<i>Карниз</i>	s. 43	<i>Лакрица</i>	s. 53
<i>Картель</i>	s. 44	<i>Лампа</i>	s. 53
<i>Картофель</i>	s. 44	<i>Ландшафт</i>	s. 54
<i>Карцер</i>	s. 44	<i>Ланцет</i>	s. 54

<i>Латунь</i>	s. 54	<i>Надстройка</i>	s. 64
<i>Лафет</i>	s. 54	<i>Наркоз</i>	s. 64
<i>Лацкан</i>	s. 55	<i>Нарцисс</i>	s. 65
<i>Левкой</i>	s. 55	<i>Нация</i>	s. 65
<i>Лейка</i>	s. 55	<i>Нейтралитет</i>	s. 65
<i>Лейтенант</i>	s. 56	<i>Нерв</i>	s. 66
<i>Лейтмотив</i>	s. 56	<i>Никель</i>	s. 66
<i>Лектор</i>	s. 56	<i>Нимб</i>	s. 66
<i>Лекция</i>	s. 56	<i>Новообразование</i>	s. 67
<i>Лента</i>	s. 57	<i>Нотариус</i>	s. 67
<i>Лесс</i>	s. 57	<i>Нуль</i>	s. 67
<i>Лилия</i>	s. 57	<i>Обертон</i>	s. 68
<i>Линза</i>	s. 57	<i>Образование</i>	s. 68
<i>Линия</i>	s. 58	<i>Односторонний</i>	s. 68
<i>Лобзик</i>	s. 58	<i>Окулист</i>	s. 68
<i>Лодырь</i>	s. 58	<i>Орден</i>	s. 68
<i>Лозунг</i>	s. 59	<i>Оригинал</i>	s. 69
<i>Локон</i>	s. 59	<i>Офицер</i>	s. 69
<i>Ломбард</i>	s. 59	<i>Павиан</i>	s. 69
<i>Лот</i>	s. 60	<i>Павлин</i>	s. 70
<i>Люк</i>	s. 60	<i>Пакгауз</i>	s. 70
<i>Мамонт</i>	s. 61	<i>Пакет</i>	s. 70
<i>Маршировать</i>	s. 61	<i>Пакт</i>	s. 70
<i>Материал</i>	s. 61	<i>Палтус</i>	s. 71
<i>Матрац</i>	s. 62	<i>Панель</i>	s. 71
<i>Металл</i>	s. 62	<i>Панировать</i>	s. 71
<i>Мировоззрение</i>	s. 62	<i>Папка</i>	s. 71-72
<i>Момент</i>	s. 63	<i>Парик</i>	s. 72
<i>Мопс</i>	s. 63	<i>Парикмахер</i>	s. 72
<i>Мотороллер</i>	s. 63	<i>Пасквиль</i>	s. 72
<i>Музыкант</i>	s. 63	<i>Паспорт</i>	s. 73

<i>Пассажир</i>	s. 73	<i>Практика</i>	s. 82
<i>Патент</i>	s. 73	<i>Предполагать</i>	s. 82
<i>Патронташ</i>	s. 74	<i>Президиум</i>	s. 83
<i>Пауза</i>	s. 74	<i>Прейскурант</i>	s. 83
<i>Пациент</i>	s. 74	<i>Препарат</i>	s. 83
<i>Пашет</i>	s. 74	<i>Претендент</i>	s. 83
<i>Паяц</i>	s. 75	<i>Призвание</i>	s. 84
<i>Пемза</i>	s. 75	<i>Принц</i>	s. 84
<i>Пенал</i>	s. 75	<i>Проба</i>	s. 84
<i>Пергамент</i>	s. 76	<i>Пробка</i>	s. 85
<i>Передник</i>	s. 76	<i>Провизия</i>	s. 85
<i>Перламутр</i>	s. 76	<i>Провинция</i>	s. 85
<i>Пессимизм</i>	s. 77	<i>Прогресс</i>	s. 86
<i>Пиетет</i>	s. 77	<i>Проект</i>	s. 86
<i>Пила-рыба</i>	s. 77	<i>Протест</i>	s. 86
<i>Пилигрим</i>	s. 77	<i>Противень</i>	s. 87
<i>Плакат</i>	s. 78	<i>Противоядие</i>	s. 87
<i>Планка</i>	s. 78	<i>Профессор</i>	s. 87
<i>Плац</i>	s. 78	<i>Процент</i>	s. 87
<i>Пломба</i>	s. 79	<i>Процесс</i>	s. 88
<i>Плюш</i>	s. 79	<i>Прямоугольный</i>	s. 88
<i>Поза</i>	s. 79	<i>Пудель</i>	s. 88
<i>Полировать</i>	s. 79	<i>Пурпур</i>	s. 88
<i>Полиция</i>	s. 80	<i>Развитие</i>	s. 89
<i>Полуостров</i>	s. 80	<i>Рант</i>	s. 89
<i>Померанец</i>	s. 80	<i>Революция</i>	s. 89
<i>Пора</i>	s. 81	<i>Рейнвейн</i>	s. 90
<i>Порей</i>	s. 81	<i>Рислинг</i>	s. 90
<i>Портвейн</i>	s. 81	<i>Роба</i>	s. 90
<i>Поташ</i>	s. 81	<i>Роза</i>	s. 90
<i>Почтальон</i>	s. 82	<i>Рубанок</i>	s. 91

<i>Рундук</i>	s. 91	<i>Фонетика</i>	s. 99
<i>Рюмка</i>	s. 91	<i>Фуганок</i>	s. 100
<i>Салфетка</i>	s. 91	<i>Целесообразный</i>	s. 100
<i>Саржа</i>	s. 92	<i>Цирлих-манирлих</i>	s. 100
<i>Сверхчеловек</i>	s. 92	<i>Человечность</i>	s. 101
<i>Секретарь</i>	s. 92	<i>Шабер</i>	s. 101
<i>Секунда</i>	s. 92	<i>Шаблон</i>	s. 102
<i>Селитра</i>	s. 93	<i>Шайба</i>	s. 102
<i>Сельдерей</i>	s. 93	<i>Шарф</i>	s. 102
<i>Слесарь</i>	s. 93	<i>Шафер</i>	s. 103
<i>Солдат</i>	s. 93	<i>Шахер-махер</i>	s. 103
<i>Состоять</i>	s. 94	<i>Шахта</i>	s. 103
<i>Социальный</i>	s. 94	<i>Шерхебель</i>	s. 103
<i>Спекулировать</i>	s. 94	<i>Шизофреник</i>	s. 104
<i>Спринцевать</i>	s. 94	<i>Шина</i>	s. 104
<i>Стерлядь</i>	s. 95	<i>Ширма</i>	s. 104
<i>Страус</i>	s. 95	<i>Шифер</i>	s. 104
<i>Студент</i>	s. 95	<i>Шкала</i>	s. 105
<i>Табак</i>	s. 96	<i>Шкаф</i>	s. 105
<i>Техникум</i>	s. 96	<i>Шлагбаум</i>	s. 105
<i>Трефы</i>	s. 96	<i>Шлак</i>	s. 105
<i>Тумба</i>	s. 96	<i>Шланг</i>	s. 106
<i>Туфля</i>	s. 97	<i>Шлафрок</i>	s. 106
<i>Университет</i>	s. 97	<i>Шлейф</i>	s. 106
<i>Ура</i>	s. 97	<i>Шлицы</i>	s. 106
<i>Факультет</i>	s. 98	<i>Шлямбур</i>	s. 107
<i>Фарш</i>	s. 98	<i>Шляпа</i>	s. 107
<i>Фельдшер</i>	s. 98	<i>Шнапс</i>	s. 107
<i>Филенка</i>	s. 99	<i>Шницель</i>	s. 107
<i>Филология</i>	s. 99	<i>Шоколад</i>	s. 108
<i>Финтифлюшка</i>	s. 99	<i>Шпагат</i>	s. 108

<i>Шпандырь</i>	s. 109	<i>Шурф</i>	s. 118
<i>Шпиль</i>	s. 109	<i>Щеколда</i>	s. 118
<i>Шпинат</i>	s. 109	<i>Этимология</i>	s. 118
<i>Шпион</i>	s. 110		
<i>Шпиц</i>	s. 110		
<i>Шпицрутен</i>	s. 110		
<i>Шпора</i>	s. 111		
<i>Шпроты</i>	s. 111		
<i>Шрифт</i>	s. 111		
<i>Штаб</i>	s. 111		
<i>Штабель</i>	s. 112		
<i>Штамп</i>	s. 112		
<i>Штанга</i>	s. 112		
<i>Штандарт</i>	s. 113		
<i>Штапель</i>	s. 113		
<i>Штат</i>	s. 113		
<i>Штатив</i>	s. 114		
<i>Штемпель</i>	s. 114		
<i>Штенсель</i>	s. 114		
<i>Штиблеты</i>	s. 114		
<i>Штифт</i>	s. 115		
<i>Штольня</i>	s. 115		
<i>Штора</i>	s. 115		
<i>Штраф</i>	s. 115		
<i>Штрейкбрехер</i>	s. 116		
<i>Штрипка</i>	s. 116		
<i>Штрих</i>	s. 116		
<i>Штудировать</i>	s. 117		
<i>Штукатур</i>	s. 117		
<i>Штуцер</i>	s. 117		
<i>Шуруп</i>	s. 117		

Přehled citovaných zdrojů

Knihy ruských autorů jsou v tomto přehledu pro lepší orientaci seřazeny spolu s knihami českých autorů podle zásad české abecedy. Písmeno uvedené v [ ] závorce na konci citace u některých knih odpovídá způsobu zkrácení celé citace v textu.

FORMÁNKOVÁ, Pavla. *Germanismy ve slangu a jejich adaptace v českých textech se zaměřením na policejní slang* [online]. Brno, 2007. 65 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/152725/pedf_b/bakalarska_prace.pdf>.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Vydání 3., upravené. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. 816 s.

KLOBOUKOVÁ, Pavla. *Germanismy v běžné mluvě dneška* [online]. Brno, 2006. 110 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/52981/ff_m/Diplomka_-_hotovo.pdf>.

LEONOVICHOVÁ, Zdeňka. *Lexikologie a praktická stylistika ruského jazyka*. První vydání. Brno: Rektorát UJEP Brno, 1980. 96 s.

LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. 3. vyd., dotisk. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 128 s. ISBN 80-244-0720-5.

MACHEK, Václav. *Etymologický slovník jazyka českého*. 3., nezměněné vydání. Praha: Academia, 1971. 868 s. [A]

MALIŠ, Otakar, Svatava MACHOVÁ a Jaroslav SUK. *Současný český jazyk: Lexikologie (Nauka o tvoření slov, lexikografie, slang)*. 2. doplněné vydání. Praha: Karolinum, 1997. 87 s. ISBN 80-7184-222-2.

MAN, Oldřich. *Základy lexikologie ruského jazyka I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 212 s.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Vydání první. Voznice: Leda, 2001. 752 s. ISBN 80-85927-85-3. [B]

ШАНСКИЙ, Н. М., В. В. ИВАНОВ а Т. В. ШАНСКАЯ. *Краткий этимологический словарь русского языка: Пособие для учителя*. Издание 2-е, исправленное и дополненное. Москва: Издательство Просвещение, 1971, 541 s. [C]

ШВЕДОВА, Н. Ю. *Толковый словарь русского языка: С включением сведений о происхождении слов*. Москва: Российская академия наук, Отделение историко-филологических наук, Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН, 2007. 1175 s. ISBN 978-5-91172-011-6. [D]

TICHÝ, Jakub. *Немецкие заимствования первой трети 18-ого века в современном русском языке*. Praha, 1999. 118 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

TÖLGYESI, Tamás. *Lexikální germanismy v dnešní češtině: Studie kontaktovělingvistická* [online]. Piliscsaba: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 2009. 378 s. Dizertační práce. Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Dostupné z WWW: <<http://mek.oszk.hu/08400/08488/08488.pdf>>. ISBN 978-963-9206-90-8.

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR. *Akademický slovník cizích slov I. a II*. Vydání 1. Praha: Academia, 1995. 834 s. ISBN 80-200-0497-1. [E₁ - I. svazek, E₂ - II. svazek]

VENCOVSKÁ, Marta et al. *Rusko-český slovník. Русско-чешский словарь*. Vydání první. Voznice: Leda, 2002. 1336 s. ISBN 80-85927-99-3. [F]

VLČEK, Josef. *Porovnání slovní zásoby ruského jazyka se slovní zásobou českého jazyka*. Praha: Univerzita Karlova, 1986. 274 s.